

IMDIPCIKATA

1. Crist & Sti. Pao

*Gen. 12
Gamainara*



ИЦАИРИЦА

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ

№ 7

МОРСКАТА ЦАРИЦА



ИЗДАВА СТ. АТАНАСОВЪ
София, ул. Неофитъ Рилски, 36.

Морската царица

Приказка отъ Николай Райновъ.

Както се случва понѣкога (въ приказкитѣ това е често), въ една далечна земя царувалъ царь и царица, които нѣмали деца. Тѣ, разбира се, тжжели много поради това. Цѣлиятъ народъ чакалъ престолонаследникъ, а царицата все не добивала. Кому ще остави царьтъ престола, когато умре? Той нѣмалъ ни братъ, ни сестра. Па и царицата била още отъ мома сираче.

Тежко имъ било и тѣ все за това си мислѣли. Една зарань царьтъ излѣзълъ по ловъ, а царицата отишла въ градината, задъ двореца — да се изжпе въ езерото. Тѣмко се била изжпала и облѣкла, ето че дърветата задъ нея се разклатили, сякашъ силенъ вѣтъръ подухналъ. Обърнала се тя: замръзнала на мѣстото си отъ очудване. Видѣла едъръ елень съ огромни рога, а между тѣхъ — блѣскавъ златенъ кръсть.

Царицата се дори уплашила — толкова голѣмъ билъ еленьтъ, който вървѣлъ къмъ нея.

— Не бой се, царице! — рекълъ ѝ той съ човѣшки гласъ. — Дойдохъ да ти кажа, че подиръ година ще имашъ момче. Но добре го пази отъ вода: то ще бжде юнакъ и хубавецъ, — морската царкиня ще го хареса и ще поиска да го вземе!

Като рекълъ това, изгубилъ се. Дърветата и храститѣ изпрѣщѣли задъ него — и се не видѣлъ вече еленьтъ. А царицата се върнала въ двореца много зарадвана.

— Защо не е тука мжжа ми — да му кажа, та и него да зарадвамъ? — въздъхнала тя.

А царьтъ по това време билъ по ловъ. Цѣлъ день се луталъ по горитѣ. Надвечерь, когато слънцето вече залѣзло, той се озовалъ всрѣдъ най-гжстото мѣсто на една гора. Свирилъ, свирилъ, но на рога никой отъ неговитѣ другари не му се обадилъ: царьтъ се билъ изгу-

билъ. И тъкмо когато се чудѣлъ, въ коя посока да тръгне, между дърветата свѣтнало.

Царьтъ се уплашилъ. Свѣтлината се приближавала къмъ него. Дърветата се клатѣли, шумѣли и пръщѣли. Наоколо изведнъжъ притъмнѣло — сякашъ е дълбока полунощъ. Само едно мѣсто между клоноветъ свѣтло — и оттамъ се показала огромна глава на еленъ, съ блѣскъвъ кръстъ между рогата. Той билъ сжщиятъ еленъ, що видѣла царицата.

Царьтъ не вдигналъ оржие срещу елена. Животното било толкова хубаво, тъй мждро гледало и толкова билъ величественъ изгледътъ му, че никой ловець не би го помѣрилъ. Еленътъ пристѣпилъ къмъ царя и му казалъ сжщото, което билъ предрекълъ на царицата заранѣта: ще имъ се роди синъ — хубавецъ и юнакъ, какъвто не се е раждалъ, но трѣбва да го пазятъ отъ вода — да не би да го грабне дъщерята на морския царь.

Когато еленътъ изчезналъ, зачули се надалекъ роговетъ на ловцитѣ. Царьтъ потеглилъ натамъ и намѣрилъ другаритѣ си. Скръбенъ и мълчаливъ си отишълъ той въ двореца.

Жена му не спѣла. Тя го чакала цѣла нощъ — да му каже радостната вестъ. Но той я изслушалъ, безъ да се зарадва и — когато тя се почудила — казалъ ѝ:

— Ти си запомнила, че ще имаме момче. Но забрави ли, че ще го дебне морската царкиня? Ако тя го грабне, кой ще остане на моето мѣсто, следъ като умра?

— Защо да се грижимъ още отъ сега? — рекла царицата. — Ще го пазимъ, нѣма да го пушаме да ходи край рѣкитѣ и езерата. Нека ни даде Богъ синъ, па ние ще го упазимъ!

Когато се добило момчето, царьтъ заповѣдалъ да затрупатъ съ камъни езерото въ градината и всички водоскоци. Синътъ растѣлъ — отъ день на день все по-хубавъ, по-силенъ и по-смѣлъ. Когато станалъ на шестнадесетъ години, билъ вече пръвъ юнакъ въ цѣлото царство.

Баща му го не пушчалъ да излиза никога самъ. Дето и да тръгне, съ него вървѣли хора — да го пазятъ. До вода му не давали да се приближи. Това го

ядосвало много, и веднъжъ момъкътъ се оплакалъ на баща си. Тогава царьтъ му казалъ кротко :

— Недей се гнѣви, сине, че те не пушаме да вървишъ самъ! То си има причина. Преди да се родишъ, на майка ти и мене биде предречено, че ще те гони морската царкиня — да те отвлѣче въ морето. Затова е.

— Какъ ще ме отвлѣче? — рекълъ докачено князьтъ. — Че азъ съмъ по-силенъ отъ нея! Що може да ми направи?

— Недей приказва тъй! — казалъ баща му. — Ти ли си по-силенъ, или тя — не се знае. Духоветѣ иматъ сила, каквато хората не сж и сънували. После — тѣ могагъ да омагьосатъ човѣка.

— Добре тогава, — съгласилъ се накрай царскиятъ синь. — Азъ ти давамъ дума, че додето съмъ живъ, нѣма да пристъпя до вода. Само недей праща хора да ме пазятъ: азъ мога и самъ да се пазя.

И наистина, момъкътъ се държелъ на страна отъ водата. Не отъ страхъ, а само за да угоди на баща си, когото обичалъ много. Дори и локвичка да види на птя, заобикалялъ я отъ далече.

Когато порастналъ, обявила се война. Царьтъ билъ старъ, та синьтъ трѣбвало да води войскитѣ. Той ги събралъ и повелъ. Дълго траяла войната, но князьтъ най-после надвилъ. Повелъ войскитѣ си назадъ, къмъ бащиното си царство.

Една вечеръ се спрѣли да ношуватъ край голѣма рѣка. Князьтъ билъ забравилъ вече за обещанието, що билъ далъ преди години на баща си. Войскитѣ се разположили на станъ до рѣката. Опнали палатки, запалили огньове. Стъмнило се съвсемъ.

Князьтъ излѣзълъ да се поразходи съ войводитѣ край рѣката. По едно време изъ водата се подала голѣма зелена глава — чорлава, мокра, космата. И страшна — и озбена, и опулена.

— Я вижте тамъ! — викналъ царскиятъ синь и посочилъ главата на войводитѣ.

Но тѣ не могли да видятъ нищо.

— Привидѣло ти се е, — рекли. — Нощемъ на човѣка се привижда всѣкакво.

Но той имъ посочилъ отново главата и казалъ:

— Ето я, още седи. Пули се и ми се жбѣ. Брэдата и мустацитѣ ѝ сж дълги, а косата — рошава. На-

мѣсто влакна, обрасла е съ водорасли. Очитѣ ѝ сж голѣми като паници, току се въртятъ и свѣтятъ. А жжитѣ ѝ сж навити като охлюви.

Загледали се пакъ войводитѣ, но и тоя пжтъ не видѣли нищо. Тогава князътъ замѣрилъ главата съ копието — да я прободѣ, но тя изчезнала.

Прибрали се да спятъ. Князътъ билъ самъ въ шатрата си. Месецътъ свѣтълъ — едъръ и сребристъ. На княза се не спѣло, Както лежелъ, ето че шатрата се отворила и влѣзълъ водниятъ духъ. Той билъ толкова голѣмъ, че трѣбвало да се превие доста, за да се събере въ палатката. Брадата и косата му изглеждали още по-дълги. Отъ тѣхъ капѣло вода. Ржцетѣ му нѣмали прѣсти, а щипки — като на ракъ. Нозетѣ му били като опашки на риба, та той ходѣлъ доста трудно. Цѣлъ билъ зеленъ, обрасълъ въ водорасли, а по гърба и гърдитѣ му имало блѣскави люспи.

Колкото и да билъ юнакъ, князътъ се уплашилъ и се обърналъ да грабне меча си. Но колко се оудилъ, като не видѣлъ никжде своето оржжие! Нѣмало ни ризницата, ни шлема, ни щита, ни меча, ни лжка, ни копието му. Нѣмало дори обувкитѣ му — той билъ босъ.

А въ това време духътъ се приближилъ и рекълъ съ гръмовитѣ гласъ, като че ли реве цѣлото море въ палатката :

— Не бой се, княже, нѣма да те изямъ! Азъ ти мисля доброто. Дошълъ съмъ да те отведе въ своето царство. Ти тамъ ще бждешъ много по-добре, отколкото на земята.

— Кжде ти е царството? — запиталъ князътъ. — И що ще правя тамъ азъ?

— Моето царство е голѣмо, най-голѣмото отъ всички. То е въ дъното на океана. Тамъ има дворци, каквито никой отъ васъ не е дори сънувалъ. Има съкровища, които човѣшкото око не е видѣло. Ти ще ми бждешъ главенъ пълководецъ. И ние тамъ водимъ войни, и намъ трѣбватъ юнаци. Азъ съмъ старъ, трѣбва ми помощникъ. Отъ тебе нѣма по-голѣмъ юнакъ на земята, затова съмъ дошълъ да те повикамъ.

На княза се не харесалъ грозниятъ царъ съ рибенитѣ опашки и рачешки щипки.

— Не ща, — рекълъ. — И тука ми е добре.

— Не щешъ ли? — озбилъ се морскиятъ царъ и почналъ да се приближава къмъ него и да простира ужаснитъ си щипки. — Ей сега ще те грабна и отвлѣка!

На княза изведнѣжъ дошло нѣщо на ума.

— Чакай малко! — рекълъ. — Ти искашъ да ме водишъ въ царството си, а си ми взелъ оржжието и дрехитъ. Дай ми ги, па тогава!

Морскиятъ царъ се засмѣлъ, па казалъ:

— Защо ми е твоего оржжие? Азъ имамъ оржжия, на които не може никой да противостои. Не съмъ ти взелъ оржжието, ами ти отъ страхъ си го съборилъ на земята. Я го вижъ, кжде е!

И наистина, когато князътъ се извърналъ, той видѣлъ, че оржжието и дрехитъ му лежатъ задъ него. Той се засрамиръ, но все пакъ се чудѣлъ, какъ не ги е видѣлъ, ако сж били тамъ, когато се е обърналъ първия пжтъ.

— Добре, — казалъ той смутено. — Да се облѣка, па ще видимъ.

Облѣкълъ си князътъ военнитъ дрехи и погледналъ къмъ морския царъ. Много го било ядъ, че она го е смѣтналъ за страхливецъ. Той си изтеглилъ меча, размахалъ го и рекълъ заканително:

— Хайде, приближи се сега, ако смѣшъ!

Морскиятъ князъ се навелъ надъ царя и разтворилъ страшнитъ си щипки. Юнакътъ го ударилъ съ меча, но острието се плъзнало. Замахналъ втори пжтъ — мечътъ се плъзналъ отново. А въ това време щипкитъ стиснали яко княза за дветъ ржце и го понесли. Той изпусналъ меча, надалъ ужасенъ писъкъ — и се събудилъ.

Скочилъ отъ леглото — нѣмало никакъвъ морски царъ. Отвнъ се развиделявало. Князътъ надулъ своя рогъ — и войницитъ наскачали. Почнали да се стѣгатъ за походъ. Но когато излизалъ отъ палатката, князътъ намѣрилъ досамъ леглото си голѣмъ зеленъ водорасълъ, като она, съ които била обрасла главата на морския царъ. Той го прибралъ, да го покаже на баща си, когато му разкаже своя сънь.

Върналъ се князътъ съ войскитъ си. Но откакъ взелъ она водорасълъ, като че ли нѣкой го омагьосалъ.

Той виждалъ нощемъ странни сънища, а денемъ — чудновати видения. Сънувалъ огромни дворци отъ кристалъ, сафиръ и изумрудъ, въ дъното на морето. Въ тѣхъ свѣтѣли голѣми алмазни звезди и се лѣели рѣки отъ теченъ огънь. Прелестни моми съ блѣскава бѣла кожа се носѣли и пѣли, накитени съ цвѣтя като скрежъ; водѣла ги морската царкиня — най-хубава отъ тѣхъ, много по-хубава отъ всички земни моми. Когато, презъ деня, поеме нѣкоя чаша да пие вода, князътъ виждалъ въ нея отразени очитѣ на морската царкиня — сини, като незабравки, и дълбоки, като самия океанъ. Понѣкога, както си седи, дочувалъ да се носятъ около него сжщитѣ пѣсни, които сънувалъ, че пѣятъ русалкитѣ.

За това той не казвалъ никому нищо: боелъ се, че ще му се изсмѣятъ или ще го смѣтнатъ за лудъ. Криелъ дори отъ баща си. Той му не разказалъ и она сънь, що видѣлъ край рѣката, презъ време на похода. Нито пъкъ му показалъ водорасла.

Но родителитѣ забележили, че синъ имъ се топи отъ нѣкаква тайна мисль. Питали го, — той не казвалъ нищо. Решили най-сетне да го задомаятъ, — дано се оправи, когато се загрижи за домъ и челедь. Но момъкътъ не харесвалъ ни една отъ момитѣ въ царството.

— Щомъ е тѣй, — казалъ царътъ, — върви си потърси мома другаде! Но недей се бави, че и мене и на майка ти ще бжде тежко да живѣемъ безъ тебе.

Сбогувалъ се князътъ съ своитѣ родители и тръгналъ на пжтъ самъ-самичккъ. Не искалъ — никой да го придружава. Пжтъ не знаелъ — тръгналъ на кждето му очи видятъ. Вървѣлъ що вървѣлъ, стигналъ до морския брѣгъ. Спомнилъ си тогава думитѣ, що му билъ казалъ баща му преди години: да се пази отъ вода. Макаръ че го теглѣло нѣщо край брѣга, варналъ се, та поелъ другъ пжтъ.

Пакъ вървѣлъ дълго и накрай се отзовалъ отново на морския брѣгъ. Тоя пжтъ му се още повече прищѣло да се приближи до морето — поне да го послуша, какъ бучи и се удря о скалитѣ, но пакъ му дошли на умъ бащинитѣ му думи. Върналъ се и тоя пжтъ. Поелъ друга посока.

Но колкото и да вървѣлъ, не срѣщалъ ни човѣкъ, ни село, ни градъ. А храната му се била свършила,

гладенъ билъ. Решилъ — да спре въ първото село, което срещне. Повървълъ още малко — стигналъ до едни черни скали, високи като кули. Отвждъ тѣхъ се виждало морето.

Князътъ билъ много уморенъ. Спрѣлъ се подъ скалитѣ да си почине. Слънцето залѣзвало и позлатявало всичко наоколо: и пѣсъка, и вълнитѣ, и черупкитѣ по брѣга; всичко било като червено, разтопено злато. Само скалитѣ били черни, а слънцето се скривало все повече и повече: останала само една тънка ивичка, сякашъ златно ножче.

Когато и тая ивица потънала въ вълнитѣ, зачули се откъмъ скалитѣ гласове:

— Хайде, време е! Хайде време е!

Изведнѣжъ князътъ усѣтилъ, че камънитѣ подъ него се повдигатъ. Видѣлъ, че плочитѣ, на които седи, образуватъ нѣщо като голѣмъ престолъ. Изправенитѣ наоколо канари се раздвижили, като живи. Тѣ се неочаквано превърнали на черни великани, навели се, вдигнали каменния престолъ и го понесли, заедно съ очудения князь, право къмъ морето.

Додето момъкътъ се опомни отъ почудата, той се намѣрилъ всрѣдъ водата. Но вълнитѣ се изправили наоколо, като кржгла стена, великанитѣ спуснали престола чакъ на дъното, оставили го тамъ и се наредили около него. Тѣ държели въ ржцетѣ си по единъ широкъ желѣзенъ мечъ и по единъ голѣмъ костенъ боздуганъ. Отде се явило това оржжие, момъкътъ не видѣлъ. Чернитѣ исполини мълчели — тѣ се сякашъ вкаменили отново.

Князътъ се изправилъ на престола и погледналъ нагоре. Надъ него се издигала празнина — като дълга тржба, презъ която не смѣла да мине нито една риба. А много риби плували наоколо. Наврѣхъ празнината се виждало небе, а по него летѣли сини птици съ дълги крила и разцепени опашки. Момъкътъ не знаелъ, какви сж тия птици, но разбиралъ, че ще да пжтуватъ много отдалеко.

Мрѣкнало се. Птици се не виждали. Небето горе почернѣло, и се явили звезди. Тогава цѣлото морско дъно свѣтнало, сякашъ озарено нѣкжде отдолу. Заблестѣли червени корали, сребристи бисери, златни пѣсъ-

чинки, жълти морски звезди. Закръстосвали насамъ-натам голъми риби, прозрачни като стъкло и свѣтли — сякашъ въ корема имъ има огънь. Едни сини, други зелени, трети червени или теменужни, или пъкъ портокалови.

Зачули се и пѣсни — много по хубави отъ ония, що слушалъ князътъ насъне. Задали се най-после и прелестнитѣ русалки — много на брой, четъ нѣмали. Коситѣ имъ били златисти или сребристи, а очитѣ сини или зелени. Тия сладкопойни моми, задиплени въ тънки развѣващи се дрехи, украсени съ цвѣтя, се носѣли право къмъ княза и пѣтели въ единъ гласъ. Когато приближили, каменнитѣ великани почнали да се топятъ въ водата, както се топи буца соль. Следъ малко отъ тѣхъ не останало нищо. Тогава вълнитѣ нахлули и празднината надъ престола се запълнила съ вода.

Князътъ усѣтилъ, че вълнитѣ го подемаатъ и понасятъ на нѣкъде. Всичко почнало да играе предъ него. Той се уплашилъ — да не би да се стопи, както се стопили исполинитѣ. Следъ това изгубилъ свѣсть.

Когато се опомнилъ, видѣлъ, че лежи на легло отъ морска трева. Надъ него се издигалъ огроменъ сводъ отъ прозраченъ синкавъ камъкъ. По стениитѣ на голѣмия чертогъ, направени отъ разноцвѣтни камъни — все прозрачни като стъкло, били изваяни какви ли не морски чудовища, хвъркати риби, стоголиви и крилати змии, водни прасета съ крила и рибешки опашки, морски костенурки съ човѣшки глави и ржце и много други. Очитѣ на всички свѣтѣли ярко, като пламъци, и люспитѣ имъ блещѣли.

Додето разглеждалъ всичко това, князътъ чулъ, че нѣчий силенъ гласъ — звученъ като камбана — извикалъ:

— Донесете гостенина!

И отведнѣжъ леглото се разлюлъло, понесено отъ невидими ржце. Малко следъ това юнакътъ се озовалъ въ престолния чертогъ на морския дворецъ. Нищо отъ онова, що билъ видѣлъ той на земята, не можело да се сравни по разкошъ, великолепию и блѣсъкъ съ тоя чертогъ и неговата чудна украса. Би рекълъ човѣкъ, че и стениитѣ, и сводътъ, и покщщината сж все отъ едри скжпоценни камъни, злато и платина — тѣй бле-

стѣло всичко, изработено много майсторски отъ воднитѣ духове. Замаянъ отъ такъвъ невиденъ блѣсъкъ, юнакътъ се озърталъ наоколо и не знаелъ, на що да спре очитѣ си.

Но ето че гръмовитиятъ гласъ проговорилъ отново — тоя пжтъ по-тихо :

— Добре дошълъ въ моето царство!

Князътъ си вдигналъ главата и видѣлъ предъ себе си много стжпала отъ бѣлъ камъкъ. Тѣ водѣли къмъ широка площадка, дето имало златенъ престолъ, а на него седѣлъ морскиятъ царъ. Той не билъ такъвъ страшенъ, какъвто го видѣлъ князътъ на съне. Нѣмалъ ни щипки, ни рибешки опашки. Очитѣ му не били като паници, нито косата и брадата му — отъ водорасли. На престола седѣлъ снаженъ мжжъ, хубавецъ и силенъ, съ буйна сребриста коса и брада, синьоокъ, съ кротъкъ погледъ. Той билъ облѣченъ въ златотъкани дрехи. Усмиввалъ се.

Князътъ му се поклонилъ.

— Защо си дошълъ тукъ? — попиталъ го морскиятъ царъ.

Чакъ тогава юнакътъ си спомнилъ, защо билъ напусналъ бащиния си домъ.

— Тръгналъ съмъ, — отвърналъ той, — да си търся жена. Въ нашето царство се не намѣри мома като за мене.

— Доведете най-хубавитѣ моми отъ моето царство! — заповѣдалъ царътъ.

Изведнъжъ леглото изчезнало. Стжпалата, на които се издигалъ престолътъ, потънали подъ земята — и князътъ се озовалъ предъ самия престолъ на морския владѣтель.

Въ това време се разнесълъ шумъ — като отъ вихрушка. И ето че се извило около княза бѣсно хоро: все що имало русалки, заиграли, наловени ржка за ржка, подъ омайнитѣ звуци на музика, която се не виждало, откъде иде.

Момитѣ се въртѣли толкова бързо, че князътъ не можелъ да разгледа ни една. Но музиката почнала да свири все по-бавно и по-бавно. Въртежътъ на хорото се сжщо позабавилъ. Момъкътъ можелъ вече да разглежда русалкитѣ, но тѣ били премного — и все хуба-

ви. Гледалъ, гледалъ, не можелъ да спре погледа си ни на една, макаръ че били по-хубави отъ земнитѣ моми. Очитѣ имъ били много голѣми, снагитѣ — тънки и високи, а нозетѣ и ржцетѣ — съ ципа между прѣститѣ.

Това му се не харесало.

— Нѣма тука мома за мене, — рекълъ князътъ.

Морскиятъ царъ го погледналъ усмихнато, па казалъ:

— Вѣрно е, че нашитѣ моми не сж родени да живѣятъ на земята, затова и не приличатъ на ония горе. Но ако ти се оженишъ за нѣкоя отъ тѣхъ, тя ще се промѣни и ще може да живѣе съ тебе на земята. Ципата между прѣститѣ ѝ ще изчезне. Вижъ ги пакъ! Избери си!

Музиката засвирила отново. Хорото се завъртѣло втори пжтъ. Князътъ започналъ да разглежда още по-внимателно русалкитѣ една по една. Но и тоя пжтъ не можалъ да избере.

Тѣй три пжти играли русалкитѣ своето хоро около него, а сърцето на момъка все оставало праздно.

Тогава морскиятъ царъ казалъ:

— Има още една. Ти може да я харесашъ, но не знамъ, дали тя ще те хареса.

— Искамъ да я видя, — рекълъ князътъ. — Коя е тя?

— Дъщеря ми, наследницата на морското царство.

— Искамъ да я видя.

— Можешъ да я видишъ, но само отдалече.

Ела тукъ!

Морскиятъ царъ снелъ отъ ржката си единъ прѣстенъ, украсенъ съ едъръ алмазъ, приближилъ го до дѣсното око на момъка и рекълъ:

— Гледай.

Князътъ видѣлъ малка стая, украсена богато — пребогато. Всрѣдъ нея седѣло момиче на седефно столче и нижело бисеръ, корали и скжпоценни камъни: правѣло си огърлица. То било най-хубавото момиче на свѣта. Като слънце свѣтѣло, та всичко наоколо помрачавало. Колкото го гледалъ момъкътъ, все повече се унасялъ. Искало му се вѣчно да го гледа.

— Хареса ти се, а? — попиталъ морскиятъ царъ, като дръпналъ прѣстена.

Князътъ навелъ глава: той нѣмалъ сила да изрече дума.

— Но, — добавилъ царьтъ,—за да ти дамъ дъщеря си, трѣбва да направишъ три нѣща: да отдѣлишъ, да пречистишъ и да превърнешъ. Наемашъ ли се?

Безъ да помисли, князьтъ казалъ, че се наема.

— Ала и това не стига, — рекълъ царьтъ. — Трѣбва дъщеря ми да те хареса.

— То се знае, — казалъ князьтъ.

— Тогава да се заловимъ за работа. Донесете ведрото!

Невидими ржце донесли голѣмо ведро съ тиня и вода надъ нея. Морскиятъ царь си потопилъ жезъла въ водата и разбъркалъ смѣсьта. Князьтъ надникналь и видѣль рѣдка кафяна калъ.

— Виждашъ ли тая смѣсь? За четири часа трѣбва да отдѣлишъ въ нея червеното отъ зеленото. Ако успѣешъ, ще видишъ морската царкиня; не успѣешъ ли, ще те превърна на морска пѣна.

Рекълъ това морскиятъ царь и се изгубилъ. Изгубили се и момитѣ. Никой не останалъ въ голѣмия чертогъ. Князьтъ се навелъ надъ ведрото. Ни червено, ни зелено не виждалъ той: всичкото било кафяна тиня и кална вода. Кое отъ кое да дѣли — и какъ да го дѣли? Замислилъ се, но нищо му не идвало на умъ. Ала, както се билъ загледалъ въ тинята, тя се утаявала и водата излизала надъ калъта. Той се надявалъ, че все може да се покаже нѣщо зелено или червено.

Тѣй гледалъ той дълго. По едно време, когато смѣсьта се избистрила, на повърхността на водата се мърналь образъ на глава. Като се загледалъ князьтъ въ него, видѣль лицето на морската княгиня. Тя го гледала и му шѣпнѣла нѣщо. Вслушалъ се той и едва-едва дочуль тия думи:

— Една сълза ще отдѣли червеното отъ зеленото.

Разбралъ князьтъ. Но отде да вземе сълзата? Той не помнѣлъ да е плакаль презъ живота си. Образътъ се изгубилъ. Наоколо притѣмнѣло дотолкова, че нищо се не виждало: ни златниятъ престолъ, ни блѣскавата покъщнина, ни свѣтлитѣ стени.

Отведнѣжъ момъкътъ си спомнилъ единъ мигъ отъ миналото. Когато войницитѣ се връщали отъ походъ, наизлѣзли сестритѣ и майкитѣ на войницитѣ да ги посрѣщатъ. Той видѣль, какъ една стара жена гледа

съ жадни очи — дано съзре сина си между многото. Синь и билъ младъ и той падналъ убить въ войната. На княза станало тогава толкова мъчно, че си извърналъ главата — да не види отчаяното лице на майката. Той си спомнилъ това, сърдцето му се разкъсало отъ болка — и едра сълза капнала въ ведрото.

Изведнъжъ наоколо свѣтнало. Сълзата се стопила въ смѣсата, тинята кипнала и се раздѣлила на две: отдолу останала зелена утайка, а отгоре — червена вода, червена като вино. Бръкналъ князътъ: то не било вода, а червенъ камъкъ. Извадилъ го той и го сложилъ на пода.

На уреченото време царътъ дошълъ и се почувдилъ, като видѣлъ червения камъкъ, че лежи на пода, а въ ведрото се зеленѣе другъ — прозраченъ и чистъ.

— Ти успѣ, — рекълъ. — Доведете княгинята!

Малко следъ това се отворила една голѣма врата. Сто и двадесетъ и четири русалки въвели морската царкиня въ чертога. Князътъ и се поклонилъ, а тя му се усмихнала. Тая усмивка се разлѣла въ сърдцето му като балсамъ.

— Сега, — рекълъ морскиятъ царъ, — трѣбва да пречистишъ, следъ като си отдѣлилъ. Изнесете ведрото!

Изнесли ведрото съ зеления камъкъ. Останалъ червениятъ.

— Ще го вземешъ — казалъ царътъ, и ще го пречистишъ, докле стане руменъ, като цвѣта на трендафилъ. Ако успѣешъ, моята дъщеря ще ти проговори. Ако ли не — ще се вкаменишъ.

Морскиятъ царъ изчезналъ, а следъ него — момитъ и княгинята. Останалъ само князътъ — и предъ него червениятъ камъкъ отъ ведрото. Пакъ се загледалъ той въ него. Какъ да му избистри цвѣта, че да стане отъ виненъ — руменъ като трендафилъ? Мислилъ, мислилъ — нищо не можалъ да измисли. Но колкото се повече вглеждалъ въ камъка, толкова по-блѣскава ставала червенията. По едно време камъкътъ заблестѣлъ като огънь. И ето, че въ него се отново показалъ образътъ на хубавата морска княгиня.

Князътъ чулъ пакъ шѣпотъ:

— Една добрина ще избистри червеното и ще го направи румено.

Момъкътъ разбралъ, що трѣбва да направи. Но кому да стори добрина, когато е затворенъ въ тоя дворецъ вдънъ морето и край него нѣма никой? Образътъ се изгубилъ, камъкътъ потъмнѣлъ, та станалъ дори черенъ. Почернѣло отново всичко наоколо: нищо се не виждало, не виждалъ се и камъкътъ.

Князътъ се замислилъ. Той си спомнилъ за добритѣ каменни великани, които го пренесли, заедно съ тежкия престолъ, въ дъното на морето. Спомнилъ си, че тѣ се стопили въ водата, когато се разнесли пѣснитѣ на русалкитѣ. Изведнѣжъ му дожалѣло за тѣхъ.

— Тѣ загинаха зарадъ мене, — си казалъ той. — Добре имъ бѣше горе, кждето стоеха на стража край морето, да посрѣщатъ и изпращатъ слънцето. Ахъ, да можехъ да ги съживя! Половината си животъ . . . — не, цѣлия си животъ бихъ далъ — само да можеха тѣ да живѣятъ!

Изведнѣжъ наоколо свѣтнало. Толкова силно било желанието на княза — да се съживятъ исполинитѣ, че то ги възкрѣсило. Тѣ се изправили около него — мощни, едри и снажни, но не черни, а бѣли — сякашъ отъ снѣгъ. Наредили се, поклонили му се и вдигнали мечовитѣ си да го поздравятъ.

Въ това време камъкътъ започналъ да се избистрюва. Отъ виненъ станалъ кърмъзенъ, а после — руменъ, като бледенъ рубинъ, като росенъ цвѣтъ на шипка.

Дошълъ морскиятъ царъ. Дошла и дъщеря му. Тя заговорила съ момъка. Разпитала го за горното царство, откъдето идѣлъ, и му разказала за много чудеса на морския свѣтъ. Гласътъ ѝ билъ толкова сладкъ и омаенъ, че князътъ не забележилъ, какъ минава времето: той се унесълъ цѣлъ.

Но морскиятъ царъ имъ прекжсналъ разговора.

— Остава още едно, — казалъ: — най-мжчното. Ще трѣбва да превърнешъ тоя камъкъ отъ простъ руменъ камъкъ въ рубинъ. Ако извършишъ това, ще бждешъ достоенъ да поискашъ морската княгиня; не успѣешъ ли, ще се разтопишъ въ водата.

Следъ тия думи морскиятъ царъ изчезналъ. Изгубила се и дъщеря му, заедно съ русалкитѣ. Изгубили се и бѣлоснѣжнитѣ великани. И сега останалъ едничкъ князътъ, а предъ него — румениятъ камъкъ.

И тоя пжтъ момъкътъ се загледалъ въ камъка, но умътъ му билъ все у момата. Колчемъ помисли за нея, отведнѣжъ камъкътъ изчезвалъ изъ предъ очитѣ му. Направилъ той всички усилия — да забрави морската княгиня, та да не изпуска отъ погледа си камъка. Това било много мжно, ала най-сетне успѣлъ.

Загледалъ се князътъ втречено въ румения камъкъ, безъ да мисли за нѣщо друго. Но какъ да го превърне на рубинъ? Мислѣлъ все за това, но пакъ не измислилъ нищо. Ала колкото повече се взиралъ въ камъка, толкова камъкътъ се смалѣвалъ и сгжствявалъ. По едно време станалъ дребенъ колкото пестникъ и заприличалъ на звезда. Отъ него наченали да бликатъ лжчи и да изскачатъ искри.

— Превръща се вече, — рекълъ си князътъ.

Но той се излѣгалъ. Щомъ казалъ това, камъкътъ се отново разширилъ, наедрѣлъ и станалъ какъвто билъ преди това. На княза станало тежко и досадно. Той трѣбвало отново да се загледа въ румения камъкъ и все за него да мисли, докле го накара да се сгжсти пакъ. Тоя пжтъ камъкътъ се смалилъ колкото яйце и заблещѣлъ още по-силно. Отъ лжчитѣ му се извила джга, и въ нея се явилъ образътъ на княгинята.

Чулъ се шѣпотъ:

— Една дума ще преобрази камъка на рубинъ.

Момъкътъ се замислилъ още по-дълбоко. Коя е тая дума? Той не билъ магьосникъ. Не знаелъ думитѣ, които иматъ сила да преобразяватъ. Въ това време образътъ на момата се стопилъ. Лжчитѣ на камъка се прибрали, като пипала на морско животно. И тоя пжтъ притъмнѣло наоколо. Не се виждалъ дори и румениятъ камъкъ.

Коя е думата, що трѣбва да се каже? Князътъ се отчаялъ. Не каже ли думата, ще се разстопи въ водата, както се били стопили ония каменни исполини. Па и щели се намѣри следъ това нѣкой да го съживи, както бѣ съживилъ той тѣхъ? Тежка мжка обзела момъка. Защо му е трѣбвало да слиза въ морето? Защо му е трѣбвало да взема оня водорасълъ, който го обаялъ съ потайната си сила и го бѣ накаралъ да мисли взе за морето и за морската царкня? Не би ли било по-добре да не вижда оня страшенъ сънь? Не би ли било по-добре и никога

да не чува, че дъщерята на морския царь ще го хареса и ще иска да го отвлече?

И, както билъ отчаянь, князътъ извикалъ:

„Татко“

Той искалъ да каже: „Татко, защо ти трѣбваше да ми казвашъ, какво ми е предречено?“

Ала тъкмо тая била думата, що трѣбвало да се каже. Тутакси цѣлиятъ дворець свѣтналъ. Всичко заблестѣло съ ослѣпително сияние. Ала най-силно свѣтѣлъ камъкътъ, който се билъ превърналъ на рубинъ. Той прѣскалъ толкова много искри и лъчи, че се не виждалъ отъ тѣхъ.

Въ тоя мигъ внезапно гръмнала тържествена музика. Влѣзълъ морскиятъ царь, придруженъ отъ своитѣ царедворци — едри, като ония исполини, които князътъ възкрѣсилъ, но облѣчени великолепно. Дошла и царкинята, съ корона на глава и съ празнична мантия — толкова дълга, че я носѣли деветдесетъ и три момичета, съвсемъ мънички русалки, колкото охлювчета.

Морскиятъ царь казалъ тържествено:

— Признавамъ, че нашиятъ гостенинъ успѣ да направи и тритѣ мъчни нѣща, които му предложихъ. Той може да се ожени за морската княгиня, стига тя да го хареса.

Тогава момата се приближила и казала съ своя звънливъ гласъ:

— Азъ харесвамъ княза, но той трѣбва да спази обичая на нашето царство, ако иска да се ожени за мене.

— Какъвъ е този обичай? — попиталъ момъкътъ.

— Ти трѣбва да се вречешъ, че ще ми бждешъ вѣренъ вѣчно.

— Кълна се, че ще ти бжда вѣчно вѣренъ, — казалъ князътъ.

— Това не стига. За да ми бждешъ наистина вѣренъ и за да можешъ да живѣешъ и въ морето и на сушата, въ гърдитѣ ти трѣбва да има, намѣсто сърдце, алмазъ. Съгласенъ ли си?

— Съгласенъ съмъ, — отвърналъ момъкътъ, — но какъ ще стане това? Може ли сърдцето ми да стане алмазно?

Тогава се чулъ гласътъ на морския царь:

— Гостенинътъ е съгласенъ. Смѣнете сърдцето му съ алмазъ.

До княза се приближили бѣлитѣ исполини. Единъ го хваналъ за ржцетѣ, другъ — за главата, трети — за нозетѣ. Сложили го на пода, прибрали му нозетѣ една до друга, а ржцетѣ му прострѣли тъй, че тѣлото му образувало кръстъ. Сетне четвъртиятъ великанъ му разпралъ съ меча си гърдитѣ, петиятъ му извадилъ сърдцето, а шестиятъ му сложилъ, вмѣсто сърце, голѣмъ алмазъ. Седмиятъ се приближилъ, намазалъ раната съ морска пѣна, и тя тутакси зарасла.

Изправилъ се тогава юнакътъ и усѣтилъ у себе си сили, каквито нѣмалъ до тогава. Той можелъ да вижда всичко, що става по свѣта. Можелъ да чува всичко, що се приказва и на земята, и въ морето. Можелъ да лѣкува всички болести. Ималъ сила — ако поиска—да вдигне цѣлата земя. И други сили ималъ — всѣкакви.

Князътъ се оженилъ за морската царкиня и заживѣлъ въ лжчезарния дворецъ, вднѣнъ морето. Но, като минало време, спомнилъ си за своитѣ родители и решилъ да ги навести. Казалъ на тѣста си — морския царь.

— Бива, — рекълъ царьтъ. — Но повече отъ година нѣма да се бавите. Следъ година ще се върнешъ, заедно съ дъщеря ми.

Царьтъ заповѣдалъ да извикатъ най-голѣмата крилата риба. Тя била по-стара отъ хиляда години, но била по-силна отъ другитѣ. Яхнали ѝ се младоженцитѣ и — тя ги понесла. Летѣла що летѣла, излѣзла отъ морето, хвъркнала надъ брѣга—и се понесла право къмъ онова царство, отдето билъ князътъ. Спрѣла се тъкмо предъ двореца, на голѣмата площадь.

Събрали се хора да гледатъ: огромна хвърката риба, голѣма като нѣкоя джамия, а на нея седи князътъ имъ; предъ него — млада хубавица, каквато никой не билъ виждалъ. Князътъ и княгинята слѣзли, а рибата отлетѣла.

Стариятъ царь и царицата заплакали отъ радостъ, като видѣли, че синъ имъ се връща, па си води и булка — хубава за чудо и приказъ. Поживѣлъ князътъ при баща си година. Много добрини направилъ той на хората. Нали всичко виждалъ и всичко чувалъ — нищо

не можело да се скрие отъ него. Що имало крадци, убийци и злосторници — той ги ловѣлъ и затварялъ. Като се разчуло по царството, че отъ княза нищо не може да се укрие, никой се не решавалъ да напакости на другитѣ. Князътъ отсжждалъ винаги право — нали ималъ алмазно сърдце, никому не угаждалъ. Но той обичалъ хората. Лѣкувалъ болнитѣ, помагалъ на злочеститѣ. Понеже силата му била голѣма, никой царь не смѣлъ война да му обяви: всички гледали да му бждатъ приятели.

Тѣй прекаралъ той при баща си година — и онова царство станало най-щастливо на земята. Като изтекла годината, рекълъ на родителитѣ си:

— Стига съмъ живѣлъ тукъ: и долу ме чакатъ. Ще ида въ морското царство.

Баща му и майка му го не пускали, но той настоялъ.

— Дума съмъ далъ, — рекълъ, — на тѣста си, следъ година да се върна. Какъ мога да го излѣжа? Не съмъ ли ви казалъ, че сърдцето ми е алмазно?

— Ами какъ ще ни оставишъ? — почнали да го предумватъ родителитѣ му. — Ние ще умремъ. Кой ще управлява царството? Не ти ли е жалъ за хората? Всички казватъ, че не могатъ да намѣрятъ царь като тебе.

— За това се не грижете! — утешилъ ги синътъ. — Ще ми се роди наследникъ: него ще пратя да ви управлява царството. Додето не порастне той, вие нѣма да умрете. И той ще има алмазно сърдце. Може да излѣзе по-добъръ и отъ мене.

Като казалъ тия думи, князътъ погледналъ презъ прозореца: на площадъта вече чакала хвърковатата риба. Той се сбогувалъ съ царя и царицата и заминалъ съ жена си. Яхнали се на рибата и отлетѣли.

Казватъ, че той царува и днесъ въ блѣскавото морско царство, а синъ му управлява държавата на дѣда си. Може и да е вѣрно, защото се знае, че оня, който има алмазно сърдце, не умира.

Русалка и рицарь

Едно време въ далечна хубава земя стърчелъ самотенъ, гордъ замъкъ, ограденъ съ високи кули и заобиколенъ съ джбова гора, всрѣдъ която имало дълбоко бистро езеро. Птичкитѣ пѣели своята утрenna пѣсенъ, когато напускали гнѣздата си и се кжпѣли въ бистритѣ му води.

Отдалече стигали до езерото звуковетѣ на черковната камбана отъ замъка. Тогава спокойната вода затепявала, защото въ този мигъ се показвала главата на едно хубаво момиче, което се оглеждало наоколо и жадно се вслушвало въ камбанния звънъ. Воднитѣ капчици се плъзгали по дългитѣ му руси коси и като алмази се търкаляли по бѣлитѣ му раменѣ и ржце, а хубавитѣ му сини очи гледали замислено и тжжно къмъ гората, отдето долиталъ звукътъ. Това се повтаряло всѣки день.

Презъ едно лѣтно утро, когато момичето се показало надъ вълнитѣ, чулъ се шумъ въ гората. Изподъ храститѣ изскочило хубаво момче съ черни кждрави коси. То гонѣло една пеперудка. Пеперудката хвърчела ту насамъ, ту нататкъ, сякашъ искала да го дразни. Най-после хвъркнала къмъ езерото и кацнала на единъ храстъ, близо до водата. Очитѣ на момчето били все въ хубавата пеперудка; то не забележило езерото и, като скочило да хване пеперудката, паднало въ водата.

Хубавата русалка, която съ очудване гледала всичко това, се затекла веднага къмъ мѣстото, дето паднало момчето.

То не било потънало. Косата му се вплела въ трѣстиката. Момчето изгубило съзнание и воднитѣ вълни се плъзгали по бледото му лице. Малката русалка погледнала съ жалъ затворенитѣ му очи и побѣлѣли устни, прегърнала момчето и го понесла къмъ дъното на езерото, дето билъ нейниятъ високъ кристаленъ дворець.

„Я вижъ, мамо!“ — извикала тя, като прекрачила прага, — „я вижъ, какво нося! Сега вече си имамъ

другарь; като се събуди, ще си играемъ. Той ще ми разказва за земята и за слънцето. Мене много ми се ще да гледамъ слънчевитѣ лъчи и да слушамъ шумолението на гората и камбанния звънъ:“

Майката станала отъ своя престолъ. И тя била русокоса, млада и хубава, само синитѣ ѝ очи не гледали кротко, като очитѣ на дъщеря ѝ. Тя погледнала момчето и рекла:

„Занеси го по-скоро на брѣга: хората могатъ да живѣятъ само на земята. Па дори и да можеше това момче да живѣе въ водата, пакъ нѣмаше да го оставя при насъ. Азъ нарочно избрахъ най-отдалеченото езеро, за да бѣда по-далече отъ тѣзи омразни сжщества.“

Малката русалка погледнала скръбно хубавото момче, а после се обърнала умолително къмъ майка си, но тази продължила:

„Дъще, послушай майка си, която е по-умна отъ тебе. Хората носятъ нещастие: щастливъ е онзи, комуто човѣкъ никога не се е изпрѣчвалъ прѣдъ очитѣ. Занеси момчето въ гората: неговитѣ родители ще го намѣрятъ. Бързай, защото следъ малко ще умре; като се върнешъ, азъ ще ти разкажа, защо мразя хората.“

Малката русалка изплувала къмъ повърхността на езерото и отнесла момчето.

За пръвъ пжть стѣпилъ нейниятъ кракъ на суша. Тя се озърнала наоколо — да намѣри мѣсто, кждето да сложи момчето.

После навлѣзла въ зелената гора. Отново се зачули звуковетъ на камбаната, но тѣ не били бавни и тържествени, като по-преди, а бързи и изплашени.

„Това е заради момчето“, — си казала русалката. — „Скоро ще дойдатъ да го взематъ“.

Тя отнесла момчето и го сложила на меката трева, подъ единъ старъ джбъ. Следъ туй колѣничила и загледала неподвижното му лице.

„Скоро тѣ ще те намѣрятъ и отнесатъ“, — въздъхнала русалката, — „и ти никога не ще си спомнишъ за мене, защото твоитѣ очи ме не погледнаха.“

Тя погалила съ бѣлата си ржка бледото чело на момчето и изведнѣжъ ѝ се сторило, че то се съживява. Гърдитѣ му се повдигнали, тихо се размърдали нѣжнитѣ му устни, затворенитѣ очи бавно се разтворили и

като на сънъ загледали русалката, — но скоро се пакъ затворили.

Въ тоя мигъ се зачули гласове и стъпки. Русалката избѣгала въ гората и се скрила задъ едно дърво, за да гледа, какво ще стане. Следъ малко се показали много рицари, все скъпо облѣчени, а следъ тѣхъ — една кола. Тѣ се приближили къмъ момчето съ радостни викове.

Вратата на колата се отворила и отъ тамъ изкочила хубава жена, затекла се къмъ момчето и хълцайки го взела на ръцетѣ си. То си отворило очитѣ, повдигнало главата си и се огледало на около. Баща му радостно го прегърналъ и го повелъ къмъ колата, но преди да се качи, момчето се обърнало и погледнало назадъ, като че ли търси нѣщо.

„Къде е хубавото момиче, което се бѣ навело надъ мене въ гората?“ — запитало то.

„Ти навѣрно си сънувалъ, моето момче!“ — му казалъ бащата и го покачилъ въ колата.

Всички си тръгнали, а русалката се върнала въ своя дворецъ.

Момчето разказало на своитѣ родители за езерото и за нѣкакво хубаво момиче, но всички му казали, че е сънувало.

На другия то день излѣзло отъ замъка и се затекло къмъ гората, като търсѣло пѣтя, дето го били намѣрили. Тръгнало по него и стигнало до трѣстиката, задъ която се простирало езерото. Погледнало въ дълбочината, но нищо не видѣло. Малката русалка го съгледала отъ дъното, но майка ѝ не я пускала да се изкачи горе. Тя тѣжно гледала момчето, викала го съ бѣлитѣ си ръце, но то не могло да види нищо.

Момчето си тръгнало за замъка; то вървало, че хубавото момиче не е сънъ. Малката русалка постоянно мислѣла за него въ своя кристаленъ дворецъ. Никога по-рано тя се не чувствувала тъй самотна и малкитѣ рибки не можели да я развеселятъ съ своята игра.

Когато майка ѝ й разказвала, че хората сж лоши и лицемѣрни, тя твърдѣла, че онова момче съ хубавитѣ черни очи не е като другитѣ, и често излизала на повърхността на водата, съ надежда да го зърне нѣкъде, но ниведнѣжъ го не видѣла.

Изминали се десетъ години.

Хубавото момче порасло и станало рицаръ. Името му се славѣло. Рицарьтъ отишълъ съ баща и съ други кръстоносци да освободи отъ турцитѣ Божия гробъ. Скоро той се отличилъ и славата му се разнесла по цѣль свѣтъ. Въ родителския му домъ се готвѣли да го посрещнатъ. Цѣлиятъ замъкъ и вратитѣ били окичени съ цвѣтя и вѣнци. Майката го чакала подъ сжщия джбъ, дето той нѣкога лежелъ въ безсъзнание, а малката рускалка стоела скрита задъ едно дърво, за да види всичко.

Стъмнило се. Замъкътъ блѣстѣлъ, цѣль освѣтенъ.

Старата русалка седѣла на своя престолъ и замислено гледала своята дъщеря.

„Мамо, мила мамо“, — молѣла я момата, — „пустни ме да отида да погледамъ, какъ се веселятъ хората. Ти всичко си видѣла, а азъ съмъ имала за другарки само нѣмитѣ рибки! Моля ти се, пустни ме!“.

Най-после майката се съгласила.

Тя извадила отъ бисерния шкафъ една копринена ясно-синя рокля, облѣкла дъщеря си, накичила я съ най-хубавитѣ бисери и алмази, обула я съ златни сандали, па ѝ рекла:

„Пази се — нѣкой да ти не измъкне ржавицитѣ, мое дете, защото тогава си изгубена. Не забравяй сжщо, че по-късно отъ полунощъ не трѣбва да оставашъ тамъ!“

Тя я наметнала съ червенъ плащъ, украсенъ съ бисери, турнала на главата ѝ златна коронка и я изпратила до брѣга.

Русалката излѣзла на пята и тръгнала по него. Стигнала до моста предъ вратитѣ на замъка.

Стариятъ пазачъ дрѣмѣлъ въ своята стаичка, защото всички гости били вече надошли. Така русалката преминала двора и стигнала до стълбитѣ, които водѣли за празничната зала.

Разпоредителтъ, който седѣлъ горе, ѝ се поклонилъ дълбоко. Нейното царско облѣкло му показало, че тя ще да е нѣкой княгиня; безъ да я попита за името ѝ, той заповѣдалъ на пажоветѣ, които пазѣли предъ вратитѣ на залата, да я въведатъ вжтре.

Блѣсъкъ и свѣтлина облѣли русалката, сърдцето ѝ почнало силно да тупти, защото тя никога не била ви-

дѣла подобно нѣщо, па и поради това, че натруфенитѣ мже и жени очудено я загледали.

Тя се озовала при единъ пурпурнокадифенъ балдахинъ, подъ който седѣла домакинята, а отзадъ стоелъ младиятъ рицарь.

Хубавата русалка погледнала плахо госпожата, на която водачѣтъ шѣпнѣлъ нѣщо. Домакинята ѝ се усмихнала, подала ѝ ржка и ѝ казала „добре дошла“. Русалката ѝ се поклонила низко, а после погледнала младия рицарь, за да узнае, дали той ще си спомни за нея.

И наистина, той си спомнилъ.

Като я видѣлъ, изпърво той постоялъ за мигъ вцепененъ, следъ туй ѝ се поклонилъ, казалъ ѝ „добре дошла“ и я поканилъ да танцува съ него.

„Знаете ли, госпожице“, — казалъ ѝ рицарѣтъ, като я водѣлъ къмъ майка си, — „че вие приличате много на едно момиче, което азъ сънувахъ единъ пжтъ въ гората и, като ви видѣхъ, изпърво помислихъ, че пакъ сънувамъ!“ — И той ѝ разказалъ историята, а тя усмихнато го слушала и се радвала, че той не я е забравилъ и е мислѣлъ за нея, както тя за него.

„Кажете ми, хубава госпожице, коя сте вие?“

„Азъ съмъ госпожицата отъ езерото“, — казала русалката.

„Това е единъ старъ благороденъ родъ“, — казалъ рицарѣтъ и отново ѝ взелъ ржката и я повелъ да танцувать.

Когато приближило полунощъ, русалката тихо и незабелязано се измъкнала отъ залата.

Никой отъ гоститѣ я не забележилъ. Русалката излѣзла бързо и се затекла къмъ езерото, и чакъ когато се увѣрила, че никой я не следи, намалила своя ходъ.

На другата вечеръ тя пакъ сполучила да склони майка си да я пусне да отиде. Майката я накичила още по-хубаво.

Тя ѝ облѣкла копринена зелена рокля, а на главата ѝ турнала алмазна корона, която блещѣла, като че ли на главата ѝ били запалени безброй свѣщи.

Още по-хубаво прекарала русалката тази вечеръ и съ по-голѣма скръбъ се отдѣлила отъ рицаря въ полу-

нощъ. Всичко въ нейния дворець ѝ се виждало грозно и ѝ било много мъчно.

Като се свечерило, тя отново почнала да моли майка си:

„О, мила мамо, пусни ме да отида още единъ пътъ. Струва ми се, че ако не отида — ще умра!“

Старата русалка поклатила главата си, па рекла: „Два пжти бѣ достатъчно, мое дете! Защо ще ходишъ пакъ? Азъ се страхувамъ за тебе.“

„Мамо! Пусни ме да отида и вѣрвай, че ако ми се случи нѣщо лошо, ти никога нѣма да ме чуешъ да ти се оплаквамъ!“

„Тогава иди!“ — казала майката и извадила най-хубавитѣ дрехи, — да накичи детето си. Облѣклото ѝ приличало на слънчеви лжчи; то било обсипано съ водни лилии, направени отъ чистъ бисеръ, отъ чиято коронка висѣли тичинки отъ много ситни бисери. Вѣнецъ отъ такива лилии украсявалъ нейната глава и когато тя се навеждала, главата и блестѣла, както блестятъ звездитѣ по небето въ ясна лѣтна нощъ.

Гордо и царствено влѣзла тя въ залата — всички замлъкнали, като я видѣли. Мжжетѣ занѣмѣли предъ нейната хубостъ, а женитѣ не можели да се нагледатъ на нейното хубаво облѣкло; тя, обаче, нищо не виждала, освенъ очитѣ на рицаря, който стоелъ задъ майка си и я гледалъ съ обичъ.

Додето танцували, на рицаря дошло на умъ да вземе нѣщо отъ момата—за залогъ, съ който да може да я намѣри отпосле.

Той погледналъ блѣдорозовата ржковица, украсена съ бисерна лилия; — въ тази лилия се криела тайната сила на русалката.

Той полека измъкналъ ржковицата и гледалъ русалката въ очитѣ, като ѝ разказвалъ за Божия гробъ, за да ѝ отвлѣче вниманието. Тя захласнато го слушала и не усѣтила, какъ той ѝ измъкналъ ржковицата, която скрилъ въ пазвата си.

Когато приближило полунощъ, тя си спомнила за обещанието, измъкнала ржката си отъ неговата и поискала да стане, но изведнѣжъ забележила, че ржковицата ѝ липсва, и извикала:

„Ржковицата ми! Дайте ми ржковицата! Вие сте ми я взели, докато азъ захласнато ви слушахъ. Дайте ми я, защото безъ нея не мога да се върна при майка си!“

„Ахъ, колко се радвамъ!“ — извикалъ рицарьтъ. — „Заведете ме при своята майка, да ѝ кажа, че не мога да живѣя безъ васъ!“

Малката русалка се много зарадвала.

„Тогава да вървимъ“, — рекла тя.

Гоститѣ се веселѣли и никой ги не забележилъ, когато напуснали залата.

Нощта била тъмна, но алмазитѣ по короната на русалката блещѣли и освѣтявали пѣтя.

Тѣ стигнали до трѣстиката, която ги дѣлѣла отъ водитѣ на езерото. Месецътъ освѣтилъ изведнѣжъ всичко и езерото блеснало предъ тѣхъ. Нощниятъ вѣтъръ тихо подухвалъ. Старата русалка още чакала дъщеря си, която стоела на брѣга съ рицаря и му казвала:

„Знаешъ ли, че азъ живѣя въ дъното на това езеро и съмъ русалка? Ти никога не ще можешъ да живѣешъ съ мене“.

А той ѝ отговорилъ:

„Каквато и да си, нищо не ще може да ни раздѣли. Заведи ме при майка си да ѝ кажа, че зарадъ тебе ще напусна всичко!“

Русалката откъснала едно стѣбло отъ трѣстиката и ударила съ него вълнитѣ; водата се раздѣлила и се образували стѣпала, по които двамата почнали да слизатъ. Малкитѣ рибки се трупали около тѣхъ и весело играели, като че ли поздравяватъ своята господарка.

Момъкътъ и русалката влѣзли въ кристалния дворець. Въ срѣдата на замъка седѣла на своя престолъ господарката на водното царство.

Тя толкова остро погледнала рицаря, че той се уплашилъ.

„Какво търсишъ въ моето царство?“ — попитала го тя. — „И какъ си посмѣлъ да придружишъ моето дете до тукъ?“.

Тогава малката русалка ѝ разказала всичко.

„Мълчи, глупаво дете!“ — извикала майката. — „Нима не знаешъ, какви сж законитѣ на нашето цар-

ство? Той трѣбва да загине отъ твоята ржка, ако те забрави нѣкога и обикне друга жена“.

Графѣтъ рекълъ тогава:

„Знайте, че азъ обичамъ вашата дѣщеря и никога нѣма да я забравя, та да обикна друга жена. Азъ се подчинявамъ на вашитѣ закони. Ще се ожена за нея и ще я заведа да бжде господарка на моитѣ подданици, а на майка ми ще бжде като дѣщеря.“

„Не“, — казала старата русалка, — „ако се обичате, оженете се, но нѣма да живѣете на земята, а тука, при мене. Съгласенъ ли си?“.

„Да“, — отговорилъ рицарѣтъ решително; — „азъ ще оставя всичкото си богатство и слава, заради твоята дѣщеря и ще живѣя при васъ.“

Тѣ се оженили. Той се заклелъ, че никога нѣма да напусне жена си. Майката била свидетелка на тѣзи думи. А вълнитѣ радостно шумѣли надъ главитѣ на младоженцитѣ, лжчитѣ на месеца цѣлували челото на русалката и блещѣли по нейнитѣ златни коси, воднитѣ капчици свѣтѣли като алмази, а рибкитѣ радостно пляскали около своята господарка.

Весело и спокойно заживѣли двамата.

Тѣ ржка за ржка крачели по езерото, а вечерь седѣли подъ червеното коралово дърво, чиито клонове се издигали по-високо отъ кулитѣ на самия дворець.

Русалката пѣела съ своя сладкъ, сребристъ гласъ. На рицаря се струвало, че слуша божествена музика. Той билъ толкова щастливъ, че нито единъ пжтъ си не спомнилъ за миналото, нито единъ пжтъ не пожелалъ да се върне при родителитѣ си.

Така минали много дни. Въ езерото било винаги пролѣтъ. Ливадитѣ били все зелени, коралитѣ образували пурпурна гора.

Една вечерь двамата съпрузи се изкачили надъ повърхността на водата. Езерото било спокойно, синьото небе—обсипано съ звезди. Изведнѣжъ до тѣхъ долетѣли звуковетѣ на вечерната камбана.

Тоя звънъ разбудилъ у рицаря стари спомени; за пръвъ пжтъ си спомнилъ той за своята майка и много му се поискало да я види.

„Ахъ, да можехъ да видя родителитѣ си поне единъ пжтъ!“ — въздъхналь той.

„Иди ги вижъ!“ — му казала усмихнато русалката; — „азъ често съмъ си мислила, колко ще да е мжно на майка ти за тебе“.

Тѣ доплували до брѣга и тръгнали презъ гората. Месецътъ освѣтявалъ широкия пжтъ. Колкото по-надалечъ отивали двамата, толкова повече спомени бликвали въ душата на мжжа. Така тѣ стигнали до замъка.

Сърдцето на рицаря радостно затуптѣло. Струвало му се, че сж изминали много години, откакъ е напу-стналь замъка.

Слугитѣ изкарвали отъ обора хубавитѣ черни коне и ги готвѣли за пжтъ.

Рицарьтъ се замислилъ. Навѣрно пакъ ще отиватъ къмъ Светата Земя. Станало му мжно, че не може да отиде съ тѣхъ.

Той погледналь къмъ стаята на майка си. Прозорцитѣ били тъмни, но отъ малката черква излизала свѣтлина.

Тамъ, предъ иконата на св. Богородица, била колѣничала майка му, облѣчена въ черно, и се молѣла.

Той разбралъ, защо жали тя. Нима той я не бѣше напустналь, безъ да ѝ се обади?

Двама слуги се приближавали. Рицарьтъ се затулилъ съ своята другарка въ тъмното, за да може да ги чуе, що говорятъ.

„Слава Богу“, — казалъ единиятъ, — „че жалейката най-после се свършва и новъ животъ ще настане въ замъка. Цѣли три години, откакъ изчезна нашиятъ младъ господарь, само сълзи и жалби слушахме на около си!“

„Засрами се, другарю!“ — отговорилъ другиятъ. — „Ако познаваше нашия господарь отъ малкъ, щѣше да разберешь, защо добрата графиня тжжи толкова за единствения си синъ!“

„Ехъ, азъ не казвамъ, че не ми е мжно. Нашата господарка иска да отиде въ манастиръ. Ние ще имаме новъ господарь, понеже стариятъ родъ нѣма наследникъ. Нашиятъ новъ господарь е храбъръ; той е билъ винаги победителъ и херцогътъ ще му даде за жена дъщеря си — най-хубавата мома въ цѣлата страна.“

Всичко е готово, мѣстото за борба е опредѣлено. Изъ отъ сърдце се радвамъ и чакамъ съ нетѣрпение утрешния день“.

„Но кжде се дѣна нашиятъ младъ господарь?“ — въздъхналъ другиятъ слуга.

„Никой не знае. Разправятъ, че непозната хубава мома го била отвела съ себе си“.

Първиятъ слънчевъ лжчъ освѣтилъ дъното на езерото, когато рицарьтъ влѣзълъ съ жена си въ кристалния дворецъ. Следъ малко той излѣзълъ пакъ, разкошно облѣченъ, защото въ бисерния шкафъ на водната господарка имало най-хуави дрехи. Юнакътъ билъ премѣненъ въ червени кадифени дрехи, украсени съ златни лилии, на кръста му — бѣлъ поясъ, на сребърния му щитъ имало три бисерни лилии съ алмазни коронки, — като ония, съ които била украсена младата русалка последната вечеръ въ замъка.

Очитъ на рицаря радостно свѣтѣли. Тоя день старата русалка му позволила да отиде при хората и той отивалъ на борба съ рицаритѣ, да се прослави.

Това и казалъ на младата си съпруга, която го изпращала, и ѝ обещалъ, че на залѣзъ-слънце ще се върне.

Тѣ стигнали до широкия пжтъ и рицарьтъ прегърналъ жена си, за да си вземе сбогомъ. Русалката снала огърлицата отъ шията си; тази огърлица била отъ червено злато, съ алмазно медалионче, дето имало кждрици отъ златната коса на русалката.

„Пази добе тази огърлица“, — му казала тя; — „тоя накитъ ще те пази отъ оржието на противника и винаги ще ти напомня за мене!“

Тѣ се раздѣлили и той тръгналъ, а тя дълго гледала следъ него, докато дърветата го закрили отъ очитѣ ѝ.

Вечерьта рицарьтъ се върналъ. Русалката го срещнала радостно и тѣ заедно седнали подъ кораловото дърво; огърлицата висѣла на шията на мжжа и алмазното медалионче блестѣло.

Той разказалъ на жена си, какъ се яхналъ на обичния си конь, какъ яздилъ и какъ излѣзълъ победителъ, какъ го завели при херцога, комуто той отказалъ да каже името си, какъ не приелъ поканата за ут-

решното праздненство, а обещалъ да се яви следъ десетъ деня, когато пакъ ще има борба.

„Ами хубавата дъщеря на херцога, най-хубавата мома въ цѣлата страна?“ — попитала русалката.

„Азъ я дори не погледнахъ, защото мислѣхъ за тебе“, — казалъ рицарьтъ, — „но за майка ми ми бѣше много мжно; азъ отидохъ задъ нея и ѝ пошепнахъ, че синъ ѝ е много щастливъ и навѣрно тя скоро ще го види; когато тя се обърна зарадвана къмъ мене, азъ избѣгахъ . . .“

Когато дошълъ десетиятъ день, рицарьтъ се премѣнилъ много хубаво и заедно се русалката излѣзълъ на земята. Тоя пжтъ тя не била вече нажалена, защото вѣрвала въ неговата обичъ. Огърлицата висѣла на шията му. Когато съ раздѣлили, русалката гледала радостно седъ него. Още преди да залѣзе слънцето, той се върналъ.

Жената съ гордостъ слушала, когато мжжътъ ѝ разказвалъ, че е пакъ излѣзълъ победителъ, и разглеждала позлатения вѣнецъ, съ който го била надарила дъщерята на херцога. Рицарьтъ ѝ го подарилъ и тя съ голѣма радостъ го взела, защото разбрала, че мжжъ ѝ обича само нея.

Наближилъ двадесетиятъ день, когато щѣла да бжде последната рицарска борба.

Въ блѣскаво златно облѣкло, обсипапо съ безценни камъни, вървѣлъ рицарьтъ презъ гората, заедно съ хубавата си жена, която го изпращала. Слънчевитѣ лжчи сияели и се отразявали въ алмазното медалионче на огърлицата, а птичкитѣ весело пѣли своята утрenna пѣсень.

Рицарьтъ пригърналъ своята жена и, когато се скрилъ отъ очитѣ ѝ, тя се върнала въ езерото и седнала подъ кораловото дърво.

Възседналъ на своя вранъ конь, рицарьтъ пристигналъ на мѣстото за борба. И тоя день той победилъ. Предъ неговата сила паднали и най-прочутитѣ юнаци и мѣстото се покрило съ разбити щитове и шлемове.

Само единъ рицаръ останалъ. Гербътъ на щита му показвалъ неговия високъ родъ. Той билъ единъ отъ най-храбитѣ рицари и се отличилъ въ кръстоносния походъ. Съпругътъ на русалката силно желаелъ да по-

беди и него. Тѣ слѣзли отъ конетѣ си и почнали борба. Настанала мъртва тишина. Всички внимателно слѣдѣли борящитѣ се, а хубавата дъщеря на херцога гледала уплашено.

Ударъ следъ ударъ се сипѣли. Изведнѣжъ нѣщо извънтѣло: мечътъ на единия рицаръ ударилъ огърлицата на шията на другия; тя се скжсала и паднала. Мжжътъ на русалката усѣтилъ страшна болка, но продължавалъ да се бори. Той издигналъ високо своя мечъ и следъ мигъ шлемътъ на противника му падналъ разбитъ на земята; отъ челото му потекла кръвь и той се призналъ за победенъ.

Херцогътъ слѣзълъ отъ своя престолъ, трѣгналъ срещу победителя, любезно го поздравилъ и го повелъ къмъ хубавата си дъщеря, която съ златна огърлица въ ржце — най-голѣмата награда за победителя, — го очаквала.

Тоя день рицарътъ безъ друго трѣбвало вече да си каже името. Ржка за ржка съ херцога, той се приближилъ до хубавото момиче, което мълчаливо снело шлема отъ черната му коса.

Слънчевитѣ лжчи заиграли по хубавото младо лице и по чернитѣ копринени кждрици... Викъ на очудване се изтрѣгналъ отъ устата на всички, нѣкой силно изпищѣлъ, нѣчии ржце треперливо го пригърнали и измженото лице на майката радостно се навело надъ него.

„Сине мой, сине мой, ти ли си? Нима азъ пакъ те виждамъ?“ — питала тя съ треперящъ гласъ, сладъкъ, като гласа на русалката. — „О, сега спокойно мога да умра. Но кжде бѣше до сега и защо ме остави толкова да скърбя?“

„Клетва съмъ далъ да не казвамъ, мила мамо“.

Всички си помислили, че той е билъ на нѣкое свето мѣсто, за което не бива да говори. Херцогътъ хваналъ ржката на графинята и ѝ рекълъ:

„Не го питайте! Нека получи наградата за своята победа!“

Рицарътъ колѣничилъ още веднѣжъ предъ дъщерята на херцога, която съ щастлива усмивка окачила на шията му златната огърлица съ своя портретъ — тамъ, дето преди малко висѣлъ образътъ на хубавата

русалка. И ето че въ сърдцето на рицаря, дето до тогава царувалъ ликътъ на русалката, влѣзълъ образътъ на хубавата херцогска дъщеря. . .

„Поздравявамъ те, рицарьо!“ — извикалъ херцогътъ. „Ето ржката на дъщеря ми, която бѣхъ обещалъ да дамъ на най-храбрия рицарь. Ти ще бждешъ мой наследникъ!“

Рицарьтъ погледналъ изплашено най-напредъ херцога, а после дъщеря му. Нейнитѣ очи били тъмносини, като очитѣ на русалката, и косигѣ ѝ — дълги и златни, като коситѣ на езерната царкиня; тя била кротка и мила, като неговата русалка, и го гледала толкова нѣжно и сладко, че той не можелъ да продума ни дума. Решилъ да ѝ съобщи презъ време на обеда, че е вече ожененъ за друга. Затова спокойно тръгналъ къмъ бащиния си замъкъ, държейки нейната бѣла ржка.

На обѣда срещу него седѣла обичната му майка, която не снемала погледа си отъ лицето му; отъ едната му страна седѣлъ херцогътъ и бащински му се усмихвалъ; когато се обърнѣлъ на другата страна, неговиятъ погледъ падалъ върху хубавото лице на момата, — хубаво като онова на русалката.

Но ето, че херцогътъ почналъ да говори за сватбата, която трѣбвало да се отпразднува още на другия день, защото важни работи го викали да си отиде. Тогава рицарьтъ разбралъ, че е време вече да се обясни, и посегналъ да откачи огърлицата съ образа на своята съпруга, за да го покаже на хубавата херцогска дъщеря.

Той погледналъ и видѣлъ, че онази огърлица липсва. Въ ржката му, вмѣсто алмазното медалионче, билъ портретътъ на момата. Той тихо извикалъ, поискалъ да заговори, но — като не знаелъ, де е изчезнала другата огърлица, — не продумалъ нищо.

Хубавото момиче го гледало съ обичъ и нѣжно му говорѣло, рицарьтъ малко по малко се успокоилъ и челото му се сиянило.

Стъмнило се.

Гостигѣ спокойно спѣли въ разкошния замъкъ; само въ черквата свѣтѣло, защото стариятъ свещеникъ се молѣлъ. Изведнѣжъ вратата се отворила и въ черквата влѣзълъ рицарьтъ — много натъженъ.

„Ахъ, отче, колко много се зарадвахъ, като видѣхъ, че въ черквата свѣти, и се сътихъ, че ти си тукъ. Изслушай моята изповѣдъ и ми дай съветъ!“

Старецътъ седналъ на стжалото предъ олтара, а рицарътъ, колѣничилъ предъ него, прегърналъ колѣнетѣ му и почналъ своя разказъ: какъ неговата гореща обичъ къмъ русалката го накарала да забрави всичко, какъ ѝ далъ клетва да ѝ остане вѣренъ завинаги и тъй нататъкъ.

„Моятъ съветъ, сине мой, е този: твоя длъжностъ, като рицаръ, е да си останешъ за винаги рицаръ. Ти си човѣкъ съ безсмъртна душа, затова нѣмашъ никаква работа съ воднитѣ духове“.

„Но тя е тъй чиста и хубава!“ — казалъ рицарътъ срамежливо, понеже неговата обичъ била все още много силна. — „Тя ме обича и ми вѣрва, и азъ съмъ ѝ далъ своята честна дума“.

„Тогавъ си сгрѣшилъ“, — казалъ старецътъ, — „а още по-голямъ грѣхъ ще бжде, ако настоявашъ на думата си. Хубави сж и падналитѣ ангели, които послушаха дявола, но между тѣхъ и насъ има цѣла пропастъ. Забрави всичко минало и заживѣй като човѣкъ!“

Рицарътъ навелъ глава и тихо заплакалъ, но старецътъ все му говорѣлъ, докато се съмнало и той трѣбвало да се прибере въ стаята си. Когато рицарътъ излѣзълъ, свещеникътъ колѣничилъ и благодарилъ на Бога, че му е помогналъ да повърне на една майка нейния синъ и да избави една човѣшка душа отъ заблуда.

Настаналъ сватбениятъ день.

Предъ олтара въ черквата стоели младоженцитѣ, обкржжени отъ рицари. Слънчевитѣ лжчи прониквали презъ прозореца и си играели съ златното було, което покривало кждрицитѣ на булката, и се чупѣли по нейното разкошно бѣло облѣкло. Тя държела ржката на графа и съ наведена глава щастливо слушала думитѣ на стария свещеникъ.

Никой не забележалъ, че настжпила промѣна. Слънчевитѣ лжчи изведнѣжъ угаснали, отвѣнъ се зачуло нѣкакво бучене. Когато стариятъ свещеникъ рекълъ „Аминъ“ — входната врата силно се отворила и въ черквата шумно нахлула една вълна; буйната вода залѣла

цѣлата църква и бързо стигнала до олтара, а на върха на вълната се показала хубавата русалка.

Роклята ѝ била синя, като водата, дългитѣ ѝ коси се потапяли въ вълнитѣ, хубавитѣ ѝ сини очи били пълни съ обичь и тжга.

Госпитѣ избѣгали на най-високото стъпало. Херцогътъ успѣлъ да дръпне дъщеря си при себе си, а стариятъ свещеникъ се молѣлъ и простиралъ ржце къмъ бучащата вода, но вълнитѣ лудо се плискали и заглушавали неговия гласъ.

Вълната, която носѣла руслката, стигнала до мѣстото, дето стоялъ рицарътъ. Той знаелъ, че ще умре, но не се помръдналъ, а бавно пристѣпилъ, прегърналъ съпругата си и я притисналъ до гърдитѣ си.

„Моитѣ устни измѣниха на клетвата, която ти дадохъ“, — казалъ той нѣжно, като гледалъ хубавитѣ ѝ тжжни очи, — „но моята душа принадлежи само на тебе, моя мила жено.“

Съ насълзени очи се навела русалката надъ него и го прегърнала.

Шумно се оттеглили синитѣ води, носейки своята господарка съ нейния мъртъвъ съпругъ на ржце, и я отнесли обратно въ езерото.

Често се разнасялъ и следъ това камбанниятъ звънъ и стигалъ до езерото. Дълго още се зеленѣла гората, на брѣга все още растѣла трѣстиката, но хубавото лице на русалката се не показало вече надъ гладката повърхность на езерото.

Нито веднъжъ се не оплакала тя, защото помнѣла обещанието, което дала на майка си. Само лицето ѝ било тжжно и бледо и хубавиятъ ѝ гласъ се не чувалъ. Тя се не разхождала по зеленитѣ ливади на езерото, не играела вече съ веселитѣ рибки.

Нѣмо и тжжно седѣла тя подъ кораловото дървче, дето билъ погребанъ нейниятъ съпругъ, закривала лицето си съ ржце и между бѣлитѣ ѝ прѣсти се ронѣли сълзи, които като бисери падали въ прозрачната вода.

Цигулката съ синя панделка

Преди хиляди години на една равнина, заградена отъ гжсти джбови гори, имало селце. Надъ една голъма скала, край селото, отъ незапомнени времена стърчелъ замъкътъ на господаря.

Отъ прозорцитѣ на своя замъкъ господарьтъ виждалъ надалечъ. Той се любувалъ на разкошнитѣ зелени ливади и на вѣнеца отъ планини, чиито върхове били обвити съ синкава мъгла. Но най-много обичалъ той да гледа долината, която се простирала подъ скалата. Особно пъкъ едно мѣсто привличало неговия погледъ: на край селото имало кжщица, на чийто покривъ стоялъ щъркелъ и гледалъ дима, излизащъ отъ коминя и бавно издигащъ се къмъ небето.

Въ тази кжщица живѣлъ най-прилежниятъ и честенъ момъкъ, обичанъ отъ всички въ селото. Най-много него обичалъ и господарьтъ, понеже приличалъ на едничкия му синъ, който билъ умрѣлъ, па и поради това, че свирѣлъ хубаво на цигулка. Като свърши дневната си работа, момъкътъ сѣдалъ подъ стария джбъ предъ кжщи и почвалъ да свири. Чуднитѣ звукове плували изъ вечерната мъгла, разнасяли се навсѣкжде. Всички слушали жадно хубавата музика.

Една вечеръ стариятъ господарь гледалъ радостно къмъ кжщата на цигуларя, който тъкмо тоя день се билъ оженилъ за хубавата Мария, която го предпочела предъ богатия му съседъ.

Мария била не само най-хубавото момиче въ околността, а и най-добра и умната отъ момитѣ. Сватбаритѣ се веселили дълго.

Вечерята продължила до полунощъ. Чакъ тогава гоститѣ се разотишли.

Скоро следъ това се зачули подъ стария джбъ звуковетѣ на цигулката, но този пжтъ тѣ били по-сладки и по-сърдечни отъ всѣки други пжтъ.

Най-после младоженецът оставил цигулката и се обърналъ къмъ Мария, която слушала хубавата музика. Тъмнитѣ ѝ коси били покрити съ цвѣтя, а очитѣ ѝ били насълзени отъ щастие.

„О, Марио,“ — казалъ мжжъ ѝ, — „Азъ съмъ сега тъй доволенъ, че не бихъ желалъ да бжда на мѣстото и на най-богатия човѣкъ на земята!“

Мария се усмихнала.

„А знаешъ ли, какво ме най-много радва? То е, че моятъ съседъ мирно понася своето нещастие. Забележи ли, колко бѣ веселъ на обѣда и каква хубава речъ каза за нашето щастие? Чу ли, какъ мило ме помоли на сбогуване да го смѣтамъ за единъ отъ най-добритѣ си приятели и ми каза, че е готовъ винаги да ми се притече на помощъ?“

Мария побледнѣла.

„Азъ не мога да му вѣрвамъ,“ — рекла тя. — „Азъ забележихъ, какъ отъ време на време той те поглеждаше съ омраза и закана. Не, той никога нѣма да бжде нашъ приятель. Пази се отъ него!“

„Но що може да ни стори той, Марио? Не мисли тъй за него. Той е благороденъ и не ни мисли зло.“

А въ това време презъ листата на люлека гледали две очи, които плашели Мария. Съседътъ — отъ омраза и мжка за изгубеното щастие — не можелъ да намѣри покой и подслушвалъ младоженцитѣ. Той искалъ само едно: да премахне съперника си, та Мария да стане негова жена.

Една вечеръ младата двойка седѣла подъ стария джбъ. Мжжътъ не свирѣлъ, а разказвалъ на жена си, какво му се случило презъ деня, когато минавалъ презъ гората.

„Азъ карахъ коня си полека и се любувахъ на хубавото утро. Слугата караше колата предъ менъ, доста надалечко. Изведнѣжъ дочухъ особенъ звукъ, огледахъ се и видѣхъ задъ себе си джудже, възседнало бѣлоснѣженъ конь. Дрехитѣ на джуджето бѣха зелени, като листата на дърветата, а косата му бѣла, като сребро. То ми се усмихна любезно. После ме запита: „Искашъ ли да ми направишъ една голѣма услуга?“

„Съ радостъ!“ — отговорихъ му азъ. То продължи: „Тогава слушай! Подъ твоя оборъ е моето живѣ-

лице; тропотът и цвиленето на конетѣ много ни безпокоятъ, а ние обичаме спокойствието. Не можеш ли да си държишъ конетѣ на друго мѣсто?" — „Мога“, — отговорихъ азъ. — „Макаръ че това ще ми струва пари и трудъ, азъ ще го направя заради васъ!“ — „Благодаря ти много за тази услуга!“ — каза той усмихнато. — „Ние ще се постараемъ да ти се отплатимъ“. — Той обърна коня си и изчезна въ гората.

Мария внимателно изслушала разказа на мъжа си. „Ти имашъ право“, — каза тя; — „това не е билъ смъртенъ човѣкъ, а нѣкой отъ рода на самодивитѣ; още отъ утре трѣбва да почнешъ работа, за да изпълнишъ неговото желание!“

И, наистина, още на другия день цигуларьтъ почналъ своята работа, която му вървѣла тѣй бързо и легко, като че ли му помагали невидими ржце. Освенъ това, неговото богатство се уголѣмявало отъ день на день; неговитѣ снопи били най-много и най-хубави и той скоро надминалъ своитѣ съседи въ всичко. Въ къщата му царувало щастие и обичъ и той билъ много доволенъ.

Съседътъ му се отнасялъ приятелски къмъ него, въ всичко искалъ неговитѣ съвети, помагалъ му, така че и Мария почнала да го смѣта за искренъ приятель.

Презъ зимата денемъ мъжътъ наглеждалъ оборитѣ и хранѣлъ добитѣка, а Мария чистѣла къщата и готвѣла. Вечерята щастливо седѣли до огнището, той свирѣлъ, а тя предѣла. Тѣ често си говорѣли за добритѣ самодиви и джуджета: колко много ги възнаградилъ тѣ за малката услуга, която имъ направили.

Презъ пролѣтътъ цигуларьтъ се накаралъ да отиде въ града, да купи нови сърпове и коси; съседътъ му го помолилъ да купи и за него и да ги донесе, като обещалъ да излѣзе привечеръ да го посрещне въ гората и да му поеме товара.

Когато слънцето залѣзло и почнало да се свечерява, съседътъ взелъ своя лжкъ, излѣзълъ незабелязано отъ къщи и се отправилъ къмъ гората.

Той бързо вървѣлъ по тѣсната пжтека и често се обръщалъ да види, не го ли следи нѣкой; и най-сетне се закрилъ въ сѣнчестата гора. Но той не тръгналъ по широкия пжтъ, а вървѣлъ изъ храсталака, покрай него.

Така стигналъ до другия край на гората, изкачилъ се на едно бърдо и загледалъ внимателно презъ мъглата.

Изведнъжъ станало свѣтло. Месецьтъ изгрѣлъ и освѣтилъ съ своята сребриста свѣтина гората. Скоро до ушитѣ на съседа долетѣли звукове отъ пѣсень. Той знаелъ, кой пѣе тъй...

Той се закрилъ още по-добре въ храститѣ, взелъ лжка и чакалъ. Пѣсенята се не чувала вече, но скоро се зачули тежки стѣпки. Съседътъ се понадигналъ и погледналъ. Ето че човѣкътъ се задалъ — стрелата изфучала, единъ смъртенъ викъ се разнесълъ, нѣкой тежко падналъ. Оня захвърлилъ лжка и избѣгалъ. Той скоро стигналъ до края на гората; между него и кжщата му лежело ясно освѣтеното отъ месеца поле и той се страхувалъ да мине презъ него. Спрѣлъ се и се огледалъ — жива душа нѣмало; той се затекълъ бързо по пжтеката и скоро се озовалъ въ кжщи, безъ да го забележи нѣкой.

Въ гората лежелъ убитиятъ. Само задрѣмалитѣ птички и тъмната нощъ чули неговия викъ; нѣколко минути се чувало хъркане, което излизало отъ гърдитѣ му — после всичко замрѣло.

Месецьтъ се изкачилъ на високо. Единъ отъ неговитѣ лжчи проникналъ презъ дърветата, огрѣлъ пжтя и за мигъ се спрѣлъ върху трупа на умрѣлия. Дълга, бѣла, сребриста брада се спущала по чернитѣ му кадифени дрехи; дѣсната му ржка, чиито прѣсти били обсипани съ скжпоценни камъни, стискала стрелата, като че ли иска да я измъкне. Това билъ стариятъ господарь, който се връщалъ отъ своята обикновена разходка изъ гората и когото умѣрила стрелата на лошия съседъ.

Въ това време цигуларьтъ седѣлъ на една могила и чакалъ приятеля си да го посрещне.

Но оня не дошълъ.

Цигуларьтъ станалъ и се упжтилъ самъ презъ тъмната гора. Месецьтъ не освѣтявалъ пжтя. Внезапно мжжътъ се препъналъ о нѣкакъвъ предметъ, изгубилъ равновесие и падналъ съ цѣлия си товаръ. Сетне уплашено се изправилъ и почналъ да пипа съ ржце. Той напипалъ студенъ трупъ, дълга брада, кадифени дрехи. Уплашено извикалъ, защото позналъ, че е господарьтъ,

когото обичалъ като свой баща. Той разкопчалъ дрехитѣ на умрѣлия, за да види раната и я превърже.

Изведнѣжъ отъ гората се задали три тъмни сѣнки, застанали за малко и после предпазливо се приближили. Тѣ били царски стражи, изпратени да следятъ единъ крадецъ. Цигуларьтъ билъ вече разкопчалъ дрехата и търсѣлъ раната. Той се билъ толкова вдълбочилъ въ работата си, че не чулъ стѣпките, които се приближавали, и чакъ когато една ржка се сложила на рамото му, той повдигналъ глава.

„Въ името на закона те задържаме за грабежъ и убийство!“ — рекли стражитѣ.

Изплашениятъ цигуларъ казалъ смутено: „Не мислете тѣй за мене. Азъ искахъ да видя, дали може да се помогне на добрия господарь!“

„Той се опитва да лъже“, — казалъ единъ отъ стражитѣ. — „Я трѣгвай предъ насъ! Когато отидемъ предъ сѣдията, — тамъ можешъ да се оправдавашъ“.

Мжжътъ нищо не казалъ — само дълбоко въздѣхналъ и се свдслилъ Богу да му помогне, защото само Той билъ свидетелъ на неговата невинность.

Единъ отъ стражитѣ му вързалъ ржцетѣ отзадъ, другъ го подкаралъ напредъ, а третиятъ останалъ да пази трупа на умрѣлия.

Нощта се изминала. Мария прекарала въ мжчително очакване, а съседътъ се разхождалъ неспокойно напредъ-назадъ, но не отъ разкаяние, а отъ страхъ да го не откриятъ.

Още на разсѣмване изъ селото се разнесла новината, че добрятъ господарь е убитъ въ гората и цигуларьтъ е задържанъ като неговъ убиецъ. Хората се събирали, шѣпнѣли, клатѣли глави, но никой не смѣлъ да отиде при Мария — да ѝ съобщи. Най-после единъ се решилъ и отишълъ да ѝ каже.

Съседътъ се разхождалъ неспокойно. Той не знаелъ нищо и чакалъ мига, когато ще донесатъ трупа на Марииния мжжъ и съпругата ще се затича при него за помощъ. Той погледналъ презъ прозореца. Предъ Мариината кжща съ били насъбрали много хора, но никой не поглеждалъ къмъ неговата. Това го успокоило, — но ето, че изведнѣжъ Мария изкочила изъ множеството и като стрела се затекла къмъ неговата кжща.

За да поприкрие своето смушение, той седналъ въ единъ кѣтъ и почналъ да прелиства нѣкаква книга. Вратата се отворила и Мария запѣхтяна влѣзла въ стаята.

„Ахъ, добри съседе, помогни ми! Знаешъ ли, какво е станало? Стариятъ господарь лежи мъртъвъ въ гората. Набедили мѣжа ми, че го е убилъ, и го затворили! Помогни ми! Ела да отидемъ при сѣдята въ града. Ти познавашъ много добре моя съпругъ и ще засвидетелствувашъ неговата невинность“.

Съседътъ се успокоилъ. Той трѣгналъ съ Мария за града.

Вечерта късно тѣ се върнали. Мария била съсемъ съсипана. Нито молбитѣ ѝ, нито сълзитѣ ѝ омилостивили сѣдята — не я пустнали дори да се види съ своя съпругъ. Увѣрена въ истинското приятелство на съседа, тя плачешкомъ вървѣла до него, а той я утешавалъ, като ѝ обещавалъ винаги да ѝ помага и да се грижи за нея. Той билъ говорилъ много добро за мѣжа ѝ, но нищо не помогнало Обаче, въ душата си той се радвалъ, като виждалъ, че Мария му върва; може би по-късно тя ще го обикне и тогава ще се омжи за него.

Затворениятъ билъ осъденъ на смъртъ. Нищо му не помогнало. Не се открила следа отъ другъ убиець, а и стрелата на раната се пригаждала много добре на неговия лѣкъ. Всички решили, че той е убиець.

Мария паднала на колѣне предъ сѣдиитѣ; тя ги молѣла да пощадятъ живота на съпруга ѝ или поне да ѝ позволятъ да се види съ него предъ смъртъта — но и това ѝ било отказано и тя съ съкрушено сърдце се върнала въ село. Помолила съседа си, когото смѣтала за свой най-добъръ приятель, да отиде въ столицата, дето премѣстили мѣжа ѝ, да следи всичко, а после да ѝ разкаже, какво е станало.

Той се съгласилъ. Възседналъ най-добрия си конь и трѣгналъ презъ гората, която била пълна съ ужасни спомени за него. Като приближилъ мѣстото, дето станало убийството, косата му настрѣхнала, студенъ потъ го облѣлъ; той затворилъ очитѣ си, мушналъ коня и като вихрь миналъ презъ тамъ.

„Какво мога да направя?“ — се успокоявалъ злиятъ съседъ. — „Азъ не искахъ да убия стареца. И не съмъ азъ виновенъ, че сж осждали оногова на смъртъ. Нима трѣбва да се призная и съ туй да спася този, когото мразя и който ми отне щастието? Мария трѣбва да бжде моя. Тя ми се довърява като на братъ сега, а следъ туй ще почне да ме обича и ще стане моя жена“.

Къмъ обѣдъ съседътъ стигналъ въ града. Много народъ се билъ събралъ около бесилката. Тамъ стоелъ вече палачътъ. Камбанитѣ известявали, че престѣпникътъ е излѣзълъ отъ затвора и се е опжилъ къмъ бесилката. Сърдцата на всички тупали; всички чакали да дойде обвинениятъ; но най-неспокоенъ отъ всички билъ съседътъ му.

Между двама свещеници вървѣлъ Марииниятъ мжжъ. Неговото отслабнало тѣло било облѣчено въ бѣли дрехи, лицето му било бѣло като тѣхъ, но очитѣ му гледали спокойно и весело. Той вървѣлъ съ наведена глава и чувствувалъ, че всички се взиратъ въ него.

„Я вижте, колко е спокоенъ!“ — казалъ единъ. — „Той не може да бжде убиецъ“.

Цигуларътъ стигналъ до бесилката и колѣничилъ. Сждията прочелъ съ високъ гласъ смъртната присжда и издигналъ своя жезълъ, за да го пречупи надъ главата на осждения. Всички мълчаливо гледали. Изведнѣжъ се чулъ необикновенъ шумъ. Съ голѣма бързина възседналъ на бѣлоснѣженъ конь съ златни копита, пристигналъ единъ бѣлобрадъ старецъ съ зелени дрехи, грабналъ жезъла на сждията и го захвърлилъ, навелъ се, вдигналъ цигуларя, качилъ го на коня си и изчезналъ.

Всички останали като вкаменени.

„Който го хване,“ — извикалъ сждията, — „ще получи сто жълтици награда“.

Само единъ отъ множеството се отзовалъ на този викъ. Той билъ съседътъ на цигуларя. Той погледналъ следъ бѣглецитѣ и, като мушналъ коня си, понесълъ се следъ тѣхъ.

Бѣлиятъ конь съ златни копита хвърчелъ, като че ли се не допира до земята.

Тѣ стигнали до единъ високъ хѣлмъ, отъ който се виждало на далечъ. Коньтъ се спрѣлъ и цигуларътъ,

освеженъ отъ прѣсния планински въздухъ, отворилъ очитѣ си.

Той казалъ на джуджето :

„Азъ знамъ, че не мога да се върна въ селото си, докато не се намѣри истинскиятъ убиецъ и не се накаже, но много ми се ще да видя поне милата си жена и още веднѣжъ да посвирия на цигулката си“.

„Това е лесно“, — казалъ старецътъ.

Той измъкналъ отъ джеба си кристално шишенце съ нѣкаква вода и полѣлъ дѣсното око на цигуларя. Ето, че изведнѣжъ далечината и мъглата изчезнали и близо до мжжа се изпрѣчила гората, презъ чиито дървета прониквалъ неговиятъ погледъ.

Ето и тихата селска улица, ето и неговата къщица. Мария била колѣничила и се молѣла — цигуларьтъ прострѣлъ рѣще да прегърне жена си, но ржката на стареца затворили очитѣ му и всичко изчезнало, като по-рано.

Зачули се конски стѣпки. Цигуларьтъ се обърналъ и съгледалъ своя съседъ, който се уплашилъ — да не би съперникътъ му да се върне въ село, та Мария да бѣде вече изгубена за него, затова бързалъ, колкото се може повече.

Старецътъ сжщо погледналъ приближаващия се, измъкналъ отъ пазвата си малко сърдцеобразно камъче и го хвърлилъ срещу него. Камъчето прехвъркнало, като блестяща звезда, въ въздуха и се забило въ сърдцето на онова, който падналъ веднага на земята, а коньтъ му изплашено избѣгалъ въ селото.

„Ахъ!“, — извикалъ тѣжно цигуларьтъ: — „какво направи? Той бѣ много добъръ човѣкъ, моятъ най-вѣренъ приятель, едничката защита на моята Мария. . .“

„Така ли мислишъ?“ — казалъ старецътъ. — „Тогава знай, че той е убиецътъ на стария господарь; неговиятъ лжкъ лежи още въ храститѣ и, когато дойде есенъ и дърветата оголѣятъ, ще го намѣрятъ и той ще докаже твоята невинность. Радвай се, че убихъ този подлецъ, който искаше да ти отнеме жената!“

Дълго стояли тѣ на хълма, и когато слънцето залѣзло, качили се на коня и трѣгнали отново. Съ свѣткавична бързина препускалъ коньтъ презъ скали и долини.

Стъмнило се, настанала нощ. Тѣ минавали презъ едно пасбище. Овчарьтъ стоелъ предъ своята колиба и съ любопитство и страхъ ги гледалъ. Той се чудѣлъ, какъвъ е този конь, чиито копита блестятъ като звезди.

Най-подире тѣ стигнали до най-недостъпното мѣсто въ гората. Тамъ се издигалъ дворець отъ рубини; предъ него тѣ се спрѣли. Златни врати водѣли въ вжтрешността, отдето идѣли звукове на чудна музика.

Старецьтъ хваналъ цигуларя за ржка и му рекълъ: „Ела, приятелю, съ мене и ни гостувай тази нощъ. Време е да забравишъ своята скръбъ!“

Златнитѣ врати се отворили, и тѣ влѣзли въ една голѣма зала, сводътъ на която билъ обсипанъ съ блестящи сапфири и подпрѣнъ на златни стълпове, около които се извивали хубави растения. Листата имъ били отъ смарагди, — а цвѣтоветѣ отъ алмази и рубини; когато листата се допратъ до цвѣтоветѣ, излизалъ звукъ, като че ли нѣкой свири на арфа. Далечъ, на края на залата, имало чудно хубави моми. Дрехитѣ имъ блестѣли, златнитѣ имъ коси свѣтѣли като слънце, а хубавитѣ имъ очи — непомрачени отъ земнитѣ грижи — мило и кротко гледали влѣзлия гостенинъ.

Цигуларьтъ стоелъ като вкамененъ и здраво се държелъ за ржката на своя водачъ. Приближила се една дивно хубава жена — очитѣ ѝ приличали на Мариинитѣ. Тя му поднесла златна чаша, пълна съ пурпурно вино, и го помолила да пийне.

„Ти трѣбва да се подкрепишъ следъ тия мъжи и страхове“, — казала тя усмихнато — и той пийналъ.

Изведнѣжъ всѣка скръбъ изчезнала отъ душата му. Той забравилъ тъмния затворъ, страха отъ бесилката, коварството на съседа. Останалъ само тжженъ и далеченъ споменъ за Мария и за родното село.

Той се хваналъ на хорото на хубавитѣ самодиви и радостно играелъ подъ звуковетѣ на музиката. Като се уморилъ, тѣ го завели до едно издигнато мѣсто, на края на залата, дето той седналъ. И ето че една самодива се приближила и му подала неговата цигулка.

Като я видѣлъ, свиращьтъ скочилъ, грабналъ я. Да, това била неговата цигулка съ небесносиня панделка, която Мария ѝ била вързала на сватбата. Той взелъ лжка и подъ прѣститѣ му заизлизали най-сладки звукове.

Той изливалъ цѣлата си душа, всичкото преживяно страдание и мъка, своя копнежъ и надежда и своята обичъ къмъ Мария. Цигулката ту плачела, ту се смѣла и звучитѣ ѝ се разнасяли надалечъ.

Самодивитѣ го окржжили и жадно слушали неговата музика.

Най-после свирецътъ се уморилъ и заспалъ.

Когато се събудилъ отъ дълбокия сънъ, било утро. Той се огледалъ. Синьто небе се простирало надъ него.

Мжжътъ станалъ. Той видѣлъ, че е спалъ на мекия мъхъ въ политѣ на една скала. Очудено погледналъ нагоре — видѣлъ сжщата скала, предъ която се простирало неговото селце и по която той тъй много се катерѣлъ като момче.

Той се зарадвалъ. Но горе, дето по-рано стърчелъ познатиятъ му замъкъ, гордитѣ кули били съборени, стенигѣ—срутени и прозорцитѣ изпочупени. Погледналъ надолу. Предъ него лежело селото, всрѣдъ което се издигала черквата съ златния кръстъ; все тъй се зеленѣла гората, само че върховетѣ ѝ били много по-високи. Сетне цигуларътъ се навелъ и съгледалъ цигулката си. Той я взелъ, но всичкитѣ ѝ струни били изпокжсани, а панделката — съвсемъ избѣлѣла.

„Това е отъ ношната влага“, — си рекълъ той; — „нѣма нищо; само по-скоро да видя Мария“.

И той се опжилъ къмъ селото. Неговата кжща му се видѣла нѣкакси чужда и промѣнена, при все, че джбътъ се зеленѣлъ предъ нея. Покривътъ билъ по-високъ, прозорцитѣ — сжщо по-високи, а скамейка подъ джба нѣмало.

Цигуларътъ се спрѣлъ и застаналъ очуденъ.

Кжщната врата се отворила и на прага се показалъ мжжъ, празнично облѣченъ, подалъ ржката си на една млада жена, която го изпращала, и тръгналъ по улицата, право срещу цигуларя.

Той никога не билъ виждалъ този мжжъ. Неговата носия не била такава, каквато носятъ жителитѣ на селото. Той се приближилъ къмъ него и го запиталъ:

„Кой живѣе въ онази кжща?“

„Азъ“.

„Но кжде живѣе Мария?“

„Коя Мария?“

„Мария жената на цигуларя, който бѣше обвиненъ въ убийство на стария господарь!“

Чужденецътъ съ почуда погледналь цигуларя, като че ли го смѣта за лудъ.

„Времето, за което говоришь, отдавна е изминало; ние знаемъ тази история отъ своитѣ майки. Тукъ, въ тази къща, преди много години е живѣль нѣкой си цигуларь съ жена си Мария; той билъ обвиненъ въ убийство и осъденъ. Когато щѣла да се изпълни присъдата, обаче, той билъ избавенъ отъ нѣкой си старецъ отъ царството на самодивитѣ, комуто по-рано оказалъ една малка услуга. Старецътъ го взелъ съ себе си, но кжде го е завелъ и какво е станало съ него, никой не знае. Имало още единъ човѣкъ, неговъ съседъ, който билъ истинскиятъ убиецъ; дървари намѣрили презъ есенята неговия лжкъ въ храсталака, наблизю до мѣстото, дето станало убийството“.

„Ами Мария?“

„Мария не живѣла дълго. Скрѣбътъ скоро я съсипала, и тя скоро умрѣла. Ето тамъ е нейниятъ гробъ!“

Розитѣ на гроба ѝ сж свежи, като че ли вчера посадени“.

Цигуларьтъ, дълбоко зачуденъ и наскърбенъ, отишълъ на Марииния гробъ. Минавайки между множеството гробове, той намѣрилъ мѣстото, дето почивали неговитѣ родители, но тамъ имало нови гробове. Той четѣль имената и годинитѣ и се увѣрилъ, че сж се изминали 100 години отъ тогава. Часоветѣ, прекарани при самодивитѣ, сж много дълги и една тѣхна нощъ е колкото цѣль нашъ вѣкъ. И на цигуларя домжчняло, че тази дълга нощъ го е раздѣлила отъ всичко мило на земята.

Той застаналъ надъ гроба, обкиченъ съ рози, дето почивала Мария и на чийто кръстъ едва се забелязвали думитѣ:

„Тукъ почива Мария — съпругата на невинния цигуларь“.

Зачули се звукове на камбана. Цигуларьтъ откъсналь една роза отъ Марииния гробъ и закрачилъ между гробоветѣ. Запжтилъ се къмъ селото. Преминаль улицитѣ, които му се видѣли промѣнени, и влѣзълъ въ

черквата. Всичко тамъ било измѣнено и непознато. Той съ удоволствие слушалъ черковната музика и, когато свещеникътъ почналъ своята речъ, цигуларьтъ си за-творилъ очитѣ и слушалъ. И когато свещеникътъ казалъ „Аминъ“, сърдцето на мжжа престанало да тупа и душата му отлетѣла въ истинската си вѣчна родина.

Тѣлото му паднало, а ржката му още стискала бѣлата роза, откъсната отъ Марииния гробъ.

Въ царството на воднитѣ духове

На зеления брѣгъ на една голѣма рѣка се издигалъ преди хиляди години грамаденъ езически храмъ, дето хората се молѣли и принасяли жертва на своитѣ богове.

Но следъ време дошли царе, които въвели християнството и унищожили езическото въ онази държава.

Тогава билъ съборенъ и прочутиятъ храмъ. Богътъ, въ чиято честъ се издигалъ той, се оттеглилъ въ водитѣ на рѣката, съ голѣма омраза къмъ новата вѣра, която го изгонила отъ неговото хилядогодишно царство.

На мѣстото на храма билъ издигнатъ манастиръ. Камбанниятъ звънъ, който достигалъ чакъ до водното живелище на разсърдения богъ, викалъ хората да се молятъ на новъ Богъ.

Но тѣ не можели лесно да забравятъ старата вѣра. Тѣ тайно принасяли жертва на старитѣ си богове. Всѣко лѣто хвърляли по нѣкое дете въ водитѣ на рѣката. Съ време, обаче, всички привикнали къмъ новата вѣра и забравили старитѣ обичаи. Едно лѣто никой не принесълъ жертва на стария воденъ богъ. Ядосанъ плувалъ той нагоре-надолу и, като разбралъ, че е изоставенъ, заклелъ се съ сила да си вземе това, което му не дали доброволно.

До брѣга се доближило едно дете, което носѣло китка незабравки; край рѣката растѣли още много цвѣта и то радостно се затекло да си набере; въ тоя мигъ вълнитѣ шумно се разтворили, разлѣли се на мѣстото, дето било детето, грабнали го и го отнесли въ дълбочината.

Отъ тогава въ този день хората се пазѣли и никой се не доближавалъ до брѣга.

Манастирътъ билъ изворъ на новата вѣра. Старииятъ воденъ духъ знаелъ, че новиятъ Богъ е справедливъ владѣтель, който наказва лошитѣ. Той често се

дѣлъ на брѣга нощемъ, гледалъ освѣтенитѣ прозорци и си казвалъ :

„Вашиятъ Богъ нѣма да търпи лошото ви поведение. Той ще ви накаже и ще отмъсти за мене“.

Една нощъ, когато отъ монастыра вмѣсто набожни пѣсни се разнасяли пиянски викове, небето се заоблачило. Гърмотевица затрещѣла, свѣткавица заблещѣла, цѣлата земя се разтреперила. Всички хора се молѣли, но калугеритѣ въ монастыря не искали и да знаятъ. При всѣки ударъ на гърмотевицата тѣ издигали своя гласъ все по-високо, за да я заглушатъ.

Изведнѣжъ блеснала ослѣпителна свѣткавица надъ кулата на монастыра, извила се по покрива му и съ страшенъ грѣмъ се стрелнала въ стаята, дето се веселѣли монаситѣ, и ведага ги умъртвила. Пламнало цѣлото здание.

Стариятъ богъ седѣлъ на единъ камъкъ на брѣга и гледалъ горящия монастыръ. Пламъцитѣ обгърнали всичко, каменнитѣ греди съ ужасенъ трѣсъкъ падали на земята. Изведнѣжъ камбаната почнала да бие и нейниятъ звукъ приличалъ на изплашена викъ. Стълпътъ, на който висѣла, се съборилъ, и тя съ свѣткавична бързина, силно биейки, потънала въ рѣката. Заедно съ нея рухнала и цѣлата камбанария; отъ великолепната сграда не останало нищо.

Камбаната се спрѣла на една хубава зелена полянка, въ дъното на рѣката. Стариятъ воденъ духъ посадилъ около нея бѣли водни лилии. Следъ туй си построилъ насрещу кристаленъ дворецъ и се оженилъ зе една хубава русалка.

Следъ нѣколко години въ украсенитѣ съ мѣхъ стаи на кристалния дворецъ си играели неговитѣ деца : две хубави момчета, съ златни коси и сини очи, съ червени шапчици на главата, и тѣхната сестра; малка нѣжна русалка — хубава и мила, като нейнитѣ сродници на земята, хубавитѣ самодиви.

Синоветѣ приличали на баща си; тѣ мразѣли хората, за които баща имъ разказвалъ все лоши нѣща. Тѣ всѣко лѣто, на Еньовъ день, му помагали да примамы нѣкое дете, което занасяли въ дълбочинитѣ на водата.

Но хубавата русалчица не приличала на своитѣ брата. Тя много искала да се изкачи на земята и да

живѣе при хората, макаръ че баща ѝ ѝ билъ строго забранилъ да се срѣща съ тѣхъ.

Нощемъ, когато всички въ кристалния дворецъ заспятъ, тя се изкачвала надъ повърхността на водата и сѣдала на нѣкоя водна лилия. Тамъ свирѣла на лира и съ чудния си сладъкъ гласъ пѣла за своя копнежъ да види хората, за слънчевата свѣтина, за синьото небе. Дърветата навеждали своитѣ върхове, птичкитѣ замлѣквали и дори нощниятъ вѣтъръ замиралъ и слушалъ малката русалка.

Дошълъ Еньовдень. Стариятъ богъ решилъ — и тая година да грабне нѣкого.

Единъ малъкъ корабъ бавно се плъзгалъ по вълнитѣ, морякътъ хвърлилъ котва и корабътъ спрѣлъ, а неговото изострено кормило блъснало съ върха си кулата на кристалния дворецъ и пречупило завършека му.

Това ядосало водния духъ. Той се изкачилъ на повърхността и гнѣвно извикалъ на моряка, но оня се престорилъ, че го не чува. Само дъщерята на моряка, която сжщо видѣла разгнѣвения воденъ духъ, се уплашила и се скрила задъ баща си.

Стариятъ богъ решилъ да си отмъсти; той си турналъ шапка отъ трѣстъ, облѣкълъ зелени дрехи, изкачилъ се на повърхността и седналъ подъ върбитѣ.

При все, че морякътъ се показалъ толкова безстрашенъ предъ духа, той се уплашилъ за своето единичко дете. Посъветвалъ се съ жена си, какво да направятъ.

Въ близкото село живѣлъ тѣхенъ роднина; тѣ решили да пратятъ момичето тамъ на гости. Момичето се накичило и премѣнило и си взело сбогомъ отъ родителитѣ, които му поржчали да остане въ селото да спи и чакъ на другия денъ да се върне. Весело тръгнало то по пътя, който се извивалъ край рѣката, и стигнало скоро до мѣстото, дето седѣлъ водниятъ духъ.

„Кжде отивашъ, хубаво момиче?“ — попиталъ го любезно той.

„Въ селото, на хорото!“ — отговорило весело момичето. — „Нима не чувашъ музиката?“

„Мое мило дете“, — казалъ духътъ, — „момичетата тамъ сж тъй натруфени, че ти съ своето просто облѣкло нѣма да намѣришъ момъкъ да играе съ тебе. Я по-

Морската царица

гледни тази хубава панделка! Ако я сплетешъ въ руситѣ си коси или я овиешъ около снагата си, ще станешъ по-хубава отъ всички моми въ селото“.

Момичето погледнало лъскавата зелена панделка, що държелъ водниятъ богъ.

„Гледай, колко е красива!“ — рекло то, а въ това време духътъ го обвилъ здраво и го понесълъ къмъ рѣката. Момичето уплашено извикало, но майка му и баща му били далече; то се опитало да избѣга, но панделката здраво го стискала.

Когато слѣзли до зеленото дъно на рѣката, духътъ взелъ душата на момичето, която той не искалъ да изпустне да отлети на небето, нито да вижда хубавото слънце, нито да играе съ малкитѣ рибки, както правѣла русалчицата.

Той я затворилъ подъ камбаната и ѝ казалъ:

„Това е наказанието на твоя баща, който пречупи върха на двореца ми. Никой нѣма да те спаси: камбаната е толкова тежка, че никой не може я повдигна“.

Той се отдалечилъ и оставилъ душата на младото момиче въ затвора. Нейнитѣ въздишки и плачове не можели да се чуятъ навънъ, защото металътъ ги повръщаль, като екъ, обратно.

Вънъ, предъ камбаната, стоела скръбно малката русалка; тя виела вѣнецъ отъ най-хубавитѣ водни лилии и морски рози, за да накити тѣлото на младото момиче, което грижливо изнесла горе, близо до кораба. Тя сложила умрѣлата, съ вѣнецъ отъ лилии и рози, за да я намѣрятъ родителитѣ ѝ накичена.

Когато на сутринята слънцето позлатило вълнитѣ на рѣката, морякътъ излѣзълъ отъ своята каюта и почналъ да се приготвя за по-нататъшно пжтуване, а майката погледнала къмъ пжтя — да види, не иде ли дъщеря имъ...

„Я вижъ, жено, какво е това тамъ?“ — казалъ морякътъ и посочилъ нѣкакъвъ предметъ, който плуваль къмъ кораба.

Жената се обърнала.

Водитѣ на рѣката носѣли единъ голѣмъ вѣнецъ отъ водни лилии и морски рози, а между тѣхъ почивало, съ затворени очи и скръстени ржце, тѣхното дете.

Въ това време подъ камбаната седѣла душата на малкото момиче. Тя не можела да напустне своя затворъ, защото нѣмала сила да повдигне тежката камбана.

„Какво ли ще кажатъ мама и тате, като се не върна вече?“ — въздишала душата. Тя страдала много, но не можела да загине, защото душитѣ никога не умиратъ.

Така минавали часоветѣ, които ѝ се виждали дълги като дни.

Единъ день камбаната се повдигнала и единъ суровъ гласъ извикалъ: „Излѣзъ вѣнъ!“

Малката душа излѣзла презъ тѣсния отворъ и цѣла разтреперана се изправила предъ водния духъ.

„Ти можешъ да си поиграешъ малко“, — рекълъ ѝ той. — „но следъ единъ часъ трѣбва да се върнешъ обратно въ камбаната“.

Малката душа се зарадвала много. Тя забравила миналото и не мислѣла за бждащето; тя се радвала на освѣтената околностъ и погледнала къмъ слънцето, чиито лъчи прониквали презъ шумящитѣ вълни и огрѣвали зеленитѣ ливади на дъното.

Тя се огледала наоколо. Предъ нея стърчелъ великолепниятъ кристаленъ дворецъ съ своитѣ блестящи и прозрачни стени и стълпове, а около нея плували малкитѣ рибки, но така близо до нея, че тя можела да ги улови.

Отъ двореца излѣзло едно хубаво момиче, дошло при нея и я помолило да си поиграятъ. Душата подала ржката си на младата русалка и тѣ заедно заплували презъ сребриститѣ вълни, гонѣли рибкитѣ и се опитвали да хванатъ съ ржка слънчевитѣ лъчи. Душата сплела вѣнецъ отъ трѣстика и го подхвърлила нагоре, да изпрати съ него поздравъ на своитѣ родители. Но когато хвърлила вѣнеца, нѣкой я потупалъ по рамото. Той билъ стариятъ воденъ духъ, който мълчаливо я отвелъ въ затвора.

Пакъ затекли часове и дни. Едничка радостъ на затворената душа било да си спомня онзи хубавъ часъ, когато си играела съ русалката. Като си мислѣла за това, тя чула особенъ шумъ: камбаната пакъ се отворила и стариятъ духъ я повикалъ. Още не дочакала душитѣ му, душата изхвъркнала навѣнъ.

Нейната другарка я чакала. Тѣ заедно тичали по люлѣщата се трева и танцували съ рибкитѣ на слънчевата свѣтлина.

Минало опредѣленото време. Душата рекла на русалката:

„Ето, баща ти иде да ме вземе. Идвай, идвай всѣки день при мене въ моя затворѣ! Удари камбаната — тя ще извъни и азъ ще зная, че не съмъ сама на тоя свѣтъ. Искашъ ли?“

Малката русалка поискала да ѝ отговори, но щомъ отворила устата си, и баща ѝ пристигналъ. Тя кимнала любезно на другарката си. Презъ нощъта камбаната леко извънтѣла. Душата трепнала. И тя тихо ударила, за да отговори на поздрава. Но ето, че камбаната се повдигнала на единия край и душата радостно изкочила навънъ, дето я чакала русалката.

„Искашъ ли да се изкачишъ съ мене на повърхността? Искашъ ли да пжтувашъ съ мене на моята лилийна лодка?“

„О, да, искамъ, много искамъ!“

Русалката я хванала за ржка и една малка блестяща вълна ги понесла нагоре. Тѣ излѣзли на повърхността. Русалката кимнала съ глава и отъ всѣкжде се приближили водни лилии и морски рози, събрали се наедно и образували цвѣтна лодка за своята малка господарка и нейната другарка. И тѣ заплували.

Тѣ плували покрай високи планини и разкошни замъци, покрай задрѣмали селца и високи черкви, чиито кръстове се оглеждали въ водата, покрай върбитѣ на брѣга, чиито клонове сънливо се навеждали, а нощниятъ вѣтъръ тихо си играелъ съ тѣхнитѣ листа.

Месецътъ заливалъ всичко съ своята сребърна свѣтлина, а вълнитѣ шуртѣли и пѣли своята хубава пѣсенъ.

Малката русалка взела своята златна лира и въ тъмната нощъ се разнесълъ нейниятъ сладкъ гласъ.

„Ахъ“, — въздъхнала душата на момичето, — „защо не мога да отида въ своята родина?“

„Защото моятъ баща те затвори подъ камбаната, — да отмъсти на баща ти“.

„Нима никой не може да ми помогне?“

„Да, ако нѣкой човѣкъ слѣзе и обърне камбаната: тогава ти ще можешъ да отлетишъ на небето!“

„Ахъ, кой може да направи това?“ — казала печално душата. — „Едничкитѣ, които много ме обичатъ, сж далече отъ тукъ!“

Когато месецътъ почналъ да побледнява и звездитѣ да гаснатъ, тѣ слѣзли отъ своята лилийна лодка и се спусли на дъното; душата веднага отишла въ своя затворъ.

Така се изминали много години. Душата изгубила надежда да се освободи. Споменитѣ ѝ отъ миналото се заличили.

А и на земята всичко се промѣнило. Другаркитѣ на момичето били отдавна омжжени, а нѣкои — умрѣли.

Бащата заболѣлъ отъ оня нещастенъ день. Той не можелъ да си прости, че е разсърдилъ стария духъ и съ това е причинилъ смъртъта на милото си дете. Наскоро умрѣлъ.

Майката останала сама. Коситѣ ѝ побѣлѣли — не толкова отъ старостъ, колкото отъ скръбъ. Ней много се искало да посети мѣстото, дето потънало момичето ѝ, затова замолила братовия си синъ — нейния едничкъкъ наследникъ, да поеме управлението на кораба.

Презъ нощъта срещу Великдень корабътъ пристигналъ на желаното мѣсто. Морякътъ хвърлилъ котва и отишълъ да спи.

Но майката стоела будна. Тя си спомнила, какъ била намѣрила трупа на детето си, и горчиво заплакала. Когато почнало да се развиделява, излѣзла навънъ.

Зорницата блещѣла още на небето, а другитѣ звезди били угаснали. Жената се облегла на кораба и се загледала въ водата. Небето на изтокъ станало червено, като пурпуръ, и се отразило въ водата, чиито вълни изглеждали като обсипани съ рози. Слънцето бавно се показало и, когато неговиятъ пръвъ лжчъ огрѣлъ водитѣ, отъ дълбочината на морето се чулъ камбаненъ звънъ.

„Какво ли е това?“ — се попитала жената и се вслушала. Отъ долу се донесълъ вторъ ударъ, следъ него — трети, четвърти. Заедно съ камбанния звънъ, отъ кристалнитѣ води се зачулъ сладкъ гласъ. Той билъ

гласътъ на нейното дете, което пѣло сжщата пѣсенъ-
която пѣло на Великденъ още приживе.

Подъ камбаната седѣла малката душа. На Въз-
крѣсение Христово, когато съ първия слънчевъ лжчъ
камбаната почнала да звѣни, на душата станало много
весело. Тя скръстила ржцетѣ си и почнала да пѣе пѣ-
сенъта, която помнѣла отъ детинство. Нейниятъ гласъ
миналъ презъ металнитѣ стени на камбаната, изкачилъ
се нагоре и стигналъ до ушитѣ на майката.

Майката се навела и почнала да се вглежда въ
водата.

Изведнѣжъ вълнитѣ зашумѣли и се разпѣнили
раздѣлили се и предъ изплашената жена се показаль
страшниятъ воденъ духъ. Той билъ сжщиятъ! Тя го
познала по зелената брада. Но духътъ я не позналъ,
защото се била много измѣнила.

„Жена ми долу е много болна“, — казалъ той
мрачно. — „Ударитѣ отъ камбана винаги я поболяватъ.
Но днесъ трѣбва да има нѣщо особно въ тѣхния звѣнъ,
защото жена ми усѣща ужасни болки и иска да ѝ до-
веда нѣкоя жена отгоре, която да сложи ржката си на
главата ѝ, та да оздравѣе. Ела съ мене долу! За за-
слугата ще ти се отплатя“.

Майката едва не извикала отъ радостъ. Духътъ ис-
калъ да я заведе тамъ, дето тя сама искала да отиде.
Той ѝ казалъ:

„Не бързай! Ти не можешъ да живѣешъ въ вода-
та, а ми трѣбвашъ жива. Нѣ, вземи този прѣстенъ и го
тури на ржката си!“

Тя взела прѣстена, турнала го на ржката си и
трѣгнала следъ духа. Тѣ скоро стигнали до хубавата
зелена ливада, минали покрай камбаната, заобиколена
съ водни лилии, и влѣзли въ кристалния дворецъ.

Тамъ, въ една широка блестяща зала, на стъклено
легло, лежела съпругата на духа. Тя се превивала отъ
болки и простирала умолително ржце къмъ жената-
Малката русалка била колѣничила до леглото на май-
ка си. Жената се доближила и сложила ржката си на че-
лото на болната.

Веднага спрѣли болкитѣ и болната, успокоена, задрѣмала. А жената въ това време излѣзла отъ двореца.

Водниятъ духъ билъ толкова загриженъ за жена си, че билъ забравилъ затворената душа.

Майката се приближила бързо до камбаната. Съ разтреперана ржка почукала и душата я чула.

„Кой е?“ — попитала тя, защото разбрала, че не е нейната приятелка, русалката.

Сърдцето на майката се радостно разтупкало. Тя бързо отговорила :

„Азъ съмъ, мое мило дете. Кажи ми по-скоро: какъ да те спася?“

„Мамо, мамо!“ — извикала душата. — „Ти ли си?“

„Да, мило дете, но по-скоро, че времето минава!“

„Обърни камбаната, мила мамо, и азъ ще бжда спасена“.

Майката напрегнала всичкитѣ си сили, но камбаната се не помръднала.

Стариятъ духъ въ това време видѣлъ презъ прозореца, какъ майката се мъчи да обърне камбаната. Той повикалъ синоветѣ си и тримата се отправили къмъ нея. Всички кръщѣли ядосано.

Майката чула тѣзи гнѣвни викове. Тя събрала всичкитѣ си сили, заловила се здраво за камбаната, която съ голѣмъ шумъ се повалила.

Духътъ поискалъ да хване жената, но душата бързо изкочила, хванала се за майка си и бързо се изкачили на горе. Майката си дълбоко въздъхнала. Душата на детето ѝ отлетѣла на небето.

„О, не ме оставяй тукъ, мило дете, вземи ме съ себе си!“ — се молѣла майката и плачела.

Стъмнило се. Нощта покрила всичко.

Въ каютата лежела майката, изморена отъ плачъ и тежка мъка. Дишането ѝ станало съвсемъ бавно.

Изведнѣжъ ѝ се сторило, че всичко наоколо блещи и сякашъ ангелъ съ бѣли крила се навежда надъ нея. Тя погледнала и видѣла, че това е нейното дете, което тя избавила отъ водния духъ.

„Ела, мила мамо!“ — казалъ ангелътъ съ сладъкъ гласъ.

И тя взела майка си на ръце и я понесла надъ земята и морето, все по-високо и по-високо, докато стигнали до небето, дето ги чакалъ бащата.

На другия день старата жена не излъзла. Братанецът ѝ отишъл въ нейната стая и се приближил до леглото. Тя лежела мъртва и студена; ръцетъ ѝ били скръстени, като за молитва, а на устата ѝ играла усмивка на миръ и блаженство.

Самодивска царица

(Исландска приказка)

Едно време до политъ на една голъма планина въ студената Исландия имало чифликъ. Господарътъ му билъ морякъ. Той прекаралъ младинитъ си въ топлитъ южни страни, между палми и портокали, но най-после баща му го повикалъ да се прибере въ Исландия. Синътъ довелъ отъ далечнитъ земи млада, хубава жена, съ голъми черни очи. Преди да се оженятъ, той ѝ казалъ :

„Размисли добре! Въ твоята родина владѣе вѣчна пролѣтъ, южното небе е винаги синьо — това ти нѣма да видишъ въ нашия островъ. Бледно слънце, сиво небе, безцвѣтни поляни, само ледъ и снѣгъ, кждето и да погледнешъ“.

„Да, но ти нали ще си тамъ?“—отговорила момата. — „А азъ не искамъ друга родина, освенъ твоята“.

И тя заминала съ него за далечния северъ.

Тѣ имали само едно дете, чудно хубаво момиченце, на име Хелга. Хелга се познавала, че не е чиста исландка, защото имала бѣла кожа и руса коса, като севернитъ момичета, но очитѣ ѝ били черни и таинствени, като на нейната майка.

Исландцитѣ нѣматъ цвѣтя. Тѣ ги знаятъ само отъ разказитѣ на хора, които сж пжтували и сж ги видѣли. Но всѣки, който виждалъ хубавата Хелга, я оприличавалъ на цвѣте и всички почнали да я наричатъ „Исландското цвѣте“.

Хелга обичала много своя баща, но още повече обичала своята нѣжна майка, отъ която се не дѣлѣла никога. Всѣка пролѣтъ бащата отивалъ къмъ брѣга, да лови риба. Презъ лѣтото и есенъта той пакъ отивалъ тамъ, за да продава стока на чуждостранни търговци.

Въ такива дни Хелга седѣла до майка си, която съ своя сладъкъ гласъ ѝ разказвала за яското небе, за свѣтлото слънце, за хубавитѣ цвѣтя и вѣчно зелени го-

ри, за чудно хубавитѣ лунни нощи, когато се чуватъ звукове на мандолини и китари и подѣ луната светлина момитѣ танцуватъ съ ергенитѣ.

„Ахъ, колко хубаво трѣбва да е тамъ!“ — казвала Хелга. — „А тукъ е съвсемъ друго: ни танцъ, ни пѣсни, навсѣкжде мълчание и тишина!“

Тя тжжела и много ѝ се искало да отиде и види тѣзи хубави страни, да види родината на майка си.

Скоро майката умрѣла: студената земя не била за нея.

Често сѣдала Хелга на гроба на майка си и си спомняла хубавитѣ ѝ разкази. Желанието ѝ да отиде въ южнитѣ страни отъ день на день ставало по-голѣмо.

Съ домакинството се заловила една сродница, която се преселила у Хелгини съ своя едничъкъ синъ. Тя не можела да разбере тжгата на Хелга, нито желанието ѝ да отиде на югъ, защото за нея отъ Исландия нѣмало по-хубава земя на свѣта. Но нейниятъ синъ Олафъ разбиралъ добре Хелга. Съ радостъ слушалъ той нейнитѣ разкази. Често ѝ казвалъ: „Азъ ще стана морякъ и ще отида на югъ — да видя, дали тамъ е наистина тѣй хубаво, както разправятъ“.

„А ще вземешъ ли и мене?“ — питала го Хелга.

„Разбира се!“

Изминали се нѣколко години. Хелга порасла. Олафъ се готвѣлъ да замине като морякъ за южнитѣ страни. И той заминалъ.

Изминала се цѣла година. Олафъ се завърналъ и разказалъ, какво е видѣлъ. Той се готвѣлъ да замине наново. Колкото Хелга и да го молѣла да я вземе съ себе си, той не искалъ, а баща ѝ не давалъ и да му се продума.

На другия день Олафъ трѣбвало да отпжтува, понеже настжпило време за ловене риба. Хелгиниятъ баща се готвѣлъ да отпжтува заедно съ Олафа.

Хелга едвамъ сдържала сълзитѣ си, като гледала, какъ всички радостно се качватъ на конетѣ. Очитѣ ѝ гледали така тжжно, че баща ѝ позналъ, какво ѝ е на душата.

„Ела, Хелго“, — казалъ той, — „ти можешъ да ни придружишъ до планината“.

Той я сложилъ на седлото, предъ себе си, и конетъ тръгнаха. Скоро тѣ стигнали до планината.

Хелга слѣзла отъ коня. Тя гледала дълго следъ тѣхъ, докато се закрили отъ очитѣ ѝ; тогава се покачила на една скала, облегла се на канарата и се гледала въ далечината. Най-после тѣ се изгубили, защото се спуснала гъста мъгла.

Хелга опрѣла главата си на скалата и горчиво заплакала.

Внезапно до ушитѣ ѝ долетѣлъ сладъкъ гласъ: „Защо плачешъ, хубава Хелго?“

Хелга се изплашила. Тя не смѣла да се помръдне, само бавно отворила очитѣ си. Но какво е това? Не е ли хубавото южно слънце, за което тя бѣше толкова често блѣнувала? — Близо до нея, на връхъ скалата, стоелъ гордо младъ мъжъ съ неземна хубостъ. Синитѣ му очи нѣжно я гледали, а кждрици — по-хубави отъ нейнитѣ — златни, като звездитѣ на лѣтна нощъ, падали по червенитѣ му дрехи. Той бавно слѣзълъ отъ височината.

„Защо плачешъ, хубава Хелго?“

Хелга не можела да се съвземе отъ очудване.

„Отъ кжде ме познавашъ, чужденецъ?“ — попитала тя срамежливо.

„Кой не знае Исландското цвѣте?“ — казалъ той, като се усмихналъ. — „Искашъ ли да ти разкажа, колко често съмъ те виждалъ на гроба на майка ти? Азъ знамъ, колко скърбишъ и колко ти се искаше да отидешъ съ Олафа да видишъ онѣзи чудни страни; но, за изпълнишъ това си желание, не е нужно да пжтувашъ. Раятъ на твоята майка е тукъ, близо до тебе!“

Хелга го погледнала недовѣрливо.

„Тукъ ли?“ — попитала тя. — „Възможно ли е това?“

„Ела отвждъ планината и ще се увѣришъ, че ти говоря истината“.

Хелга хванала ржката на чужденеца. Той ѝ се сторилъ близъкъ, като че ли го познава отъ дете — и тя спокойно тръгнала по планината.

Чужденецътъ допрѣлъ ржката си до планината и веднага се образувалъ отворъ, презъ който тѣ влѣзли въ вжтрешността.

Хелга очудено се спрѣла и потрила очитѣ си, защото ѝ се сторило, че сънува. Но то не било сънъ.

Тя се намирала въ чудна страна, — по-хубава, отколкото тя си представяла родината на майка си.

Отъ ясното небе се леѣли топли слънчеви лъчи, каквито въ Исландия не грѣятъ никога. Тѣ позлатявали високиѣ вѣчно зелени дървета, отразявали се въ водитѣ на езерата и блещѣли въ чашкиѣ на миризливитѣ цвѣта.

Отъ далече се синѣло морето, заобиколено съ зелени брѣгове, а въздухътъ билъ изпълненъ съ приятна миризма. Чувала се сладка музика, която екътъ повтарялъ.

Хелга гледала съ радость на околото си: тя никога не си била помисляла, че на земята може да има нѣщо подобно.

Тя нѣжно галѣла кадифенитѣ листа на цвѣтата. Гледала дърветата, чиито върхове се люлѣли и шумолѣли. По клонетѣ имъ били накацали бѣли птици, които я гледали кротко, сѣкашъ отъ дълго я познаватъ. Но отъ кжде иде тази чудна музика?

Хелга скитала дълго по тази дивна страна и най-после запитала чужденеца:

„Кажми ми, кжде съмъ: на исландската студена земя не може да има такава нѣщо“.

„Ти си въ моето царство, хубава Хелго“, — казалъ кротко чужденецътъ, — „а азъ съмъ царъ на самодивитѣ.“

Хелга го погледнала очудено. Никой не билъ ѝ говорилъ за самодиви. Тя се никакъ не уплашила.

„Азъ бихъ желала да остана за винаги тукъ!“ — казалата тя тѣжно.

„Остани, Хелго!“

„Да, но моятъ татко нѣма друго чедо!“

„Той е сега далечъ“, — я угѣшилъ самодивскиятъ царъ, — „и ти можешъ да останешъ, докато той се върне!“

„Да, мога“, — казалата радостно Хелга — и останала въ неговото царство.

Днитѣ минавали щастливо. Всичко било тамъ толкова хубаво, че Хелга си не спомняла за миналото и не мислѣла за бъдащето. Тя се разхождала съ самодивския царъ, бѣлитѣ птички прехвърквали надъ тѣхъ и кацали по ржцетѣ ѝ, а морето шумно ги поздравявало съ своитѣ вълни.

Привечеръ Хелга лѣгала на мѣха, а самодивскиятъ царь сѣдалъ до нея и взималъ своята лира, та свирѣлъ дивно хубави пѣсни. Подъ тия звуци Хелга забравяла всичко — заспивала. Но ето, че единъ пѣтъ Хелга си спомнила, че баща ѝ ще да се е завърналъ.

„Моятъ татко!“ — извикала тя. — „Струва ми се, че чувамъ неговия гласъ: мой дългъ е да напустина всичко тукъ и да отида при него“.

Лицето на царя се помрачило. Той мълчаливо взелъ своята лира и отъ нейнитѣ струни се чули звукове — по-мили и по-сладки отъ всѣки другъ пѣтъ. И гѣ отново заглушили спомена у Хелга за нейния баща.

Самодивскиятъ царь започналъ да ѝ разказва, че той отъ години я е избралъ да бжде господарка въ неговото царство, че той е направилъ този рай само за нея и е блѣнувалъ, какъ тя ще стане негова жена и съ това ще му помогне да се сдобие съ безсмъртна душа, каквато самодивитѣ нѣматъ.

„Искашъ ли да станешъ моя жена, хубава Хелго?“ — я попиталъ той най-после. — „Азъ ще те обичамъ вѣрно и вѣчно, както никой отъ хората не ще те обикне. Ти нѣма да се каешъ“.

„Искамъ!“ — казала му Хелга. — „Азъ ще остана за винаги при тебе!“

Очитѣ на царя свѣтнали.

„Но знай, Хелго, че нашитѣ закони сж много строги. Когато станешъ моя жена и свѣржешъ душата си съ моята, чрезъ което ще мога да получа и азъ безсмъртна душа, тогава ти ще принадлежишъ само на мене. Нито твоятъ баща, нито твоитѣ роднини ще иматъ право надъ тебе и, ако се върнешъ при тѣхъ, самодивитѣ ще те погубятъ. Можешъ ли да ми бждешъ вѣрна?“

Така хубавата Хелга се оженила за самодивския царь.

Изминала се още една година. Царството на Хелга било все така хубаво, но тя била бледа и очитѣ ѝ пълни съ сълзи.

Нейниятъ съпругъ отпжтувалъ надалечъ. Той трѣбвало да отиде да се види съ господаритѣ на други самодивски царства.

Той обещалъ на Хелга да се върне следъ седмица, но ето, че се изменили три седмици, а негъ все още го нѣмало. Какво ли му се е случило?

Най-после Хелга си каза:

„Той ми запрети да излизамъ навънъ, но азъ ще престъпя своето обещание и ще излѣза. Може би ще го съзра отдалече!“

Тя се приближила до скалистата врата; изплашено захвърчали птичкитѣ наоколо, но тя допрѣла ржката си до каменната стена, която веднага се разтвори и Хелга се намѣрила на исландска земя.

Членоветѣ ѝ замръзнали отъ студа на родината. Тя бързо се изкачила на връхъ скалата, дето застана и се загледала къмъ изтокъ.

Тя видѣла леденитѣ планини, океана и стръмнитѣ слалисти брѣгове на Норвегия. Но нейниятъ съпругъ се никжде не виждалъ. Хелга тжжно тръгнала къмъ дома си.

Когато слизала, тя съгледала на сщцото мѣсто, отъ което нѣкога гледала Олафа и баща си, че стои единъ мжжъ. Тя радостно се затекла къмъ него, като мислѣла, че е нейниятъ съпругъ.

Но когато мжжътъ дочулъ нейнитѣ стѣпки и се обърналъ, тя не видѣла хубавото лице на мжжа си, а измъченото, печално лице на баща си.

„Хелго, Хелго!“ — извикалъ той. — „Жива ли си още?“ Той я взелъ на ржцетѣ си и я притисналъ до гърдитѣ си.

„Мой мили, добри татко! Не плачи! Твоята Хелга е много щастлива. Но колко си остарѣлъ! Косата ти е съвсемъ бѣла!“

„Да, Хелго, защото скръбъта ми за твоята загуба бѣ много голѣма. Но сега азъ те намѣрихъ и скоро ще се съвзема. Ела по-скоро да отидемъ въ кжщи. Колко ще се зарадва Олафъ!“

Хелга се изплашила отъ тѣзи думи.

„Мили татко“, — каза̀ла тя, — „азъ не мога да дойда съ тебе; азъ не принадлежа вече на васъ“.

И тя му разказала историята за самодивския царъ. „Азъ съмъ дала своята дума и колкото и да ми е мжчно, не мога да дойда съ тебе!“

„Охъ, мое бедно дете, въ чии ли ржце си паднала?“

„Въ най-добритѣ, татко“, — го утешавала Хелга — „Жалко, че моятъ мжжъ още не се е върналъ, за да

го видишъ. Ела съ мене, да ти покажа своята нова родина — и ти ще се успокоишъ!“

Тя хванала баща си за ржка и го завела до скалата, дето била вратата за самодивското царство. Тя допрѣла ржката си до нея, но вратата се не отворила. Нѣколко пжти допирала тя ржката си, но вратата се не поклащала.

Хелга се разплакала и почнала да се моли, но вратата все стоела затворена.

Хелга, безъ да ще, престжпила законитѣ на самодивското царство, като изказала неговитѣ тайни предъ смъртенъ. Затова вратата се не отваряла. Тя си спомнила думитѣ, които ѝ казалъ съругътъ ѝ на раздѣла: да не излиза навънъ. Мжката ѝ била толкова голѣма, че тя паднала въ безсъзнание въ ржцетѣ на баща си.

Баща ѝ я отнесълъ въ кжщи.

Дълго време се изминало, докато Хелга се съвземе. Тя отворила очитѣ си и погледътъ ѝ падналъ на бащиното ѝ лице, което тжжно се било навело надъ нея.

„Ти си тукъ, мили татко! Значи, азъ не съмъ сънувала, че съмъ те видѣла. Но помогни ми да стана и да отида при мжжа си, който навѣрно отдавна се е върналъ и ще си помисли, че съмъ го напуснала“.

„Огледай се наоколо, мило дете“, — я успокоилъ баща ѝ. — „Ти трѣбва да забравишъ всички тия сънища, причинени отъ силната треска. Гледай: ти си тукъ, дето винаги си била, въ своята родина, при своя старъ баща. Докато бѣ болна, ти все бълнуваше за нѣкакъвъ си самодивски царъ и за неговия рай, за своята женитба и за своитѣ клетви“.

Хелга очудено го гледала.

„Това е невъзможно“, — казала тя; — „донеси ми царскитѣ дрехи и по тѣхъ ще узнаешъ, че азъ съмъ жена на самодивския царъ!“

„Царски дрехи ли!“ — очудилъ се бащата и станала, та ѝ донесълъ обикновенитѣ дрехи, които тя носѣла.

Хелга недовѣрливо гледала дрехитѣ; после се хванала за главата, като че ли иска да събере мислитѣ си, и тихо рекла:

„Не разбирамъ, мили татко, може ли подобно нѣщо да бжде сънь!“

„Да, мое дете, при тази болест човѣкъ бълнува. Ето що се случи съ тебе. Когато азъ, преди нѣколко седмици, заминахъ на ловъ за риба, ти ме изпрати до планината. Навѣрно, следъ като се сбогувахме, ти си се покачила на скалата да ни погледашъ и тамъ си заспала; силно си се простудила отъ влажната и студена мъгла. Леля ти дълго те чакала и, като те нѣмало тръгнала съ слугата да те търси и те намѣрила въ безсѣзнание на скалата. Тѣ те донесли въ кѣщи. Изпратили човѣкъ да ми съобщи, че си болна. Азъ зарѣзахъ своя ловъ, а Олафъ, своето пѣтешествие, и веднага се върнахме, за да се грижимъ за твоето оздравяване“.

Хелга въздъхнала. Нейниятъ баща никога не лъжелъ; навѣрно тѣй ще е било, но тя все не можела напълно да се успокои и сърдцето ѝ мъчително се свивало.

Тя не знаела, че баща ѝ, за да я задържи, е съчинилъ тази история. Той строго поржчалъ на всички все така да я лъжатъ и да ѝ разказватъ една и съща история.

Хелга се много измѣнила. Тя не била вече весела и приказлива, като по-рано; мълчаливо седѣла въ своята стая и мечтаела да види пакъ всичко онова, което била видѣла ужъ въ снѣ. Когато се замислѣла за него, всичко изпъквало предъ нея толкова ясно, че тя съ въздишка си казвала: „Не, това не бѣше снѣ!“

Олафъ се отказалъ отъ морето и станалъ помощникъ на Хелгиния баща. Този го обичалъ като свой синъ и искалъ да го направи наследникъ и да го ожени за Хелга, когато тя се оправя. Но тя се не оправяла.

„Навѣрно, като се омжи, ще се оправя!“ — е утешавалъ бащата. Единъ день, когато Хелга седѣла вънъ и замислено гледала пламналото на изтокъ небе, той ѝ казалъ:

„Олафъ е добъръ и прилеженъ. Той те много обича и моето най-искрено желание е да се омжишъ за него. Вашето щастие ще облекчи моитѣ старини.“

Хелга поблѣднѣла.

„Ахъ, татко, мили татко, не мога!“

„Защо? Не е ли той младъ, хубавъ и здравъ? Кажи ми нѣкой другъ, по-добъръ, за когото би желала

да се се омжжишъ. Или те спира онова, що си бълнувала, когато бѣше болна?“

Хелга страхливо го погледнала.

„Прости ми, татко!“

„Искашъ ли да зарадвашъ стария си баща? Тогава ще се омжжишъ за Олафа. А ако искашъ да ме погубишъ, отхвърли моята молба!“

Той се обърналъ да си влѣзе въ кѣщи. Хелга се затичала следъ него.

„Не ми се сърди, татко: азъ ще изпълня твоето желание, каквото ще да става!“

„Благодаря ти, мое добре дете!“

Хелга станала жена на Олафа.

Но тя не оздравѣла, при всичката нѣжностъ на баща ѝ, при всичката обичъ на мъжа ѝ. Постоянно тѣжела и бледнѣла; още една болка заседнала въ душата ѝ.

„Нима азъ мислѣхъ, че ще му измѣня нѣкога?“ — си казвала тя, като си спомнила обещанието за вѣрностъ, което дала на самодивския царь. Дълбока скръбъ я обземала.

Единъ день тя видѣла, че мъжъ ѝ се връща съ единъ чужденецъ — високъ и строенъ.

„Хелго“, — казалъ Олафъ, — „тази вечеръ ще имаме гостенинъ; погрижи се да го нагостишъ, защото е пжтувалъ дълго и се е изморилъ“.

Хелга погледнала чужденеца. Лицето му било хубаво, но много наскърбено.

Той я погледналъ съ хубавитѣ си сини очи и я запиталъ:

„Ще позволишъ ли, Исландско цвѣте, на единъ чужденецъ да си почине подъ твоя покривъ?“

При този погледъ Хелга усѣтила, че я избива студенъ потъ. Тя познала и очитѣ и гласа на самодивския царь.

Слънцето залѣзло, но се не било стъмнило още. Пурпурното небе изпращало своитѣ лѣчи, които минавали презъ прозореца и освѣтявали стаята.

Хелгиниятъ баща казалъ: — „Виждате ли, колко е хубаво? Въ вашитѣ страни нѣма такава нѣщо. Исландия е най-хубавата страна въ цѣлия свѣтъ!“

„Да“, — рекълъ чужденецътъ, — „вашата страна е хубава, но и моята е хубава и не е далечъ отъ вашата!“

Той погледналъ Хелга и почналъ да описва своята страна — сжщата оная земя, която Хелга познавала. Тя слушала съ любопитство неговия разказъ. Сторило ѝ се, че се намира пакъ въ онѣзи страни, че чува бученето на синитѣ морски вълни, че вижда птичкитѣ, розитѣ и всичко друго.

Тогавя тя забрала, че сж я излъгали, само за да я задържатъ. Какво ще стане сега? Тя се каела, но било вече много късно. Тя бързо излѣзла навънъ, отишла въ своята стая и горчиво заплакала.

На другия день тръгнали на църква да се причастяватъ. Всички се събрали въ стаята, за да изпълнятъ стария исландски обичай: всѣки, преди да се причасти, трѣбвало да поиска прошка отъ своитѣ близки.

Хелга хванала ржката на баща си и на съпруга си и казала: — „Простете ми всички скърби, които съмъ ви причинила“.

„Ти трѣбва да отидешъ и при нашия гостенинъ, Хелго, да се простишъ и съ него“, — казалъ Олафъ. Хелга отишла въ стаята на чужденеца.

Той билъ премѣнеъ въ своето царско облѣкло.

Тя скръстила ржце и го погледнала съ обичъ и мжка.

„Хелго, Хелго!“ — казалъ той строго. — „Кжде останаха твоята обичъ и твоего обещание?“

„О, не ми се сърди!“ — молѣла го тя. — „Ти знаешъ, какъ стана всичко. Азъ заради тебе излѣзохъ отъ скалата и попаднахъ въ ржцетѣ на своя баща. Тѣ ме излъгаха, че съмъ сънувала. Азъ трѣбваше да се покоря: нѣмаше какво да правя, но въ душата си ти останахъ вѣрна.“

„Но защо не послуша своето сърдце? Ние, самодивитѣ, не разбираме отъ човѣшки слабости и не можемъ да ги прощаваме. Нали знаешъ, каква участь те очаква сега?“

„Да, знамъ“, — казала Хелга, — „и ако моята уста е престжпила клетвата, моего сърдце не я е забравило. Азъ се радвамъ на смъртта, която ще ме съедини пакъ съ тебе“.

Блажена усмивка озарила лицето на самодивския царь. Той прострѣлъ ржцетѣ си и Хелга паднала мъртва на гърдитѣ му.

Когато баща ѝ и Олафъ отишли въ стаята на гостенина, тѣ намѣрили Хелга въ ржцетѣ му, но и двамата били мъртви. Олафъ искалъ да отдѣли жена си отъ чужденеца, но бащата го възпрѣлъ.

„Остави я, мой сине: тя бѣше негова. Ние искахме да му я отнемемъ, но той пакъ си я взе“.

Турнали ги въ единъ ковчегъ. На другото утро щѣло да стане погребението. Но презъ нощъта паднала по-гжста мъгла, отколкото била другъ пжтъ. Посрѣдъ нощъ надошли самодиви, които мълчаливо взели ковчегъ съ своя царь и неговата невѣста и го отнесли въ своето царство.

На брѣга на синьто море били погребани тѣ. На гроба посадили едно дърво, на чиито клоне закачили царювата лира. Утренниятъ вѣтъръ раздвижвалъ листата, които се удряли о нея, и тя издавала чудни звуци, които се разнасяли надалечъ презъ морето, чакъ до студената Исландия.

Дворецът на великанитѣ

(норвежка приказка)

Преди хиляди години Норвегия била съвсемъ друга страна.

Въ гжститѣ гори се не чували ударитѣ на сѣкира, по морскитѣ брѣгове нѣмало сегашнитѣ хубави градове и селца, никой не хвърлялъ вждици и мрежи, за да лови риба.

Тогава въ оная страна живѣло племе отъ великани. Тѣ живѣели цѣли вѣкове, както ние живѣемъ години. Тия силни хора откъртвали отъ планинитѣ скали и на рамо ги сваляли къмъ брѣга, дето отъ тѣхъ си съграждали кжщи, чиито върхове стигали до облацитѣ и о стенитѣ имъ се биели морскитѣ вълни. Тѣхнитѣ гласове заглушавали бучението на морето и плашели орлитѣ.

Но тѣзи силни хора, подъ чиито стжпки треперѣла земята, били добри и миролюбиви. Тѣ се не карали помежду си и живѣли като деца.

Най-виденъ между тѣхъ билъ Хрунгниръ. Всички го слушали, — не само за това, че билъ най-богатъ, а и защото билъ най-умень. Той живѣлъ въ единъ великолепенъ замъкъ на морския брѣгъ. Подътъ на стаитѣ билъ постланъ съ мечи кожи. Маситѣ и другата покжщина били отъ злато, украсени съ скжпоценни камъни. Но най-голѣмото богатство на Хрунгнира била Гуру, едничката му дъщеря. Нейнитѣ коси били руси и блѣскави като звездитѣ, очитѣ ѝ — сини като небето, а кожата ѝ — бѣла като снѣгъ.

Най-виднитѣ и най-силни великани искали Гуру за съпруга и Хрунгниръ я обещалъ на оногова, който успѣе да надхвърля и надбѣга другитѣ.

Много великани се събрали на уречения день. Всички отишли на брѣга, откъртили голѣми камъни и почнали да ги хвърлятъ на далече въ морето. Много надалече хвърляли великанитѣ, но най-надалеко

хвърлил Андфиндъ, чиито замъкъ билъ много високъ, богатството му — голѣмо, а хубостъта му — не по-малка отъ хубостъта на Гуру.

И при надбѣгването той излѣзълъ победителъ.

Великанитѣ грабнали Андфинда на ржце и го занесли при Хрунгнира, който заповѣдалъ да доведатъ дъщеря му.

Тя дошла, облѣчена въ небесносиня рокля, украсена съ сребърна дантела. Шията и ржцетѣ ѝ били на-кичени съ златни украшения, а косата ѝ — вързана съ златна панделка. Хрунгниръ хваналъ Гуру за ржка, завелъ я при Андфинда и съединилъ ржцетѣ имъ. Така ги вѣнчалъ. Настанала голѣма веселба въ замъка. До късно яли и пили.

Настъпила нощъта. Огньтъ въ огнището угасналъ, и всички заспали.

Но ето, че отъ планината се задалъ Одинъ, силенъ царь, отъ когото всички се боели. Съ него идѣла въоръжената му войска. Одинъ чулъ за хубавата Норвегия и поискалъ да я превземе, та да се засели тамъ съ цѣлия си народъ. Той знаелъ, че силата на Хрунгнира и на подданицитѣ му е голѣма, затова пристигналъ нощемъ: да завари великанитѣ, като спятъ.

Одинъ тихо навлѣзълъ съ войницитѣ си въ залитѣ. Приближили се полека до заспалитѣ и забили мечоветѣ си въ сърдцата имъ. Въ това време Гуру се събудила. Тя станала бързо, облѣкла се и погледнала къмъ прозореца. Дворътъ билъ пълненъ съ хора. Едни излизали отъ замъка, като носѣли нѣщо на ржце. Гуру познала кървавия трупъ на баща си.

Тя бързо отишла при Андфинда и му казала:

„Ставай, защото сме изгубени!“

Всички зали били претърсени. Войницитѣ се приближавали къмъ стаята на младоженцитѣ.

Гуру знаела една тайна вратичка. Тя я отворила, пустнала Андфинда, заторила я пакъ — и тѣ тихо и незабелязано се промъкнали и стигнали до морския брѣгъ. Тамъ намѣрили праздна лодка, качили се въ нея и потеглили, като оставили всичко мило въ ржцетѣ на приятеля.

Одинъ победилъ. Той скоро се преселилъ съ всичкитѣ си хора и дълго царувалъ.

За Гуру и Андфинда никой нищо не чулѣ. Дали сж потънали, или сж излѣзли сполучливо на суша, никой не знаелѣ.

Одинѣ умрѣлѣ. Много царе го наследили. Изминали се вѣкове. Много черкви се издигнали на това мѣсто, дето нѣкога били великанскитѣ замъци.

На мѣстото на Хрунгнировия замъкъ билѣ построенѣ другѣ, въ който живѣлѣ богатиятѣ Земундѣ, чието най-голѣмо богатство била пакѣ едничката му дъщеря, хубавата Аслогѣ; тя много приличала на Гуру, но по рѣстѣ била много по-малка, каквито били всичкитѣ хора.

Най-богатитѣ и видни момци искали Аслогѣ за жена, но тя на всички отказвала.

Най-после дошълѣ единѣ младѣ князѣ. Земундѣ се радвалѣ, че дъщеря му ще носи княжеска корона: той билѣ увѣренѣ, че Аслогѣ този пѣтъ ще се съгласи. Но князѣтъ му съобщилѣ, че тя и нему отказала.

Зимундѣ ядосано влѣзълѣ при дъщеря си и ѣ викналѣ:

„До сега се подчинявахъ на твоитѣ прищѣвки, но отъ сега нататъкъ не мога. Азѣ мислѣхъ, че отказа на всички други, за да вземешъ нѣкой князѣ, но ти отказа и нему. Заповѣдамъ ти до лѣтото да си изберешъ нѣкой благородникѣ за съпругѣ; ако не сторишъ това, азѣ ще те омжжа за оногова, който се нрави мене. Това е моята последна воля!“

Аслогѣ слабѣла и бледнѣла отъ день на день. Тя обичала Орма, бедния Ормѣ, прибранѣ отъ баща ѣ по милость, за да ѣ бжде другарѣ и прислужникѣ.

Въ хубавитѣ лѣтни нощи Ормѣ разхождалѣ Аслогѣ съ лодка по морето и тѣ заедно се любували на залѣза на слънцето, което като огнено кълбо потъвало въ водитѣ на океана. А презъ дългитѣ зимни нощи, когато Земундѣ отивалѣ на ловѣ или на гости, Ормѣ седѣлѣ въ стаята на Аслогѣ и ѣ разказвалѣ чудни приказки; слугинитѣ мълчаливо му пригласяли съ брѣмченето на вретената.

Земундѣ много обичалѣ Орма, той го смѣталѣ за единѣ отъ най-добритѣ си и вѣрни слуги, но никога нѣмало да му позволи да се ожени за дъщеря му.

Когато Аслогъ съобщила на Орма заповѣдта на баща си, той се много наскърбилъ. Лицето му побледнѣло.

„Е, Орме“, — казалъ бащата въ навечерието на лѣтния празникъ, — „утре ще имаме сватба. Можешъ ли отгатна, кой отъ благородниците ще бѣде избранъ?“

„Не, господарю,“ — отговорилъ момъкътъ тихо.

„Аслогъ има на разположение още единъ день“, — отвърналъ Земундъ, — „и ако до тогава не избере никого, ще вземе оногова, когото азъ харесамъ. Ти ще я придружишъ до новото ѝ живѣлище: съ своята вѣрность ти заслужавашъ да станешъ началникъ на нейнитѣ слуги“.

Ормъ нищо не отговорилъ. Той нареждалъ чаши-тѣ и шишетата по маситѣ. Когато факлитѣ били запа-лени и гоститѣ се събрали на вечеря, а по залитѣ се разнесли весели пѣсни и викове, Ормъ отишълъ при момата и малко следъ това се отворила една задна вратичка и две забулени сѣнки се показали. Тѣ били Аслогъ и Ормъ.

Задъ скалиститѣ брѣгове се простирала широка равнина, покрита съ снѣгъ. Презъ тамъ минавалъ пж-тътъ за планината.

Аслогъ не взела злато. Свързала само дрехитѣ си, нѣколко кожи, лжка и стрелитѣ на Орма и тоя вър-зопъ Ормъ носѣлъ на гърба си.

Тѣ бързали, защото се страхували отъ преслед-ване. Не смѣли да говорятъ, за да се не чуе гла-сътъ имъ.

Така тѣ изминали равнината и стигнали до под-ножието на планината. Пжтътъ ставалъ все по-стрѣменъ.

Аслогъ се спрѣла, обърнала се и хвърлила после-денъ погледъ къмъ бащиния си домъ, чиито освѣтени прозорци блещѣли отдалече, като звезди. Тя въздъх-нала, хванала Орма за ржка и отново трѣгнали.

Най-после стигнали до една борова гора и се озо-вали при една колибка, съградена съ дѣски и обрасла съ мъхъ. Вратата била затворена. Ормъ потропалъ три пжти. Следъ малко вратата се отворила и на прага. се показалъ бѣлобродъ старецъ съ благородно лице. Той билъ постникъ.

„Азъ съмъ, отче Йерониме“, — казалъ Ормъ и цѣлуналъ ржка на стареца.

„Добре дошъл, мой сине“, — казалъ старецътъ, като се засмълъ. — „Радвамъ се, че още не си забравилъ своя старъ учителъ. Влѣзте вжтре!“

Ормъ въвелъ Аслогъ въ колибката, дето имало легло отъ пухъ, маса отъ борови дъски и дървено столче. Момата седнала, защото била много уморена, а Ормъ разказвалъ на своя учителъ, че Аслогъ е решила да остави всичко и да стане негова жена. Накрай помолилъ стареца да ги вѣнчее и той сторилъ това съ радость.

Когато старецътъ казалъ „Аминъ“, младоженцитѣ му цѣлунали ржка и пакъ тръгнали. Старецътъ ги изпратилъ, показалъ имъ най-кжсия пжтъ и, като ги благословилъ още веднѣжъ, върналъ се въ колибата.

Ормъ и Аслогъ бързали. Призори стигнали до единъ вѣнецъ отъ скали и Ормъ ги показалъ на Аслогъ. „Тамъ ще спремъ“.

Тѣзи думи дали сила на Аслогъ. Тя закрачила по-бързо и тѣ скоро стигнали. Грамадна скала се издигала предъ тѣхъ. Въ подножието ѝ имало една широка пукнатина, която водѣла въ една голѣма пещера. Ормъ подалъ ржка на Аслогъ и тѣ влѣзли вжтре, дето било съвсемъ тъмно. Ормъ запалилъ огънь и пещерата се освѣтила. Тя била широка; подътъ ѝ билъ постланъ съ мекъ пѣськъ, а въздухътъ билъ сухъ и топълъ. На една страна имало легло отъ мѣхъ. Ормъ го постлалъ съ дебела кожа и казалъ на Аслогъ да си легне, па я завилъ съ друга кожа. Аслогъ заспала.

Ормъ, обаче, си не легналъ. Той отдавна знаелъ тази пещера; въ нея живѣлъ отшелникъ, неговъ роднина. Когато оня умрѣлъ, Ормъ ношувалъ въ пещерата, колчемъ отиде на ловъ. Той билъ пренесълъ вече тамъ нѣкои необходими нѣща. Въ едно мѣсто, заградено съ камъни, което приличало на втора стая въ пещерата, имало котелъ, сѣкира, лампа, стомна, шише съ зехтинъ, лъжици, вилици, ножъ и голѣмъ купъ сухи дърва. Ормъ взелъ нѣколко дръвца и запалилъ огънь. Цѣлата пещера се изпълнила съ приятна миризма. Аслогъ се усмихвала на съня си, а Ормъ загрижено я гледалъ. Следъ малко той си взелъ голѣмата меча кожа, която билъ оставилъ при единъ ловъ, завилъ се съ нея и заспалъ.

Зимата минала, младоженците щастливо живѣли въ пещерата. Дълго ги търсиль Земундъ, но никжде ги не намѣриль. Неговите хора кръстосвали страната навсѣкжде — и по море и по суша, — но не намѣрили избѣгалитѣ. Той пълнѣль съ злато ржцетѣ на всички, които му обещаваха, че ще ги намѣрятъ, но всичко било напразно.

Ормъ знаелъ, че докато трае зимата, тѣ сж въ безопасностъ. Той често излизалъ на ловъ, а Аслогъ оставала въ пещерата и нареждала бедната си кщца.

Когато настѣпила пролѣтъта, тѣ почнали да се безпокоятъ. Ормъ не смѣлъ вече да ходи по ловъ, а хранителнитѣ припаси малко по малко се привѣршвали. Той знаелъ, че презъ зимата това мѣсто е недостѣпно, ала щомъ се стопи снѣгътъ, лесно ще могатъ ги намѣри. Освенъ това, той забележалъ, какъ Аслогъ отъ день на день бледнѣе и слабѣе. Решилъ да отиде при стария си учителъ и да се посѣветва съ него. Една вечеръ той казалъ това на Аслогъ, взелъ лжка си и трѣгналъ.

Месецътъ освѣтявалъ пѣтя, по който крачелъ Ормъ. Тъмни скали се издигали насколо.

На едно мѣсто имало гжстъ храсталакъ и, когато Ормъ миналъ край него, нѣкой здраво го хваналъ за раменетѣ. Изплашенъ, бързо се освободилъ той, отскочилъ назадъ и извадилъ меча си.

„Той е!“ — извикали двама отъ слугитѣ на Земунда. — „Елате тукъ, ние го намѣрихме!“

Докато тѣ крѣщѣли, Ормъ ги мушналъ съ меча си и бързо се затичалъ по пѣтя, по който билъ дошълъ. Той тичалъ, безъ да се обърне, защото му се струвало, че го гонятъ.

Най-после стигналъ до скалитѣ. Спрѣлъ се за мигъ и се вслушалъ. Нищо се не чувало, всичко било спокойно.

Ормъ тихо се промъкналъ до пещерата и наклалъ огъня. Доближилъ се до Аслогъ, която спокойно спѣла.

„Събуди се, миличка!“ — тихо я повикалъ той. — „Баща ти ни намѣри следитѣ и скоро ще ни хванатъ!“

Аслогъ бързо скочила, събрала си дрехитѣ и нѣкои дреболии направила вързопъ и ги подала на Орма. Тѣ изгасили лампата, излѣзли и потеглили въ тъмнината, безъ да знаятъ, кжде отиватъ.

Тѣ минали покрай едно селце и когато стигнали до морския брѣгъ. слънцето току-що изгрѣвало и позлатявало вълнитѣ. Тѣ намѣрили една малка рибарска лодка, качили се бързо въ нея и се понесли по гладката повърхностъ на водата.

„Боже, прости ми, че безъ позволение вземамъ лодката на нѣкой беденъ човѣкъ! Ти виждашъ, че върша това, за да спася жена си!“ — пошепналъ Ормъ, съ очи къмъ небето.

Тѣ дълго пжтували.

Слънцето залѣзло. Настъпила топла пролѣтна нощъ. Месецьтъ бавно се показалъ задъ планинитѣ и залѣлъ океана съ своята сребърна свѣтлина. Вълнитѣ танцували около лодката, чиито платна се блѣлѣли, а руситѣ коси на Аслогъ блещѣли като злато.

Изтекла нощъта. На сутринята Ормъ съгледалъ наблизо голѣмъ островъ, потъналъ въ зеленина. Той радостно извикалъ и Аслогъ се събудила.

На брѣга на острова се издигала една грамадна скала, която приличала на вкамененъ великанъ. Лодката се спрѣла въ подножието на тази чудновата скала и великанътъ гледалъ покровителствено тѣзи дребни хорица.

Ормъ скочилъ, привързалъ лодката, взелъ уморената Аслогъ на ръце и я изнесълъ на брѣга.

Първата му грижа била да намѣри нѣщо за ядене. Той съгледалъ, какъ една вълна изхвърлила на брѣга мида, следъ това втора, трета. Той ги събралъ, очистилъ ги и двамата уталожили глада си, па почнали да търсятъ мѣсто, дето да си починатъ.

Като повървѣли малко, тѣ стигнали до огромна стара къща, чудновата построена. Тя била толкова висока, че каменниятъ ѝ покривъ надминавалъ и най-големитѣ борове. Двата ѝ прозореца били малки и, намѣсто стъкла, била опъната тънка рибена кожа. Вратата била тежка, дървена и добре затворена. Къщата изглеждала да е построена преди хиляди години. Но дали е праздна? Кой ли живѣе тамъ?

Като забележилъ голѣмата умора на Аслогъ, Ормъ решилъ да влѣзе. Той бутналъ вратата и тѣ се озовали въ единъ широкъ прустъ. Ормъ потропалъ нѣ-

колко пъти, но никой се не обадилъ. Тогава той бавно отворилъ вратата

Тѣ влѣзли въ широка и много висока стая, праздна, но добре наредена и много чиста. Въ огнището горѣлъ огънь и се варѣла въ единъ котелъ риба. На трапезата били наредени сребърни сждове отъ много стара изработка.

Аслогъ жално гледала кипящата риба. Ормъ, като забележилъ това, казалъ :

„Извинете, добри господари на тази кжща, ако двама бѣглеци си позволятъ да уталожатъ глада си съ вашата гозба.“

Тѣ се вслушали, но никой имъ не отговорилъ. Тогава Ормъ взелъ единъ празенъ сждъ, сипалъ гозба, седнали и двамата до масата и се нахранили.

Като подкрепили силитѣ си, тѣ се заели да разгледатъ кжщата. Въ стаята имало две легла, много голѣми, и всѣкаква покжщнина. Огънятъ изгасналъ. Почнало да се стѣмва. Ормъ и Аслогъ си легнали; тѣ били капнали отъ умора.

Късно на сутринята тѣ се събудили. Дневната свѣтлина слабо прониквала презъ рибената кожа на прозорцитѣ, но слънцето свѣтѣло. Вратитѣ били затворени, но при все това по всичко се познавало, че е влизалъ нѣкой, защото огънятъ въ огнището горѣлъ, котелътъ съ гозбата врѣлъ и масата била наредена.

Аслогъ се зачудила. „Я гледай!“ — извикала тя. — „Стопанитѣ на тази кжща много се грижатъ за насъ.“

Тѣ станали, закусили отъ приготвената супа и по стълбата се изкачили на тавана. Никого нѣмало и тамъ. Ормъ и Аслогъ повѣрвали, че нѣкой добъръ духъ ги покровителствува, че ги е приелъ въ кжщата си, и съ благодарностъ останали да живѣятъ тамъ.

Ормъ често ходѣлъ за риба, която Аслогъ готвѣла или сушела за зимата. Понѣкога той убивалъ и по нѣкоя патица. А изобилнитѣ овощни дървета имъ давали плодове презъ цѣлото лѣто; много си изсушили тѣ и за зимата.

Лѣтото минало, дошла есенята. Въ края на есенята Аслогъ добила хубаво момченце. Ормъ нарекълъ сина си Земундъ, по името на Аслогиния баща.

Презъ единъ пролѣтенъ день нѣкой потропалъ на вратата. Аслогъ, както готвѣла, изпуснала лъжицата уплашено, а Ормъ пристисналъ сина си до гърдитѣ, защото въ стаята влѣзла една висока, много едра жена, каквато не били виждали. Тя била облѣчена въ небесносиня рокля, общита съ злато; нейнитѣ дълги побелѣли кждрици, свързани съ златна панделка, се спущали до долу, а хубавигѣ чърти на лицето ѝ показвали, че е преживѣла голѣма скръбъ. Аслогъ се притиснала до мъжа си уплашено и загледала непознатата.

„Не се страхувайте!“ — казала влѣзлата. — „Този островъ е мой, тази кжца сжщо е моя и азъ и азъ ви я оставихъ, защото ми бѣ жално за васъ. Искамъ само едно нѣщо. Юлскиятъ празникъ, който за насъ е много святъ, приближива. Когато дойде вие ще ми отсжпите тази стая, а на другия день ще бжде пакъ ваша. Нѣма да напуцате кжщата, но ще се качите на тавана и ще пренощувате тамъ. Гледайте само да запомните две нѣща: да не поглеждате тукъ, докато трае нашето пиршество, и да не произнасяте Христовото име, нито да се прекръствате, защото ние, великанитѣ, не можемъ да търпимъ това.“

Ормъ и Аслогъ обещали да изпълнятъ желанието на исполинката и тя задоволена си излѣзла.

Дошълъ юлскиятъ празникъ. Аслогъ наредила кжщата празнично и изчистила всичко, запалила огъня и турнала ястието да се готви. Следъ туй завила момченцето си и заедно съ Орма се качили на тавана.

Дълго време нищо се не чувало, но изведнѣжъ се зачули хубави пѣсни, които се приближавали. Ормъ билъ много любопитенъ. Той отворилъ прозорчето на тавана и погледналъ. Видѣлъ много малки джуджета съ факли въ ржце; тѣ отивали къмъ голѣмата скала на брѣга. Като стигнали до нея, съ почитъ навели главитѣ си и изведнѣжъ се явила исполинката, облѣчена празнично, а косата ѝ — украсена съ златна панделка. Тя се приближила до скалата, прегърнала я и допрѣла лицето си до нея.

Тогава Ормъ видѣлъ, че скалата почва да се движи и огъ нея се отдѣля фигурата на великанъ, чиито кждрици се развѣвали отъ вѣтъра. Събуденъ като отъ смъртенъ сънь, великанътъ се поразтърсилъ,

хваналъ ржката на жената и заедно тръгнали къмъ кжщата, последвани отъ джуджетата.

Земята се търсѣла подъ тѣхнитѣ стѣпки: толкова силни били тѣ. Когато стигнали до кжщи, Ормъ затворилъ прозорчето и седналъ. Отдолу долитали звуци на смѣхъ и веселба, чувало се дрънкане на сѣдове и чаши, а хубавата музика непрестанно свирѣла.

„Ахъ, какъ ми се ще да видя, какво правятъ!“ — казала Аслогъ, която била много по любопитна отъ мъжа си.

„Не бива, миличка: спомни си обещанието, което дадохме на добрата жена!“

„Ахъ, пустни ме само да погледна! Ако ще следъ това и да умра, но искамъ да видя!“

Държейки задрѣмалото дете въ ржце, Аслогъ станала и се навела да погледне презъ една пукнатина. Въ това време детето почнало да плаче, тя го залюлѣла, па го прекръстила по лицето, както знаела, че правятъ женитѣ, за да си приспятъ децата.

Ужасенъ гръмъ се разнесълъ веднага подъ тѣхъ. Музиката млъкнала. Джуджетата избѣгали едно презъ друго. Долу настанала мъртва тишина.

Силно изплашена, Аслогъ се заврѣла въ единъ кжтъ и треперяща очаквала, какво ще стане. Дълги часове прекарали двамата въ ужасъ. Най-после почнало да се съмва. Тихо слѣзли тѣ по стълбитѣ, но никакъвъ шумъ се не чувалъ въ стаята. Тѣ бавно отворили вратата и изплашено извикали. Върѣдъ стаята седѣлъ вкаменениятъ великанъ, чието събуждане Ормъ видѣлъ вчера отъ тавана. Тѣлото му било отново вкаменено и студено. На Аслогъ се сторило, че голѣмата му ржка, която още държела златната чаша, ще се вдигне срещу нея. Колѣничила до него, притиснала лицето си до студения камъкъ, плачела тихо исполинката.

„Андфинде, мой мили Андфинде!“ — изпѣшкала тя най-после. — „Никога вече ти нѣма да се усмихнешъ на своята Гуру и заедно съ нея да се радвашъ на кжсата свобода.“

Като чула тѣзи две имена, Аслогъ почнала да плаче. Великанката се обърнала къмъ нея и тихо ѝ казала: „Не плачи и се не страхувай! Азъ мога да ви отмѣстя, или поне да ви изгоня отъ кжщата си, защото твоето

любопитство ми причини най-голѣмото нещастие. Но азъ не мразя хората, затова ви прощавамъ.“

„Азъ не плача отъ страхъ,“ — казала Аслогъ. — „Имената, които чухъ да изговаряшъ, ми напомниха за приказката, която ми разказваха като дете, — за Гуру и Андфинда и за жестокия Одинъ. Азъ винаги съмъ съжالياвала хубавата Гуру и сега ми е мжно, че ти причинявамъ още по-голѣма скръбъ.“

„Значи, за насъ още си спомнятъ?“ — попитала Гуру. — „Стои ли още кжщата на Хрунгнира, моя баща?“

„Не, всички кжщи отдавна сж съборени и на това мѣсто се издига сега хубавъ градъ, а на мѣстото навашата кжща е сега домътъ на моя баща.“

„Нашитѣ участи сж еднакви,“ — казала Гуру, — „но твоята ще свърши много по-радостно отъ моята. Тихо и спокойно си живѣхме ние тукъ следъ онова, което се бѣше случило презъ оная ужасна нощъ. Тази кжща е построена отъ моя мжжъ и за мене тя бѣ по-удобна отъ всички най-богати кжщи. Щастливо си живѣхме ние тукъ, приятели ни бѣха само джуджетата. Всѣка година, на юлския празникъ, се събирахме да го отпразднуваме по обичая и да си спомнимъ за миналото. Така се изминаха много вѣкове. Единъ день моятъ мжжъ стоеше на брѣга на морето. Той съгледа отдалечъ единъ чудноватъ корабъ. Въръ се и видѣ, че на него стои Олафъ, когото вие наричате „свети“ и който е нашъ врагъ. Андфиндъ почна да хвърля грамадни скали въ морето, за да го развълнува и да потопи кораба, но Олафъ направи тоя знакъ, който ти направи снощи, и корабътъ спокойно продължаваше да плува напредъ. Корабътъ се приближи, Андфиндъ хвана предната му частъ и искаше да го потопи, но Олафъ извика: „Стани на камъкъ!“ и моятъ милъ Андфиндъ се вкамени. Безъ да обръща внимание на моя плачъ и молби, Олафъ си замина и азъ останахъ тукъ самотна. Само презъ щъта на юлския празникъ вкамененитѣ великани могатъ да се съживятъ, ако нѣкой отъ близкитѣ имъ ги пригърне. Но сега всичко е свършено. Моятъ Андфиндъ за винаги ще си остане камъкъ!“

Тя пригърнала още единъ пжтъ камъка, взела си златната лира отъ пода и се обърнала къмъ Орма и Аслогъ, които тжжно я гледали, па имъ казала:

„Сбогомъ! Азъ ще ви закрилямъ и за напредъ. Всичко, каквото има тукъ, е ваше. Живѣйте спокойно, докато се върнете въ Норвегия!“

Съ тѣзи думи тя излѣзла, Ормъ и Аслогъ я изпратили и дълго гледали следъ нея, докато тя се закрие отъ очитѣ имъ.

Така се изминали години. Аслогъ почнала да тужи за баща си и все искала да го види.

Презъ единъ пролѣтенъ день Ормъ се качилъ на една лодка. Той взелъ нѣколко златни и сребърни сждове, които решилъ да продаде и съ тѣхъ да купи нѣкои нѣща. Дълго пжтувалъ той и най-после стигналъ до норвежитѣ брѣгове. Той излѣзълъ отъ лодката и отишълъ при единъ търговецъ.

Търговецътъ се зачудилъ на хубаво изработения сждъ и попиталъ Орма, има ли още такива сждове. Ормъ казалъ, че има много, и го завелъ при лодката. Научили се и други търговци и се насъбрали около лодката да купуватъ. Ормъ се вслушалъ въ разговора на двама отъ тѣхъ.

„Какъ си, приятелю? Какво ново кжде васъ? — попиталъ единятъ. — „Благодаря, не до тамъ добре“, — отговорилъ другиятъ.

„Че какво има? Да не би господарьтъ ви, стариятъ Земундъ, да е боленъ?“

„Той навѣрно скоро ще умре. Скрѣбьта за дъщеря му го съсипа съсемъ. Той я търси навсѣкжде, но никжде я не намѣри. И сега, когато умре, нѣма кой да му склопи очитѣ и да го оплаче.“

Като се свършила продажбата, Ормъ се качилъ на лодката и бързо заплувалъ. Той стигналъ въ кжщи презъ нощъта.

Аслогъ и детето спѣли.

„Аслогъ, събуди се!“ — извикалъ той тихо. — „Бързай да се приготвимъ, защото ще идемъ при баща ти, който ти е простилъ висичко и иска да те види“.

Аслогъ станала, приготвила се бързо, облѣкла сина си, който билъ вече на седемъ години, и тѣ напустили кжщата на Гуру.

Като стигнали до брѣга, Ормъ и Аслогъ мълчаливо загледали страната, дето тѣй хубаво преживѣли.

Следъ туй се качили на лодката и последното живѣлице на великанитѣ скоро се скрило отъ очитѣ имъ.

Въ Земундовия замъкъ се не чувалъ ни шумъ, ни веселба. Земундъ тжжелъ много, че неговата дъщеря го напустнала и той останалъ самъ на стари години.

„При все, че тя предпочете слугата предъ княза, тя е пакъ мое дете. Само да можехъ да я видя!“

Отъ голѣма скръбъ той ослабналъ и остарялъ много рано.

„Заведете ме вѣнъ да погледамъ слънцето!“ — казалъ той на своитѣ слуги, когато слънцето блещѣло на залѣзъ. Слугитѣ го хванали за ржка и го извели на скалата, подъ която бучело морето.

Слънцето потъгнало въ океана, като нѣкое огнено кълбо, пурпурното небе се отразявало въ водата, която приличала на разтопено злато. Земундъ въздишалъ, защото му било много мжчно. Изведнѣжъ до ушитѣ му долетѣлъ плисъкъ на лопати. Той се вгледалъ и видѣлъ, че отдалечъ се задава лодка. На кормилото седѣлъ снаженъ мжжъ, а на другия край стройна — жена, която държела за ржка момче.

Коситѣ ѣ били жълти, като злато; въ едната си ржка тя развѣвала бѣла кърпа. Сърдцето на Земунда се разтупало. Той скочилъ, неговата слабостъ изчезнала.

Лодката спрѣла до брѣга; той чулъ познати гласове, но не смѣлъ да вѣрва. Но ето, че предъ него изкочило русокосо момченце, което му казало: „Добъръ вечеръ, дѣдо“.

Старецътъ прострѣлъ ржце, прегърналъ дъщеря си, обсипалъ съ цѣлувки хубавото си внуче. Най-после въздъхналъ и рекълъ: „Слава Богу, нѣма да умра самъ!“

Радостта го подмладила, той се оправилъ и дълго живѣлъ, обичанъ отъ своя зеть, дъщеря и внукъ. Той обичалъ Ормъ за неговата сила, пѣргавина и умъ и го направилъ наследникъ на всичкото му богатство.

Жената съ огнена коса

(Индийска приказка)

Имало едно време въ Индия единъ богатъ търговецъ. Той живѣлъ щастливо съ жена си, почитанъ отъ всички. Но тѣ си нѣмали деца.

Жената постоянно тжгувала, а веднъжъ се разплакала, отишла при мъжа си и му казала: „Защо съмъ толкова нещастна, че нѣмамъ деца? Поне едно да имахъ, щѣхъ да бъда доволна!“ Мжжътъ отговорилъ на нейната жалба съ тия думи: „Ако ти нѣмашъ дете, сестра ти има деветъ. Защо не усиновишъ едно отъ тѣхъ?“ Жената отишла при сестра си и взела най малкия ѝ синъ, за да го отгледа. Тя го обикнала отъ все сърдце и го възпитала като синъ.

Минали се нѣколко години. Момчето тръгнало на училище. Веднъжъ, като се връщало въ къщи, то се сбило съ единъ другаръ, който го повалилъ на земята и го набилъ. То съ плачъ съ върнало въ къщи. Майка му измила и превързала ранитѣ му, но се не спустнала да гони другото момче, като си мислѣла тѣй: „Ако хвана онова момче и го накажа, то ще си отмъсти двойно на моето. По-добре да го оставя.“ Но детето започнало да мърмори: „Личи си, че не ми е истинска майка! Да ми бѣше майка, не би се стърпѣла и би дала на онова зло момче да разбере, та да ме не закача другъ пжтъ“. Жената чула тия думи и се огорчила. Решила да върне детето на сестра си.

На мъжа си тя казала: „Ти знаешъ, колко обичамъ момчето, какъ се грижехъ за него цѣли седемъ години, а все пакъ то ме не обича, както обича майка си, която никакъ и не вижда. Сега видѣхъ, че не струва да се отглежда чуждо дете. Азъ нѣма да се успокоя, докато не измоля синъ отъ Махадева“.

„Ти си изгубила ума си“, — рекълъ мжжътъ.

„Кжде ще намѣришъ Махадева? Богъ живѣе на небето, а ти не знаешъ пжтя, що води нагамъ“.

„Ще отида да го потърся“, — рекла жената; — „ще го търся, докато го намѣря. Нѣма да се върна въ кжщи, докато не се увѣря, че молитвата ми е чута.“

Още сжщия день тя напустнала своя домъ. Дълго се скитала жената изъ джунглигѣ (горигѣ), много дни и нощи прекарала въ пустинята, като оставила далечъ родната си страна, и най-после стигнала до една голѣма рѣка. Седнала да си почине и видѣла, че край рѣката седятъ още две жени, дошли сжщо отъ далечъ. Едната била царица и се казвала Коплинга, а другата — танцувачка.

Тритѣ жени очудено се гледали една друга: никоя отъ тѣхъ не очаквала да срещне нѣкого въ това пустинно мѣсто.

Царицата заговорила първа: „Коя си ти и кжде отивашъ?“ — попитала тя жената на търговеца. — „Азъ съмъ жена на търговецъ, ида отъ далечна страна; търся Махадева. Той е милостивъ, та ще го помоля да ми дари дете. А ти, благородна жено, коя си и кжде отивашъ?“ — попитала тя царицата. — „И азъ съмъ като тебе“, — съ въздишка промълвила Коплинга, — „макаръ да съмъ царица. Нѣмамъ деца, та съмъ тръгнала да търся Махадева, за да измоля отъ него детенце. А ти коя си и кжде отивашъ?“ — обърнала се Коплинга къмъ третата жена. — „Азъ съмъ танцувачка и сжщо нѣмамъ деца; и азъ търся Махадева, за да изпрося отъ него дете“. — „Тогава да вървимъ заедно,“ — предложила жената на търговеца. Царицата и танцувачката се съгласили. И тритѣ жени тръгнали на пжтъ.

Тѣ вървѣли дълго и навлизали все по-навжтре въ пустинята. Никжде не срѣщали живъ човѣкъ, никжде се не решавали да пренощуватъ. Краката имъ подпухнали отъ ходъ и се разранили, дрехитѣ имъ се разкъсали. Тѣ се хранѣли съ диви плодове и корени. Най-сетне стигнали до брѣга на една много голѣма рѣка и се спрѣли въ отчаяние: предъ тѣхъ течель страшень огненъ потокъ. Не знаели, какъ да минатъ отвждъ. Царицата и танцувачката заплакали: „Защо бѣха тия страдания и тревоги? Какъ да отидемъ по-нататкъ?“ Но жената на търговеца се не отчайвала. „Трѣбва ли да

се спремъ сега, когато вече толкова дълъгъ пътъ сме изминали?“ — рекла тя. „Хайде да преминемъ презъ огъня!“ И тя смѣло се хвърлила въ огненитѣ вълни. Но спътниците ѝ не посмѣли да я придружатъ.

„Вървете безъ страхъ“, — викала имъ презъ това време жената отъ срѣдъ рѣката: — „огънятъ не пари!“ Но женитѣ се боели. „Ние ще те чакаме тукъ. Ако намѣришъ Махадева, кажи му и за насъ“.

Жената на търговеца излѣзла на другия брѣгъ. Навлѣзла въ дива страна, дето на всѣка крачка срѣщала слонове, диви бикове, лъвове, тигри и мечки. Тѣ рѣмжели къмъ нея отъ вси страни и ѝ се жбѣли. Но жената безстрашно минавала край тѣхъ. Тя си мислѣла: „По-добре да загина тукъ, отколкото да се върна, безъ да достигна целта си.“ И дивитѣ звѣрове я пропуснали да мине, безъ да я нападнатъ. Въ това време великиятъ Богъ — Махадева гледалъ — отъ облацитѣ къмъ земята. Дожалѣло му за жената, която вече дванадесетъ години се скитала съ надежда да го срещне. Той посадилъ срѣдъ пустинята мангово дърво, а до него направилъ изворъ, самъ той се превърналъ на факиръ и застаналъ подъ дървото. Но жената била толкова дълбоко зами-слена, че не видѣла ни факира, ни извора, ни дървото. Тогава факирътъ ѝ повикалъ: „Жено, жено, кжде бързашъ? Ела си почини!“ Тя го погледнала и каза: „Защо се грижишъ за мене, благочестивъ отче? Чети си молитвата и ме остави да си вървя!“ — „Спри се“, — извикалъ той пакъ, — „изслушай ме!“ Тя се спрѣла. Тогава Махадева се изправилъ предъ нея, но не въ образъ на факиръ, а въ пълния блѣсъкъ на небесенъ господаръ. Жената паднала предъ краката му. „Кжде бързашъ, жено, кажи ми!“

„Търся Махадева: дванадесетъ годинъ скитамъ изъ пустинята и го диря, искамъ да го помоля да ми подари дете.“ — „Не го търси вече“, — властно отговорилъ Махадева. — „Вземи това манго“, — и той ѝ подалъ единъ плодъ отъ чудното дърво; — „изяжъ го и си иди; твоята молитва е чута.“

Тогава жената си спомнила за дветѣ си спътници и рекла: „Господи, ние сме три, но дветѣ останаха при огнената рѣка: тѣ се уплашиха отъ страшния потокъ.“

Бжди милостивъ, подари и на тѣхъ деца“. А Махадева казалъ :

„Ако искашь, раздѣли съ тѣхъ своето манго и тѣ ще иматъ деца.“

Махадева изчезналъ, а жената — весела и щастлива — тръгнала къмъ мѣстото, дето съ нетърпение я очаквали царицата и танцовачката. „Азъ намѣрихъ Махадева, — той ми даде вълшебно манго и ми позволи да го раздѣля съ васъ, за да имаме деца и тритѣ.“ Тя смачкала сочния плодъ, дала сока на царицата, кората на танцовачката, а ядката оставила за себе си.

И тритѣ жени се върнали весели. Царицата и танцовачката скоро стигнали въ своята страна, а жената на търговеца трѣбвало да върви още дълго време, докато стигне до града, дето живѣлъ мжжъ ѝ.

Тя толкова отслабнала и се измѣнила презъ време на пътуването, че роднинитѣ ѝ едва я познали и всички ѝ се изсмѣли. Дори търговецътъ казалъ на жена си :

„Не виждамъ полза отъ твоето дълго скитане; ти се върна окжсана като просекиня, та всички ти се смѣятъ.“

„Нека се смѣятъ,“ — спокойно отговорила тя. — „Азъ видѣхъ Махадева, изядохъ вълшебното манго и ще имамъ дете.“

Така и станало. Следъ нѣколко месеца на търговеца се родилъ синъ. Въ сжщото време и царицата родила дъщеря и танцовачката — сжщо.

И тритѣ жени били щастливи; всѣка съобщила на своитѣ роднини и познати и споредъ състоянието си дала угощение на беднитѣ — отъ благодарностъ къмъ Махадева. Жената на търговеца нарекла своя синъ Койла, за споменъ на манговата ядка; танцовачката нарекла дъщеря си Маули, въ честь на сладката обвивка на плода, а малката княгиня кръстили Чандра, понеже била хубава и нѣжна като свѣтлата луна („Чандра“ значи *месечина*).

Чандра била толкова хубава и мила, че единъ нейнъ погледъ покорявалъ всички сърдца. Тя била най-хубавото дете въ цѣлата страна, а поразително било това, че се родила съ две скжпи гривни на краката: тия гривни растѣли заедно съ нея. Такива гривни никой не билъ виждалъ; скжпоценнитѣ камъни по тѣхъ

блестѣли като звезди, а около тѣхъ висѣли мънички, златни звънчета, които звънѣли, когато нѣкой се приближи къмъ детето. Бащата и майката не можели да се нагледатъ на момичето. Скоро били изпратени по цѣлото царство пратеници да свикатъ ученигѣ брамини, за да се узнае сѣдбата на княгинята. Събрали се мѣдритѣ старци отъ вси краища на страната. Дълго мълчели тѣ, най-после най-мѣдриятъ отъ тѣхъ рекълъ: „Ако искате да спасите царството, отдалечете детето отъ страната: следъ време то ще подпали цѣлата държава.“

Царьтъ се разтреперилъ отъ гнѣвъ: — „Ти си лъжець!“ — извикалъ той. — „Ти ще отговаряшъ съ главата си за тѣзи думи.“ — „Моята глава е въ твоя власть,“ — покорно отговорилъ учениятъ браминъ, — „но не ме укорявай въ лъжа! Нека донесатъ малко вълна, азъ ще ти докажа, че не лъжа.“

Донесли вълна. Брамингѣтъ я допрѣлъ до косата на детето. Вълната веднага пламнала и изгорѣла до влакно, като опърлила ржцетѣ на околнитѣ. — „Както изгорѣ сега вълната, тѣй единъ день ще изгори и цѣлата страна, ако княгинята е жива,“ — повторилъ брамингѣтъ. Всички придворни изплашено се спогледали. — „Ако е тѣй,“ — мрачно решилъ царьтъ, — „нека веднага махнатъ детето.“

Напраздно плакала и се молѣла царицата, напраздно раздумвала мжжа си да отмѣни суровата заповѣдь. Той билъ упоритъ. Заповѣдано било да сложатъ детето въ голѣмъ ковчегъ, да го занасатъ отвѣждъ царството и да го хвърлятъ въ една голѣма рѣка, която се вливала въ морето. Царицата поржчала великолепенъ ковчегъ отъ скжпо дърво, окованъ съ злато и скжпоценни камъни, турила грижливо детето въ него и казала да го пустнатъ въ рѣката.

Ковчеггѣтъ не потъналъ. Той плувалъ дълго, докле стигналъ въ страната, дето живѣлъ оня търговецъ съ жена си. Когато търговецгѣтъ излѣзълъ край рѣката, забелязалъ плуващия ковчегъ. „Ей приятельо!“, — извикалъ той на рибаря, който простиралъ наблизу мрежата си: — „Хвани онзи ковчегъ и ми го донеси тукъ. Той ще бжде твой, а каквото има въ него, ще бжде мое.“

Рибарът хвърлил мрежата и изтеглил ковчега на бръга.

Въ него спяло хубаво дете. И то не — просто дете, а княгиня, понеже дрехитѣ ѝ били златни, а на малкитѣ ѝ крачета сияели две чудни гривни. Когато търговецът се навелъ надъ нея, малката царска дъщеря се събудила и съ усмивка протегнала ржчички къмъ него.

Това го пленило. — „Вземи сандъка,“ — казалъ той на рибаря, — „а детето ще бжде мое.“ Рибарътъ останалъ доволенъ отъ дѣлбата: той ималъ много деца, а билъ беденъ; търговецътъ билъ богатъ, но ималъ само единъ синъ.

Той занесълъ момиченцето у дома си.

Жената обикнала детенцето и го гледала като родна дъщеря. А когато проходило, тя го сгодила за своя синъ Койла.

Години минали. Търговецътъ и жена му умрѣли, а Койла и Чандра пораснали и се оженили. Койла билъ мъжественъ и силенъ, като младъ лъвъ, а Чандра — стройна и нѣжна, като палма, съ покойно и прекрасно лице, като сребърния масецъ.

Презъ това време Маули, дъщерята на танцуващата, сжщо пораснала и станала много хубава девойка. Гласътъ ѝ билъ като на чучулига и толкова звънливъ, че се разнасялъ изъ въздуха на дванадесетъ деня пжтъ. Майка ѝ постоянно ходѣла отъ мѣсто на мѣсто, като се спирала ту въ единъ, ту въ други градъ, тъй че веднѣжъ се озвала съ дъщеря си близо до царството, дето живѣели Койла и Чандра.

Койла се разхождалъ изъ околноститѣ на града. Отдалечъ стигнали до него звуци на чудна пѣсенъ. Той тръгналъ очарованъ по посока на гласа, за да види пѣвицата. Гласътъ ту замлъквалъ, ту отново се чувалъ. Койла все вървѣлъ, навлѣзълъ въ джунглитѣ, вървѣлъ день, вървѣлъ два. Гласътъ сякашъ започналъ да се чува по-ясно, но все още никой се не виждалъ, а Койла продължавалъ да върви. Той вървѣлъ одинадесетъ деня. Най-после, на дванадесетия, излѣзълъ на поляната, дето билъ разположенъ станътъ на танцуващата. Той видѣлъ прелестна девойка, всрѣдъ огромна тълпа народъ. Тя пѣла и танкувала предъ очарованитѣ зрители и размахвала надъ главата си мирижливо клонче съ цвѣтя.

Койла билъ толкова поразенъ отъ нейното чудно пѣние, че се спрѣлъ като закованъ на полянката.

Замлъкнала пѣсенъта, и всички се струпали около пѣвицата. „О, чудна девойко!“ — викали всички, — „не ни напушай, остани тукъ! Избери си мъжъ по сърдце, вземи когото щешъ отъ насъ и живѣй тукъ.“ Девойката помислила малко. „Нека бжде, както искате!“ — засмѣло решила тя. — „Ловете клончето! На когото падне, той ще ми бжде мъжъ.“ И тя размахала клончето, завъртѣла го три пжти надъ главата си и съ всички сили го хвърлила.

Клончето прелетѣло надъ тълпата и, преди Койла да се опомни, паднало на рамото му.

Всички се спустнали къмъ щастливия избраникъ и се спрѣли смаяни: той имъ се видѣлъ толкова хубавъ, че не приличалъ на простъ смъртенъ. Дали не е слѣзълъ при тѣхъ нѣкой отъ боговетъ? Всички го заобиколили и радостно го повели къмъ стана. „На тебе се падна клончето! Ти ще бждешъ мъжъ на нашата Маули.“ Напраздно се опитвалъ Койла да се освободи: „Азъ дойдохъ само да послушамъ,“ — казалъ той, — „и не мога да остана тукъ. Азъ не съмъ отъ тази страна, и си имамъ жена.“ — „Това не важи,“ — викали всички, — „твоята сждба ти е отредила да останешъ тукъ. Ти ще бждешъ мъжъ на хубавицата Маули. Нейниятъ гласъ звучи вълшебно, танцитѣ ѝ пленяватъ погледа. Ти трѣбва да станешъ нейнъ мъжъ: изборътъ падна върху тебе.“

Койла се чудѣлъ, какво да прави. Въ това време му поднесли чаша съ вълшебно питие. Той го изпилъ, безъ да подозира нѣщо, и изведнъжъ забравилъ цѣлия си предишенъ животъ, оженилъ се за хубавата пѣвица и останалъ съ нея въ стана. Тѣй се минали нѣколко месеца. Койла безгрижно живѣлъ при чергаритѣ, безъ да прави нѣщо: наслаждавалъ се отъ пѣснитѣ на Маули и отъ чуднитѣ ѝ танци. Но веднъжъ майката на Маули се приближила до зетя си и казала: „Зетко, виждамъ, че си много ленивъ: толкова време вече живѣшъ съ насъ, а полза отъ тебе нѣма. Ние трѣбва да те хранимъ и обличаме. Време е да се стреснешъ; или на мѣри пари, или напусти нашето живѣлище!“

Тия остри и оскърбителни думи накарали Койла да

се опомни. Той за пръв път си спомнил за своята родина и за Чандра, и въ него се събудило страстно желание да се отърве отъ Маули и да се върне. „Пустнете ме,“ — казалъ той на чергаритѣ, — „моята жена има две скъпи гривни. Едната отъ тѣхъ ще ви заплати пребогато всичкитѣ разноски за мене.“

Чергаритѣ се съгласили. Койла се върналъ въ кжщи. Чандра отначало не искала и да чуе, когато Койла ѝ разказвалъ за своята женитба и поискалъ да му даде гривнята си. „Ти си тръгналъ да скиташъ по свѣта, безъ да мислишъ, че ме оставяшъ сама. Ти си се оженилъ за танцувачката и спокойно си живѣлъ между нейнитѣ близки, а сега си се върналъ да вземешъ съ измама гривнята ми, която се е родила съ мене и е порасла заедно съ мене. Ти искашъ да я пода ришъ на втората си жена. Не. Върни се при нея и при своитѣ приятели, азъ нѣма да ти дамъ гривнята!“ Койла спокойно изслушалъ укора на жена си. „Азъ съмъ виновенъ предъ тебе, — но тѣ ме опиха съ вълшебно питие, и азъ те бѣхъ забравилъ. А сега чувствувамъ, че никого не обичамъ, освенъ тебе, но не искамъ да бжда безчестенъ предъ онѣзи: дай ми да се разплатя съ тѣхъ и веднага ще се върна при тебе.“

Чандра си помислила, па най-сетне дала на мъжа си гривнята, но му предложила да го придружи. Койла се съгласилъ съ радостъ. Тѣ стигнали до столицата на съседната страна и се отбили да си отдѣхнатъ въ кжщцата на една стара млѣкарка. Бабичката ги любезно посрещнала, нахранила ги и ги прибрала да пренощуватъ. На другия день Койла казалъ на жена си: „Остани тукъ, бабата ще се грижи за тебе, а азъ ще отида въ града и ще продамъ гривнята.“ Чандра пуствала мъжа си. Ни той, ни тя не подозирали, че царьтъ на тази страна и неговата жена сж родители на Чандра.

Нѣколко време преди Койла и Чандра да отидатъ въ оная страна, Коплинга дала две гривни на придворния златаръ да ги почисти. Надъ кжщата на златаря растѣло високо дърво, а на него били свили гнѣздо орелъ и орлица и излюпили орлета. Орлетата много шумѣли и досаждали на търговеца и семейството му. Веднѣжъ златарьтъ се качилъ на дървото, свалилъ гнѣздото и убилъ малкитѣ. Орлитѣ се върнали скоро и

решили да откъсат на златаря. Орелът съгледалъ въ работилницата едната скъпоценна гривня на царичата, спусналъ се и я отнесълъ.

Златарьтъ изпадналъ въ отчаяние. „Какво ще правимъ сега“? — въздишалъ той. — „Цѣлиятъ ми имотъ нѣма да стигне да купя такава гривня, а да направя нова, ще трѣбва много години работа. Дали да кажа, че съмъ я изгубилъ? Нѣма да повѣрватъ: ще помислятъ, че съмъ я открадналъ, и ще ме сждятъ.“ Когато на следния день царичата изпратила за гривнитѣ си, той отговорилъ: „Още не сж готови, ще ги донеса утре.“ Тѣй правилъ много дни по редъ. Омръзнало на пратеницитѣ и тѣ почнали да му се заканятъ; тогава златарьтъ изпратилъ едната гривня, добре изчистена, и помолилъ да съобщатъ на царичата, че втората ще бжде готова следъ нѣколко деня. А той въ това време продължавалъ да търси нѣкаква скъпа гривня, съ която да замѣни изгубената, но все не можелъ да намѣри.

Тѣкмо тогава Койла влѣзълъ въ града, отишълъ на пазара, постлалъ едно килимче, сложилъ на него гривнята и седналъ да чака купувачи. Той билъ толкова хубавъ, че приличалъ на сжщински князь, макаръ че билъ скромно облѣченъ, а гривнята блещѣла като слънце. Всички се заглеждали въ него; всѣки харесвалъ гривнята, но никой я не купувалъ.

„Кой може да купи такава скъпо нѣщо?“ — казвали всички, като поклащали глава. — „Само царичата може да носи такава гривня.“ Свечерявало се вече и Койла се готвѣлъ да си отива, когато се приближилъ до него златарьтъ. Той отведнѣжъ разбралъ, какво ценно украшение се продава. „Трѣбва нѣкакъ си да взема тая гривня“, — помислилъ си той, но нищо не казалъ на хубавеца — продавачъ, а отишълъ при жена си, па й казалъ: „Иди веднага при онзи чужденецъ, заговори се него любезно и го убеди да дойде у насъ да си отдѣхне и да пренощува. Трѣбва да му вземемъ гривнята. Тя е по-скъпа и отъ царичината, но много прилича на нея и никой нѣма да разбере, че е смѣнена.“

Жената тръгнала напредъ, а мъжътъ — следъ нея. Тѣ предумали Койла да имъ отиде на гости. „Почини си у насъ, пренощувай, а утре пакъ ще излѣзешъ на пазара.“

Тѣ го нахранили богато и му приготвили удобно легло. А на сутринята, още въ зори, търговецътъ подигналъ тревога, изпратилъ за стража и заповѣдалъ да заведатъ Койла на сждъ въ двореца. „Той открадна гривнята, която царицата ми бѣше дала да почистя, и искаше да я продаде на пазара.“ Напразно увѣрявалъ Койла, че е невиненъ, и обяснявалъ, че тази гривня е на жена му: никой не искалъ да вѣрва на чужденца. Закарали го въ двореца и златарьтъ го обвинилъ предъ царя: „Този чвоѣкъ открадна гривнята на царицата: трѣбва да бжде наказанъ.“

Повикали царицата, да ѝ покажатъ гривнята, но щомъ я погледнала, тя познала гривнята на Чандра, своята дъщеря, и се залѣла въ сълзи. „Не, не, тази не е моята гривня, господарю! Това не е издѣлие на смъртни ржце! Погледни, тя не прилича на моята . . . Чувашъ ли я, какъ звѣни, какъ всички звѣнчета звѣнятъ, щомъ се приближишъ до тѣхъ? Това е гривнята на моята дъщеря Отде е тя? Какъ е попаднала тукъ, въ този градъ, на пазара? Наѣрно златарьтъ е открадналъ моята гривня, а сега я е смѣнилъ. Разпитай го, научи по-подробно всичко. Не му вѣрвай! Смъртна ржка не работи тѣй! Това е гривнята на моята Чандра.“

Всички съ жаль гледали царицата; тѣ били увѣрени, че се е побъркала. Отвели Коплинга, почнали да разглеждатъ скжпоценното украшение и едногласно решили, че тѣкмо такава е била гривнята на царицата и че смѣлиятъ крадецъ трѣбва да бжде наказанъ. Златарьтъ тържествувалъ. Занесли гривнята на царицата. Тя съ сълзи на очи я заключила въ хубаво сандъче, отдѣлно отъ другитѣ скжпоценности.

Стражата отвела Койла извънъ града, въ джунглитѣ. Тамъ решили да му отрѣжатъ главата, но той помолилъ да му позволятъ самъ да се убие. Сложилъ предъ гърдитѣ си остъръ ножъ и падналъ на него. Ножътъ билъ толкова остъръ, че разсѣкълъ мжжа тѣкмо на две половини. Тѣй го оставили и да лежи.

Когато вестъта за смъртъта обиколила града, мнозина, които били видѣли миналия день продавача на пазара, почнали да се вълнуватъ. „Тази работа не е чиста. Царьтъ е прибързалъ. Тоя мжжъ не е открадналъ гривнята. Не може той да се реши тѣй открито да про-

дава на пазара крадено нѣщо. Такъвъ, хубавецъ, такъвъ благороденъ на гледъ! Не, царьтъ е безъ друго измаменъ отъ зли хора.“ И всички съжалявали нещастния продавачъ, мнозина дори плакали за него. За да тури край на всичко, царьтъ издалъ заповѣдь, съ която подъ страхъ на смъртъ забранилъ да се говори за случката и да се проливатъ сълзи за загиналия. Народьтъ млъкналъ. Никой вече не смѣлъ да каже дума за убития чужденецъ.

Рано сутриньта, презъ този день, когато се случило това, старата млѣкарка, у която гостувала Чандра, занесла на гостенката си чаша съ млѣко. Щомъ срѣбнала, Чандра отстжила въ ужасъ. „Бабичко, какво си направила? Устатата ми е пълна съ кръвь!“ — „Какво думашъ, гължице, сигурно лошъ сънь си сънувала! Каква кръвь! Прѣсно, топло млѣчице. Опитай, мое дете, опитай още веднѣжъ, успокой се!“ Чандра пакъ допрѣла устнитѣ си до чашата. „Не, не мога: това е чиста кръвь!“ И тя заплакала. „Навѣрно страшно нещастие се е случило. Цѣла нощъ сънувахъ страшни сънища; тази сутринь сватбената ми огърлица се скъса; а сега това млѣко стана на кръвь . . . Пусни ме, бабичко, пусни ме! Азъ ще отида да потърся съпруга си: той трѣбва да е загиналъ“.

„Не, мое дете,“ — спрѣла я бабичката, — „нѣма да те пустна. Ти си толкова хубава, че не бива да вървишъ сама по улицитѣ въ тоя чужди градъ. Твоятъ мжжъ нѣма да бжде доволенъ, ако се върне и не те намѣри тукъ. Ще те откраднатъ, ще те отведатъ като робиня. Имай търпение: азъ ще отида въ града и ще потърся съпруга ти. Живъ или мъртъвъ ще ти го доведе“.

Въ града бабата тръгнала бавно по улицитѣ и за почнала да се вглежда — дано види нѣкъде Койла или да чуе нѣщо за него. Но по улицитѣ не се виждалъ никой и нищо се не чувало: всички се боели да нарушатъ заповѣдта. Това усъмнило жената и тя почнала още по-внимателно да разглежда всѣко жгълче и всички улички около пазара, дето можела да срещне Койла. А презъ това време не преставала да се провиква, като минавала по една и съща улица: „Млѣко, кой

иска млѣко?“ — „Масло, кой иска масло?“ — „Сирене, продавамъ сирене!“

Една жена, която презъ цѣлото време любопитно я наблюдавала презъ прозореца, я повикала: „Стрино, ей стрино! Защо говоришъ глупости? Ти вече шест пѣти мина по нашата улица и шест пѣти извика, че продавашъ различни нѣща въ единъ и сѣщи сждъ. Може да си помислятъ хората, че нѣмашъ повече умъ въ главата си отъ вчерашния хубавецъ! Той цѣль денъ седѣ на едно мѣсто съ една гривня, а отъ тамъ отиде право въ гроба“.

„За кого говоришъ?“ — попитала жената. — „Ти сигурно не си отъ града, щомъ нищо не знаешъ. Забранено е да се говори за това: царьтъ се закани да обеси оногова, който спомене за него... Ахъ, какъвъ хубавецъ бѣше!“ — „Ами де е сега?“ — шепнешкомъ попитала бабата. — „Ей тамъ! Виждашъ ли на полето народъ? Царскиятъ златарь обвини момъка въ кражба и го осждиха на смъртъ. Но мнозина го смѣтатъ за невиненъ... Само си мълчи: не казвай никому, каквото ти разказахъ“.

Бабата се затекла къмъ мѣстото, що ѝ показала жената, но когато стигнала тамъ, видѣла трупа на Койла, раздѣленъ на две половини. Тя паднала на колѣне и се разплакала. Стомната паднала отъ главата ѝ и се счупила на кжсове. Плачовегъ на бабата привлѣкли вниманието на стражата. Нѣколко души се спуснали къмъ нея: — „Стрино, стрино! Забранено е да се плаче за тоя мъртвецъ!“ — „Та азъ нима за мъртвеца плача? Какво ми важи той! Стомната ми се счупи, не виждате ли: черепитѣ се търкалятъ. Какъ да не плача?“ И тя отново се залѣла съ сълзи и започнала грижливо да събира черепитѣ.

Следъ това бабата се затекла у дома си разплакана и се хвърлила къмъ Чандра: „Дете мое, нещастна дѣще моя! Ти си права! Беда, беда ни сполетѣ!“ И тя ѝ разказала всичко.

Като стрела се понесла Чандра право къмъ двореца, право въ онази стая, дето седѣль царьтъ. — „Какъ си посмѣль да убиешъ съпруга ми?“ — извикала тя, цѣла разтреперана отъ негодуване.

При нейния гласъ въ далечнитѣ покои на царичата съ звънъ се разтворилъ здраво заключениятъ сандъкъ съ скъпоценности, чудната гривня изкочила предъ очитѣ на всички, минала презъ затворенитѣ врата и се обвила около крака на разгнѣвената княгиня.

Царьтъ съ ужасъ я гледалъ, безъ да може да каже ни дума. А тя въ отчаяние паднала на колѣне, почнала да кжса отъ мъжа дрехитѣ си и да скубе буйнитѣ си коси. Всѣки пжтъ, когато се допирала до тѣхъ, вълни отъ пламъци излизали по всички посоки. Старата млѣкарка, която я настигнала чакъ въ дворепа, хвърлила на главата ѝ масло съ надежда да угаси огъня, но той пламвалъ все по-силно и по-силно. Десетъ кжщи вече горѣли. Пламтѣлъ цѣлиятъ дворецъ и всички сгради около него. Скоро пожарътъ обхваналъ града.

Тогава бабичката викнала да плаче:

„Миличка дъще! Пожали поне моята колибка! Не помнишъ ли, че азъ дадохъ подслонъ и на тебе и на мъжа ти?“

„Имашъ право“, — рекла княгинята. И тя замахнала съ ржце къмъ оная страна, кждето била кжщичата на бабата. Пожарътъ изведнѣжъ спрѣлъ тамъ, но продължавалъ да пламти по другитѣ части на града, докле всички кжщи изгорѣли.

Следъ това Чандра повела бабата — да ѝ каже, кжде лежи мъртвиятъ ѝ мъжъ. Млѣкарката я отвела въ гората. Чандра почнала да плаче по съпруга си. Дълго чупила ржце отъ скръбъ и плакала. Най-сетне тжгата ѝ утихнала. Княгинята вдигнала ржце къмъ небето и рекла:

„Махадева, велики Боже! Дай животъ на оногова, който бѣше отреденъ отъ Тебе да ми бжде радость и щастие!“

Тогава се чулъ гласъ отгоре:

„Направи дветѣ на едно и Азъ ще дамъ на едното животъ!“

Чандра разбрала.

„Скоро иди донеси игла и свилень конецъ!“ — рекла тя на бабата.

Млѣкарката се затекла до вкжщи и донесла игла и конецъ. Княгинята зашила дветѣ половини на мъртвия Койла, па почнала изново да се моли:

„Мили Махадева, велики Боже! Азъ направихъ отъ дветѣ едно. Дай животъ на мжжа ми: Ти си всемогъщъ, отъ Тебе иде всѣки животъ!“

И ето че станало чудо: Койла оживѣлъ. Той пригърналъ жена си, а тя му разказала сетне, що станало, додето билъ мъртъвъ. Хората отъ онова царство узнали за станалото чудо. Всички рекли:

„Самъ Махадева съживи тоя мжжъ — да ни бжде царь. Той трѣбва да царува надъ насъ и неговото потомство да управлява синоветѣ ни“.

Тѣ избрали Койла за царь. Дълго царувалъ той въ оная страна. А опожарената столнина цѣли вѣкове била пустиня, кждето и трева дори не можела да поникне. Тѣй Махадева, който е справедливъ, наказалъ царя, златаря и ония граждани, които наклеветили Койла и го осждали на смъртъ.

Плъхъ и жаба

Единъ селянинъ ималъ нива край рѣката. Посѣялъ я съ пшеница. Единъ плъхъ, който живѣлъ на другия брѣгъ на рѣката, се научилъ да влиза въ нивата : ядѣлъ зърна и скубѣлъ класове, та ги криелъ въ земята, да му сж готови за презъ зимата. Тѣй се хранѣлъ той: когато рѣката била плитка. Ала случвало се, че рѣката прииждала, и той — като не можелъ да я преплува-трѣбвало да гладува по цѣли дни.

Много пжти плъхътъ се молѣлъ на жабата да го пренесе на другия брѣгъ, та да си набере малко жито, ала тя не щѣла.

— Моля ти се,—думалъ плъхътъ,—пренеси ме да си събера малко зрънца отъ нивата, че гладенъ ще умра. Стори ми туй добро. И азъ ще ти се отплатя.

— Ба, ще те пренеса! — думала жабата,—не съмъ ти слугиня. Па и съ какво ще ми се отплатишь? Отъ тебе не мога да чакамъ нищо.

Днесъ тѣй, утре тѣй — дотегнало на жабата да слуша плъха — и тя намислила да се отърве отъ него, та му рекла :

— Хайде да те пренеса на другия брѣгъ. Вземи единъ конецъ, па си вържи предния кракъ за моя заденъ, че да те пренеса.

Зарадвалъ се плъхътъ. Намѣрилъ конецъ, вързалъ си предния кракъ за задния на жабата и се приготвилъ да минава рѣката.

— Готовъ ли си? — извикала жабата, като се надвесила надъ рѣката.

— Готовъ съмъ! — отговорилъ плъхътъ.

И заплувала жабата, па повлѣкла подире си плъха. Плувала, плувала, стигнала до срѣдата на рѣката и се спрѣла.

— Чакай, — рекла, — да се отърва веднѣжъ за винаги отъ тоя плъхъ, — и се гурнала въ дѣното на рѣката, дано го удави.

Спустил се към дъното и плъхът, но след малко изкочил отгоре, заедно с жабата. Пакъ се гурнала жабата към дъното на рѣката, та завлѣкла съ себе си и плѣха. Но следъ малко той пакъ изкочил отгоре, като измѣкналъ и жабата. Тѣй се борѣли нѣколко минути.

Ала въ това време прилетѣлъ единъ щъркелъ и, като видѣлъ плѣха надъ водата, спусналъ се да го хване. Уловилъ го въ човката си и полетѣлъ къмъ своето гнѣздо. Ала и жабата увиснала на конца и се понесла по въздуха. Когато отнесълъ плѣха въ гнѣздото си, щъркелътъ видѣлъ, че на конца виси жаба; той оставилъ плѣха, а изялъ жабата. Плъхътъ избѣгалъ.

Магьосникъ — мишколовецъ

Едно време нѣмало котки. Въ единъ голѣмъ и хубавъ градъ се навѣдили много мишки. Кжщитѣ на града били голѣми и богато украсени, голѣма рѣка течела край него, а отвѣде се простирали росни ливади, плодородни ниви и хубави градини. Но хората не били щастливи.

По всички кжщи се завѣдили мишки — едри и лакоми; тѣ не били мишки, не били дори и плъхове — голѣми били като кучета. Никой не знаелъ, какъ да ги изтрѣби. Всичко изаяждали: житото въ хамбаритѣ, хлѣба по полицитѣ, зеленчука по градинитѣ. Дори дрехитѣ, постилкитѣ и покривкитѣ прогризвали. Нощемъ на падали хората, както си спятъ, и ги хапѣли.

Кметътъ обещалъ да даде цѣла торба жълтици на оновова, който успѣе нѣкакъ да отърве града отъ мишкитѣ. Но — макаръ че наградата била голѣма — никой не идвалъ.

Една заранъ рано влѣзълъ въ града единъ високъ, мършавъ човѣкъ. Той билъ магьосникъ. Очитѣ му били черни и свѣтѣли, черна била и косата му, и брадата, и дългитѣ му мустаци. Дрехата му била червена, като пламѣкъ, а на главата му стърчела островърха шапка съ перо, което се развѣвало отъ вѣтъра.

Такъвъ билъ тоя чуденъ човѣкъ, който идѣлъ отдалече. Лѣтно време било. Всички били излѣзли по работа — кой на нива, кой на лозе, кой въ градината. По улицитѣ нѣмало никой.

Чудноватиятъ мжжъ влѣзълъ въ града, пийналъ вода отъ голѣмата чешма и се запятилъ право къмъ кметството.

— Тука ли е кметътъ? — попиталъ.

Отвели го при кмета.

— Какво искашь?

— Дошълъ съмъ за мишкитѣ.

— Какво ще ги правишъ ?

— Ще видишъ. Въ полунощъ ще дойда пакъ и ще ви отърва отъ тѣхъ. Колко ще ми платите ?

— Една торба жълтици.

— Добре.

Отишълъ си човѣкътъ, а зарадваниятъ кметъ разказалъ всичко на жена си. Кметыцата казала на съседката си, а тя — на своитѣ роднини и приятелки. Вечерята, когато хората се прибрали отъ работа, цѣлиятъ градъ знаелъ, че дохождалъ мишколовецъ.

Когато голѣмиятъ часовникъ на градската кула ударилъ дванадесетъ, пакъ дошълъ. Той носѣлъ нѣщо подъ мишница, завито въ шарена кърпа.

Какво ли ще е то ?

Никой не знаелъ.

Едни казвали :

— Сабя е. Ще видите, какъ съ единъ замахъ ще избие всички мишки.

Други думали :

— Не е сабя. Кжсо е за сабя. Трѣбва да е ножъ. Но какъ ще избие толкова мишки съ него ? Ще го пристжи.

Трети говорѣлъ :

— Не е ни сабя, ни ножъ. Не познавате ли по островърхата шапка, че тоя мжжъ е магьосникъ ? Това, що носи подъ мишница, ще да е вълшебниятъ му жезълъ. Съ него ще замахне той и ще изтрѣби мишкитѣ.

Само нѣколко момчета, които тръгнали следъ чудноватия мжжъ, видѣли, че той носи флейта : черна флейта, а не сабя, ни ножъ, ни магиченъ жезълъ.

Мжжътъ се спрѣлъ насрѣдъ площадъта, предъ кметството, извадилъ флейтата и рекълъ съ високъ гласъ

— Хайде ! Време е да тръгваме : излизайте !

И засвирилъ съ абаносовата флейта, па потеглилъ съ бавни крачки. Като се разнесла пѣсенъта на свирката, отвсѣкжде наченали да излизатъ мишки. Тѣ бързали да настигнатъ човѣка. Следъ тѣхъ изскачали и други — отъ всички дупки на кжщитѣ, отъ хамбаритѣ, отъ градинитѣ, отъ зимницитѣ. Изпълнили всички улици. И все вървѣли натамъ, отдето се чувала пѣсенъта.

Когато мишколовецътъ изминалъ града, той тръгналъ къмъ рѣката, като продължавалъ да свири все

сжщата пѣсень. Мишкитѣ вървѣли следъ него. Той нагазилъ до колѣне въ водата. Мишкитѣ се нахвърляли въ рѣката. Той вървѣлъ бавно и свирѣлъ. Когато нагазилъ до поясъ, всички мишки се били издавили.

Свирачътъ излѣзълъ изъ водата, завилъ флейтата си въ шарената кърпа и тръгналъ къмъ кметството. Всички граждани му благодарѣли и го поздравявали.

Но кметътъ билъ голѣмъ скжперникъ.

— Вѣрно е, — рекълъ той, — че ти издави мишкитѣ, но то бѣше много лесна работа. Посвири малко — и туй то! За една пѣсень да ти дамъ цѣла торба жълтици — е наистина много. Ако си съгласенъ, вземи половина торба!

И той заповѣдалъ да му дадатъ половина торба жълтици.

Но магьосникътъ се не съгласилъ.

— Ако знаехъ, — рекълъ той, — че ще получа половина торба, азъ щѣхъ да издавя половината мишки. Не може. Дай ми онова, що си обещахъ, както азъ извършихъ онова, което бѣхъ обещалъ!

— Не може, — рекълъ кметътъ. — За една пѣсень никой не ще ти даде торба жълтици. Или вземи тия пари, или нѣма да видишъ и тѣхъ.

— Не ги вземамъ, — казалъ оня. — Ти ме излъга. Азъ ще си отплатя, както знамъ,

И си отишълъ.

Единъ день всички мъже и жени отъ града били излѣзли на работа по полето. Само децата били останали. Явилъ се отново мишколовецътъ и засвирилъ друга пѣсень. — весела, хубава, пѣсень за хоро. Ето че отъ всички кжщи наизлѣзли децата и се затекли подиръ него, уловили се за ржце и почнали да играятъ.

А човѣкътъ свирѣлъ и вървѣлъ. Следъ него подскачали децата — все повече на брой, докато въ града не останало ни едно дете: ни момче, ни момиче. Свирачътъ ги повелъ къмъ планината. Стигнали до една висока скала.

Тогава магьосникътъ престаналъ да свири. Той скрилъ флейтата въ шарената кърпа и я сложилъ подъ мишницата си. После изрекълъ нѣколко таинствени думи, които никое дете не разбрало. Планината се отво-

рила. Мжжътъ влѣзълъ. Децата влѣзли подиръ него. Когато влѣзло и последното, скалата се затворила.

Вжтре било свѣтло и широко. Дълго вървѣли децата, подиръ магьосника, който имъ свирѣлъ отъ време на време, а после ги спиралъ — да си набератъ ягоди, малини и боровинки. Цѣли дни и нощи вървѣли тъй. Най-после стигнали въ една хубава подземна страна.

Тамъ живѣели други хора — по-добри и по-умни отъ тия на земята. Тия хора обикнали момченцата и момиченцата като свои синове и дъщери, и заживѣли съ тѣхъ. И децата ги обикнали като свои бащи и майки. Въ оная страна било топло. Тамъ нѣмало не само мишки, но дори и мухи. Никакви вредни животни нѣмало. Не падалъ снѣгъ, водата не замръзвала. Цѣлата страна приличала на райска градина. Всички били щастливи тамъ.

А когато прежнитѣ родители на децата се върнали въ града, тѣ не намѣрили децата си. И кметътъ не намѣрилъ ни синоветѣ, ни дъщеритѣ си.

Разбрали всички, че страдатъ заради скжперничеството на кмета. Събрали се предъ кжщата му, почнали да викатъ, да си искатъ децата, да го заплашватъ.

Но никой имъ се не обадилъ.

Отъ страхъ, скръбъ и срамъ — кметътъ се билъ обесилъ на високата кула, надъ часовника.



„Не разбирамъ“

(нѣмска приказка)

Единъ беденъ работникъ ходѣлъ отъ градъ на градъ — да търси работа. Много държави обиколилъ, но на всѣкжде му плащали малко, та едвамъ преживѣвалъ. Когато се пазарѣлъ съ нѣкой господарь и му кажель, че надницата му се вижда малка, она му отговаряль :

— Тука не е Холандия. Толкова можемъ, толкова плащаме. Ако искашь повече, иди въ Холандия!

Днесъ тѣй, утре тѣй, човѣкътъ решилъ да отиде въ Холандия. Ходилъ, ходилъ, стигналъ въ Амстердамъ. Тоя градъ е столица на Холандия. Като влѣзълъ въ града, зачудилъ се — не знаель, на кжде да погледне. Пръвъ пжтъ виждалъ толкова голѣмъ градъ — съ таква хубави и високи кжщи. На всѣка крачка се спираль и си вдигаль главата — да гледа и да се чуди.

Както вървѣлъ, излѣзълъ на главната улица. Тамъ видѣлъ една много голѣма кжща — по-голѣма отъ всички други, — най-голѣмата въ града. Тя била и най-хубава отъ всички — съ позлатени балкони, съ голѣми прозорци, по които имало наредени гърнета съ едри цвѣнали лалета — всѣкакви по цвѣтъ: червени, бѣли, румени, теменужни, шарени, жълти, портокалови, лимонени.

Спрѣлъ се работникътъ предъ кжщата и я загледалъ. Дълго я гледалъ. Дълго я сравнявалъ съ бащината си хижа въ село. Най-после се обърналъ къмъ единъ минувачъ, снелъ си учтиво шапката и го запиталь:

— Можете ли ми каза, моля ви се, кой е господарьтъ на тази хубава кжща?

Това казалъ, разбира, се на нѣмски, понеже билъ нѣмецъ и другъ езикъ не знаель. А минувачьтъ пкъкъ не разбираль нѣмски. Освенъ това, той бързаль, та

нѣмало време да се разпрavia на дълго. Изгледалъ го и му отговорилъ :

— Каннитверстанъ.

„Каннитверстанъ“ е холандска дума и значи „не разбирамъ.“ Но работникътъ помислилъ, че тъй се казва притежательтъ на тая богата кжща.

Тръгналъ той по-натамъ и си рекълъ на ума :

— Много богатъ ще да е този Каннитверстанъ. Каква голѣма и хубава кжща има !

Дълго вървѣлъ той по улицитѣ; минавалъ площади, градини; най-сетне излѣзълъ на пристанището. Тамъ имало още повече гледки за чудене. Толкова кораби и параходи се били спрѣли, че той не може да изгледа всичкитѣ, дори и цѣли дни да се спре и да гледа.

По едно време въ пристанището влѣзълъ единъ голѣмъ параходъ, който пристигалъ отъ Индия. Почнали да го разтоварватъ. Цѣли ку пища стоки нареждали на каменния кей. Работницитѣ бързали да пренесатъ отъ парахода сандъци, денкове, бѣчви, кошници. Имало кафе, захаръ, оризъ, черенъ пиперъ, памуци и какво ли не още?

Дълго гледалъ работникътъ, па най-после запиталъ единъ отъ носачитѣ, който минавалъ край него съ единъ тежъкъ човальъ на рамото :

— Приятелю, можешъ ли ми каза, кой е притежательтъ на този хубавъ и голѣмъ параходъ?

— Каннитверстанъ, — отвърналъ оня.

— Чудна работа! — рекълъ си работникътъ. — Пакъ Каннитверстанъ.

Но, като си помислилъ малко, казалъ си:

— Какво съмъ взелъ пкъ да се чудя? Щомъ единъ човѣкъ има такъвъ параходъ, който му носи всѣкакви стоки чакъ отъ другия край на свѣта, чудно ли е, че ще има и такава хубава кжща?

Тръгналъ си работникътъ. Натжилъ се той, като си помислилъ, колко е богатъ непознатиятъ господинъ Каннитверстанъ, а пкъ той колко е беденъ.

— Що да се прави? — рекълъ си най-после. — Не съмъ само азъ. Много сж беднитѣ на тоя свѣтъ.

И тръгналъ по-нататкъ. Ето че въ една улица срещналъ погребение. Четири коня, наметнати съ черно, теглѣли разкошна колесница, украсена съ черно сукно и златно возмо. Подиръ нея вървѣли — двама по двама

— сродниците и приятелитѣ на покойника облѣчени въ черни дрехи.

Работникътъ си снелъ шапката и се спрѣлъ, докле мине шествието. Полюбопитствува въ да знае, кой е умрѣлъ. Приближилъ се до последния отъ вървещитѣ следъ колесницата и го запиталъ:

— Моля ви се, кажете ми, кой е починалиятъ? Изглежда, че ви е приятелъ: виждате ми се много дълбоко наскърбенъ.

— Каннитверстанъ, — отвърналъ оня и продължилъ пжтя си.

На работника станало много мъчно. Сърцето му се свило, сълзи му потекли отъ очитѣ.

— Клетиятъ Каннитверстанъ! — въздъхналъ той — Богъ да го прости! Каква полза отъ цѣлото му богатство? Сега и той е толкова беденъ, колкото съмъ и азъ.

Като нѣмалъ друга работа, нѣмецътъ придружилъ шествието до гробищата. Видѣлъ, какъ спущатъ ковчегъ въ земята. Следъ това, когато всичко се свършило, върналъ се въ града.

Още на другия день работникътъ си намѣрилъ работа. Намѣрилъ и други нѣмци, съ които можелъ да се разбере. Дълго преживѣлъ той въ Амстердамъ, но не забогатѣлъ. Върналъ се най-сетне въ родината си.

Но отъ Амстердамъ той извлѣкълъ голѣма поука. Когато му домъчнѣло, като види, колко богаташи има на свѣта, а той е съвсемъ беденъ, идвало му на ума за Каннитверстана. Спомнялъ си той за него, за хубавата му къща, за богатия му корабъ и за тѣсния му гробъ.

И изведнѣжъ му олеквало.



Юнакъ и мечка.

Едно време имало трима братя — юнаци. Въ планината се явила една мечка, която правѣла пакости: ядѣла овце, волове, коне, па дори и хора. Ходили много юнаци да я убиватъ, но тя ги все изядала.

Научили се и тримата братя за тази мечка и най-голѣмиятъ рекълъ:

— Освенъ мене, другъ не може я уби. Азъ съмъ най-голѣмъ отъ всички.

Взелъ си той тежкия боздуганъ и тръгналъ къмъ планината. Като вървѣлъ, срещналъ едного, че продава симидъ; спрѣлъ се при него и му рекълъ:

— Добъръ день, приятелю!

Симидчията му отвърналъ:

алъ ти Богъ добро, юначе! Кжде отивашъ?

— Тръгналъ съмъ да убия мечката.

— Е хе, какви юнаци ходиха, че не можаха да я убиятъ, та ти ли ще я убиешъ?

— Ще видишъ. Ако не ѝ донеса кожата на боздугана, главата ми отрѣжи!

Тогава симидчията му казалъ:

— Ако изедешъ всичкия симидъ, ще я убиешъ.

— Изядамъ го, — рекълъ юнакътъ, — и за още ще питамъ.

Приближилъ се той до тепсията и почналъ да яде симидитѣ единъ по единъ. Ялъ, ялъ, но не можалъ да ги изеде. Тогава симидчията му казалъ:

— Юначе, не можешъ уби мечката, ами се върни да те не изеде, както много юнаци е изела.

Юнакътъ отминалъ по-натамъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, срещналъ единъ овчаръ, който продавалъ млѣко.

— Добъръ день, овчарю!

— Далъ ти Богъ добро, юначе! Кжде отивашъ?

— Решилъ съмъ да убия мечката.

— Е хе, какви юнаци ходиха, че не можаха да я убиятъ, та ти ли ще я убиешъ?

Овчарьтъ му казалъ после :

— Ако изпиешъ това млѣко, ще убиешъ мечката.

— Не само го изпивамъ, но дори нѣма да ми стигне.

Заловилъ се юнакътъ да пие прѣсното млѣко, ала и съ него не можалъ да излѣзе на глава. Тогава овчарьтъ му казалъ :

— Не можешъ уби мечката, ами се върни, докле е време.

Юнакътъ се разсърдилъ и си тръгналъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, стигналъ до една голѣма градина и се спрѣлъ да си почине. Гледа : градината пълна съ ябълки, круши, сливи и други овощни дървета, опрѣли до земята отъ плодъ. Станалъ той, прехвърлилъ се презъ плета и влѣзълъ вътре, спрѣлъ се подъ една ябълка и захваналъ да лапа съ две ржце. Задъ тази градина била пещерата на мечката. Тя имала едно много хитро меченце, което проваждала да гледа, дали ще се зададе нѣкой откъмъ градината, че да тича да ѝ обади. Мечето, като видѣло юнака въ градината, припнало да обади на майка си.

— Мамо-о-о! Единъ страшенъ юнакъ иде да ни убие! Да видишъ, какъвъ голѣмъ боздуганъ носи! Ей го тамъ въ градината!

Мечката рекла :

— Я иди вижъ, какъ яде ябълкитѣ : съ листата ли ги яде, или избира само мекитѣ.

Мечето отишло и бърже се върнало.

— Мамо, — рекло, — все мекитѣ избира.

— Не бой се, чедо! — рекла мечката. — Този юнакъ не е страшенъ.

Юнакътъ дошълъ, влѣзълъ въ пещерата и рекълъ :

— Добъръ день, мецо!

— Далъ ти Богъ добро, юначе! — отговорила мечката. — Добре дошълъ!

Донесла му една възглавница да седне, но той се изправилъ до огнището и се подпрѣлъ о боздугана си.

— Седни, седни, юначе! Недей стоя правъ! — поканила го пакъ мечката, и той седналъ.

Мечката се разшетала изъ кѣщи да готви : донесла дърва за огъня, турила вода въ едно менче, взела

нощвитѣ и седнала да мѣси хлѣбъ. Върти ситото и поглежда къмъ юнака. По едно време дървата изгорѣли и тя отишла да донесе други. Ала не донесла дърва, ами награбила торъ и го натрупала върху огнището, че като се задимила оная кѣща — не се стои вжтре. Мечката тръгнала ужъ да замѣси хлѣба, па рекла:

— Моля ти се, юначе, я се наведи, та раздухай огъня — да не пуши толкова!

Юнакътъ се навелъ да духне, и тя го глътнала цѣлъ.

Срѣдниятъ братъ чакалъ да се върне бацьо му.

— Мечката го е изела, — рекълъ. — Да ида да я убия.

Нарамилъ си бодзугана и тръгналъ. Ала и съ него станало сѣщото: накарала го мечката да раздуха огъня; юнакътъ се навелъ, и тя го глътнала цѣлъ.

Чакалъ ги най-малкиятъ братъ: днесъ да се върнатъ, утре — нѣма ги. Най-после, като видѣлъ, че нѣма да се върнатъ, рекълъ си на ума:

— Тази работа не е добра, мечката ги изела и двамата. Да ида азъ да я убия.

Нарамилъ си боздугана и тръгналъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, срещналъ она симидчия и му рекълъ:

— Добъръ день, приятелю!

А симидчията му отговорилъ:

— Далъ ти Богъ добро, юначе! Кѣде отивашъ?

— Да убия мечката, ако е рекълъ Господъ.

— Ехе, — казалъ симидчията, — какви юнаци ходиха да я убиятъ, та не можаха, че ти ли ще я убиешъ? Я се връщай!

А юнакътъ му рекълъ:

— Ще видимъ. Ще се опитамъ.

Симидчията казалъ и нему:

— Ако можешъ изеде всичкия симидъ, ще убиешъ мечката.

— Не знамъ, — рекълъ юнакътъ. — Ще се опитамъ.

Заловилъ се той, та изелъ симида до троха, па попиталъ и за още. Симидчията се умѣлчалъ. А юнакътъ тръгналъ по-нататъкъ. Вървѣлъ, вървѣлъ, срещналъ овчаря, който продавалъ млѣко, ала и тукъ се повторило сѣщото, както съ симидчията.

Дигналь той единия котелъ, изпилъ го; дигналь другия, и него изпилъ и попиталъ за още. Овчарьтъ нищо не казалъ. Нарамилъ празнитѣ котли и си отишълъ. А юнакътъ тръгналь по-нататкъ.

Вървѣль, вървѣль, стигналь до градината и се вмъкналь вжтре. Почналь да лапа накапалитѣ ябълки — и то съ шумата заедно. Мечето го видѣло и гъртило да обади на майка си.

— Мамо-о-о, — рекло, — да видишъ, какъвъ страшенъ юнакъ иде да ни убие!

— Я иди вижъ, чедо, какъ яде ябълкитѣ: съ дръжкитѣ ли ги гълта, или избира само мекитѣ!

Мечето отишло и се върнало.

— Мамо, — рекло, — съ шумата ги гълта.

— Не е на добро, чедо! — рекла майката.

Като се наяль юнакътъ, влѣзълъ въ кжщата на мечката и рекълъ:

— Добъръ вечеръ, бабо мецо!

— Далъ ти Богъ добро, юначе! — отвърнала мечката и му сложила възглавница да седне.

— Благодаря, — отговорилъ юнакътъ, — азъ ще поседа правъ. Не съмъ се твърде уморилъ.

Тогава мечката се разшетала пакъ да готви: турила вода, донесла торъ и го натрупала на огъня, взела ношовитѣ и захванала да сѣе брашно. По едно време кжщата се задимила толкова много, че не можело човѣкъ да си поеме дѣха. . .

— Моля ти се, юначе, я се наведи, та раздухай огъня — да не пуши толкова! — рекла мечката.

— Ба, да прощавашъ! — отговорилъ юнакътъ. — Азъ съмъ ти гостенинъ: слуга не съмъ ти. Сама го раздухай!

Тогава мечката се навела да раздуха огъня, а юнакътъ се изсилиль, че като я бухналь съ боздугана, разцепилъ я на две половини, и братята му изкочили живи изъ корема ѝ.

Страхътъ има четири очи

Единъ пѣтель билъ запрѣнъ въ кокошарникъ. Времето се заоблачило, духналь силенъ вѣгъръ, започнало да гърми. Зачукала силна градушка. Пѣтельтъ се уплашилъ и се разтичалъ насамъ-нататъкъ. Вѣртѣлъ се, обикалялъ, най-после изкочилъ и търтилъ да бѣга. Като бѣгалъ, срещналъ го патокътъ и го запиталъ:

— Кжде, Пѣтльо?

Пѣтельтъ му отговорилъ:

— Бѣгай, Патьо, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

Патьо се уплашилъ и побѣгналъ съ Пѣтля. Бѣгали, бѣгали, срещналъ ги заекътъ и ги запиталъ:

— Кжде, Патьо?

— Питай Пѣтля!

— Кжде, Пѣтльо?

— Бѣгай, Зайко, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

И заекътъ се уплашилъ. Тръгналъ съ тѣхъ да бѣга. Бѣгали, бѣгали, срещналъ ги таралежътъ и ги попиталъ:

— Кжде, Зайко?

— Питай Патя!

— Кжде, Патьо?

— Питай Пѣтля!

— Кжде, Пѣтльо?

Пѣтельтъ отговорилъ:

— Бѣгай, Тарльо, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

Тарльо се уплашилъ и търтилъ да бѣга съ тѣхъ заедно. Бѣгали, бѣгали, срещнала ги лисицата и ги запитала:

— Кжде, Тарльо?

— Питай Зая!

— Кжде, Зайко?

— Питай Патя!

— Кжде, Патьо?

— Питай Пѣтля!

— Кжде, Пѣтльо?

— Бѣгай, Лисо, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

Лисицата се изплашила и търтила да бѣга съ тѣхъ.

Бѣгали, бѣгали, срещналъ ги вълкътъ и ги запиталъ:

— Кжде, Лисо?

— Питай Тарля!

— Кжде, Тарльо?

— Питай Зая!

— Кжде, Зайко?

— Питай Патя!

— Кжде, Патьо?

— Питай Пѣтля?

— Кжде, Пѣтльо?

Пѣтелътъ отговорилъ:

— Бѣгай, Вълчо, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

Вълкътъ се уплашилъ и търтилъ да бѣга съ тѣхъ.

Бѣгали, бѣгали, срещнала ги мечката и ги попитала:

— Кжде, Вълчо?

— Питай Лиса!

— Кжде, Лисо?

— Питай Тарля!

— Кжде, Тарльо?

— Питай Зая!

— Кжде, Зайко?

— Питай Патя!

— Кжде, Патьо?

— Питай Пѣтля!

— Кжде, Пѣтльо?

Пѣтелътъ отговорилъ:

— Бѣгай, Мецо, да бѣгаме, че Господь пуца отъ небето камъни!

Мечката търтила съ тѣхъ заедно да бѣга.

Като бѣгали, стигнали до единъ кръстопжтъ. Запрѣли се и почнали да се питатъ, кжде да отидатъ. Пѣтелътъ казалъ:

— Хайде да ви заведа на една полянка. Тамъ има единъ трапъ, а задъ трапа — кладенецъ. Който

прескочи трапа, ще отиде на кладенеца, ще се напие съ вода и ще намъри много ядене.

Отишли на полянката, стигнали до трапа и взели да го прескачатъ: хвъркналь пѣтелътъ — прехвъркналь го; хвъркналь патокътъ — прехвъркналь го; хвърлиль се таралежътъ — хайде въ трапа; хвърлиль се заекътъ — падналь вжтре; хвърлила се лисицата — и тя вжтре; хвърлиль се вълкътъ — и той вжтре; хвърлила се най-после и мечката — и тя вжтре. Трапътъ билъ много дълбокъ, та никой не можель да излѣзе. Стояли звѣроветъ, стояли — огладнѣли. Лисицата рекла:

— Хайде да се изпитваме, та чието име е лошо, него да изедемъ.

И захванала да пѣе:

— Лисо, Лисенце,
Хубаво именце,
Мецо Меченце —
Хубаво именце,
Вълчо Вълченце,
Хубаво именце,
Заю Заенце, —
Хубаво именце,
Тарлю Тарлище, —
Лошо имище!
Дръжте да го изедемъ!

Натиснали Тарля и го изели.

Като седѣли, седѣли, пакъ огладнѣли. Лисицата пакъ взела да изпитва:

— Лисо, Лисенце,
Хубаво именце,
Вълчо Вълченце,
Хубаво именце,
Мецо Меченце,
Хубаво именце,
Заю Заище,
Лошо имище!
Дръжте да го изедемъ!

Натиснали заяка и го изели. Като седѣли, седѣли, пакъ огладнѣли. Лисицата пакъ взела да изпитва:

— Лисо Лисенце,
Хубаво именце,
Мецо Меченце,

Хубаво именце,
 Вълчо Вълчище —
 Лошо имище!
 Дръжте да го изедемъ!

Натиснали вълка и го изели. Лисицата си скрила отъ него черва и, като огладнѣла, вадѣла си по малко да яде. Мечката я попитала:

— Кумо Лисо, отде вземашъ тѣзи черва, та ядешъ? Дай и на мене, моля ти се, че съмъ много гладна!

Лисицата рекла:

— Пробихъ си на корема дупка, па си вадя по малко

— Пробий и на мене, — рекла мечката, — че и азъ да си вадя по малко!

Лисицата я мушнала пробола ѝ корема и мечката умрѣла. Тогавя Кума Лиса малко по малко изела и мечката, но нѣмало какъ да излѣзе отъ трапа. Мжчила се, мжчила — не може. По едно време гледа: единъ прѣчь минава покрай трапа и си клати брадата.

— Моля ти се, Пърчо, стори ми една добрина: подай си предния кракъ да се уловя, че да излѣзна вѣнъ. Ще умра тука, въ тази дупка.

Пърчѣтъ си подалъ предния кракъ, лисицата се хванала, дръпнала пърча, и той — хайде въ трапа. Възкачила се Кума Лиса на гърба му, а отъ тамъ на рогата му и изкочила вѣнъ. Поозърнала се, поозърнала — и хукнала да бѣга презъ полето.

Въ това време ловци я настигнали, убили я и взели кожата ѝ.

А пърчѣтъ обикалялъ насамъ-нататъкъ, въртѣлъ се изъ трапа, дано намѣри мѣсто да излѣзе, — но не можалъ: трапѣтъ дълбокъ, стенитѣ му гладки, нѣма какъ. Най-после, на третия день, овчарѣтъ го намѣрилъ и го измъкналъ за рогата, та го избавилъ отъ бедата.



„ИЗБРАНИ ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ“

Събрани и преразказани отъ Николай Райновъ.

Царството на приказките е толкова привлѣкателно, колкото и поучително, не само за децата, а и за възрастните. Въ приказката е кристализирана цѣлата мъдростъ на народите. Пълни съ освежителна поезия, тѣ съдържатъ и трезва поука. Отъ това голѣмо духовно съкровище, натрупано отъ всички народи, всѣко българско дете трѣбва да вкуси. Дете, което не се е кжпало въ свѣтлитѣ лъчи на приказката, което не е дишало нейния чистъ въздухъ, което не е слушало съ спотаенъ дѣхъ нейните прелести, това дете не се развива нормално.

Библиотека „Приказки отъ цѣлъ свѣтъ“ ще обгърне постепенно всички най-хубави приказки на вси времена и народи, както и творби на велики поети — майстори-разказвачи на приказки и легенди.

Годишниятъ абонаментъ (десетъ книги) е 240 лв. Всѣки сборникъ отдѣлно струва 30 лв.

Настоятелъ може да бжде всѣки, който запише 5 абонати.

Годишнината почва отъ септемврий, 1931 г. Абонирано може да става презъ всѣко време. Щомъ се внесе абонамента, веднага се изпращатъ излѣзлитѣ книги.

Всичко се отнася до

Ст. Атанасовъ,

София, ул. Неофитъ Рилски, 36,

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВЪТЪ

Преразказани отъ Николай Райновъ.

(Одобр. М. Н. Пр. № 37,643, год. 1931)

1	Дървото на приказките . . .	лв. 30	подв. 40
2	Добрата фея, весели прик. . .	„ 30	„ 40
3	Кристалниятъ дворецъ . . .	„ 30	„ 40
4	Вълшебни приказки . . .	„ 30	„ 40
5	Златното гърне, и др. . .	„ 30	„ 40
6	Царски приказки . . .	„ 30	„ 40
7	Морската царица и др. . .	„ 30	„ 40
8	Златната рибка и др. . .	„ 30	„ 40
9	Торба приказки за русалки	„ 30	„ 40
10	Книга на чудесата, . . .	„ 30	„ 40
11	Магьосникътъ и др. . .	„ 30	„ 40
12	Източни приказки . . .	„ 30	„ 40
13	Зеленото джудже и др. . .	„ 30	„ 40
14	Индийски приказки . . .	„ 30	„ 40
15	Царица роза, и др. . .	„ 30	„ 40
16	Персийски приказки . . .	„ 30	40
17	Славянски приказки . . .	„ 30	„ 40
18	Хубави стари приказки . . .	„ 30	„ 40
19	Северни приказки . . .	„ 30	„ 40
20	Стариятъ гарванъ и др. . .	„ 30	„ 40
21	Омагьосаното царство и др.	„ 30	„ 40
22	Златни сърдца . . .	„ 30	„ 40
23	Морски деца и др. . .	„ 30	„ 40
24	Седемътъ чудовища . . .	„ 30	„ 40
25	Ялмазитъ на Изтокъ . . .	„ 30	„ 40
26	Бисерна огърлица и др. . .	„ 30	„ 40
27	Вуйчо отъ Америка . . .	„ 30	„ 40
28	Златното птиче . . .	45	—
29	Юнакъ надъ юнацитъ . . .	45	—
30	Най-хубавитъ бълг. приказки	65	—
	Най-хубавитъ басни за деца, отъ Т. Траяновъ	лв. 30	
	Пешо Чорлавиятъ смѣшни и печални истории	„ 30	
	По чужди земи (Около свѣта въ картини.)	„ 40	
	Всички на работа (Ръчна работа за деца)	„ 30	
	Чичо Томовата колиба, отъ Бичеръ Стоу . . .	„ 50	
	100,000 „Защо“, отъ М. Илинь съ 95 рисунки	„ 30	
	Децата на свещения огънь, отъ А. Вано . . .	„ 30	
	Три деца около свѣта, отъ К. Линчъ . . .	„ 40	
	Скитанията на младия бѣглець . . .	„ 45	

Пълниятъ мателогъ се изпраща при поискване отъ
 Ст. Атанасовъ — София, ул. Н. Рилски 36.